

Eeva-Liisa Lehtonen

KAUPPASIVISTYKSEN MUISTISTA
VIRTUAALIKIRJASTOKSI
HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULUN
KIRJASTO 1911-1996

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULUN
JULKAISUJA

D-235

EEVA-LIISA LEHTONEN

**Kauppasivistyksen muistista
virtuaalikirjastoksi**

*Helsingin kauppakorkeakoulun
kirjasto 1911–1996*

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULUN JULKAISUJA

D-235

HELSINKI 1996

ISSN 0356-8164

ISBN 951-791-074-6

Helsingin kauppakorkeakoulun kavalaitos **1996**

Lukijalle

Helsingin kauppakorkeakoulu ja sen kirjasto täyttävät kuluvana vuonna 85 vuotta.

Korkeakoulun ensimmäinen rehtori Kyösti Järvinen kiinnitti alusta lähtien huomiota kirjaston kehittämiseen sekä tutkimuskirjastona että käytännön liike-elämää palvelevana yksikkönä.

Tieteellinen kirjasto on tiedeyhteisön kumulatiivinen muisti, yksikkö joka tallentaa sukupolvien tutkimustyön tulokset. 1990-luvun tieteellinen kirjasto on myös aktiivinen tutkimusta, opetusta ja talouselämää palveleva tietopalveluyksikkö.

Kirjaston kehitys vaatimattomasta oppilaitoskirjastosta valtakunnalliseksi taloustieteelliseksi keskuskirjastoksi ja merkittäväksi eurooppalaiseksi tietopalveluyksiköksi on vienyt vuosikymmeniä. Juhlavuotenaan kirjaston katse kääntyy vahvasti tulevaisuuteen, digitaalisen virtuaalikirjaston mahdollisuuksiin.

Kiitän lämpimästi Helsingin kauppakorkeakoulun tukisäätiötä, jonka apuraha on mahdollistanut tutkimuksen tekemisen.

Helsingissä joulukuussa 1996

Eeva-Liisa Lehtonen

Sisällysluettelo

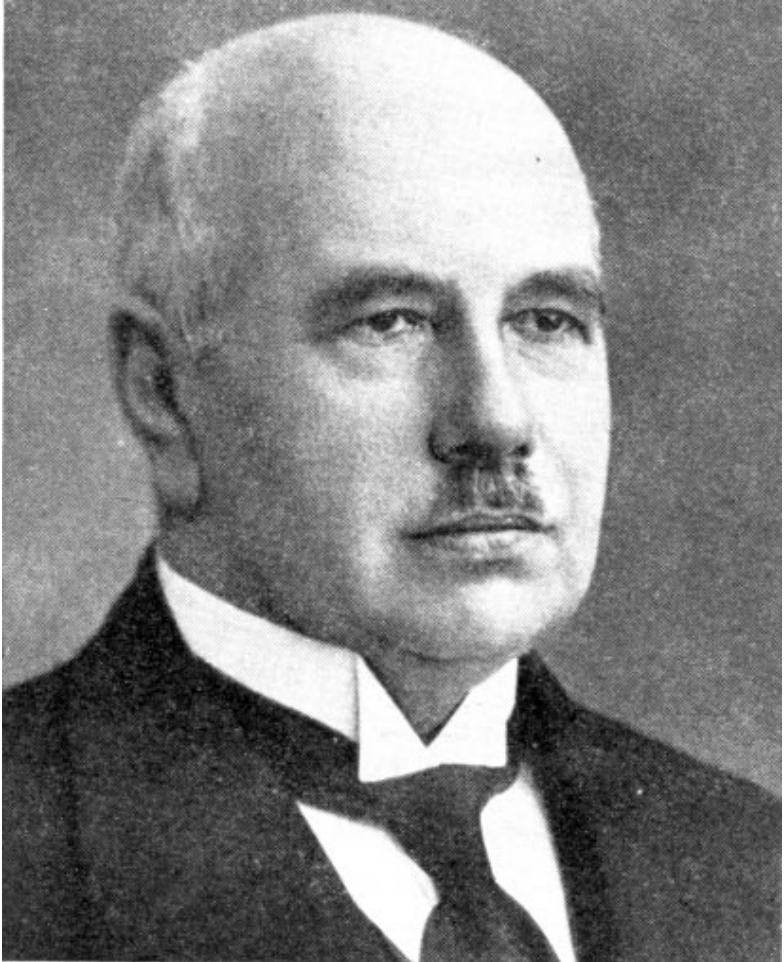
1.	Lehtori Kyösti Järvisen ajatus kauppakeskuskirjastosta	6
1.1	Liikemieskirjaston tarpeet	11
1.2.	Kansainväliset mallit	14
2.	Kauppaopiston kirjastosta korkeakoulukirjastoksi	19
2.1.	Kauppataloutta ja finanssioppia: Tri Axel Herman Bergholmin aika 1911-1919	21
3.	1920-luvun niukat vuodet	28
4.	Kauppatieteellinen kirjasto	33
4.1.	Kauppatieteilijä Vilho Paavo Nurmi ja kirjastotoimintojen uudelleenorganisointi	38
4.2.	Tutkimuskirjastoksi pula-ajan varjossa	45
5.	Sota-ajasta uuden korkeakoulurakennuksen odotukseen. Emeritusprofessori Kyösti Järvisen paluu	51
6.	Tieteellisen kirjaston 1950-luvun haasteet. Kirjasto avautuu ulospäin	57
6.1.	Niilo Paavo Virtanen - kirjastoalan ammattilainen	60
6.2.	Amerikkalaisen tutkimuskirjallisuuden esiinmarssi	65
6.3.	Kirjallisuuspalveluajattelu etenee	67
7.	1960-luku - muutoksen vuosikymmen	71
7.1.	Tietotulvan hallinta	73
7.2.	Taloustieteelliset kokoelmat maan kirjastoverkossa	80
8.	1970-luvun suuri innostus: askel tietopankkiaikaan	84
8.1.	Valtakunnallinen keskuskirjasto	90
8.2.	Kansainvälisyys on kirjastolle itsestäänselvyys	99
9.	Virtuaalituloavaisuus	104
	Liite	106
	Lähdeluettelo	108
	Lähdeviitteet	124

I. **Rehtori Kyösti Järvisen ajatus kauppakeskus- kirjastosta**

*“Melkoiset lisävarat olisivat
Kauppakorkeakoululle tarpeen, jos
mielittäään saada se kohotetuksi suurta
tarkoitustaan täysin vastaavalle kannalle,
sellaiseksi, että se kasvatuslaitoksena ja
Suomen liike-elämää koskevan tieteellisen
tutkimuksenkin tyysijana voi vetää vertoja
muiden sivistyskansain vastaaville
laitoksille ... Juuri Kauppakorkeakoulun
yhteyteen soveltuisi kauppakeskuskirjaston
ja -arkiston järjestäminen sen opettajain ja
oppilaiden, mutta myös kaikkien
kauppattutkijain ja käytännön
liikemiestenkin tarpeeksi.”*

**Rehtori Kyösti Järvinen Kauppakorkeakoulun
vuosikertomuksessa 1916-1917**

Marraskuun 12. päivänä 1917, vajaa kuukausi ennen Suomen itsenäistymisjulistusta, kirjasi kauppakorkeakoulun johtokunta filosofian tohtori Karl Alfred Paloheimon johdolla kokouspöytäkirjan liitteeksi muistion kannatusrahaston perustamisesta.¹ Suunnitelmassa korostettiin vuorovaikutusta käytännön liike-elämän kanssa.

Kuva 1

Rehtori Kyösti Järvinen

Kauppakorkeakoulun kirjaston perustaja

Elettiin sota-aikaa: korkeakoulun talous oli heikentynyt merkittävästi eikä julkinen rahoitus näyttänyt tarjoavan tulevaisuuden kannalta riittävästi kehittämismahdollisuuksia. Yrityksiltä toivottiin edelleen aktiivista rahoitustukea nuorelle oppilaitokselle, joka oli perustettu vuonna 1911 antamaan korkeinta kaupallisen alan koulutusta.² Toiminnan lähtökohdat olivat vaatimattomat. Lukukauden 1916-1917 vuosikertomus kertoo kauppakorkeakoulun vakinaiseen opettajakuntaan kuuluneen 14 henkeä. Kahden vuosikurssin opiskelijamäärä jäi alle sadan.³

Rahastoajatus ajoi voimakkaasti rehtori Kyösti Järvinen⁴, joka Suomen Liikemiesten Kauppaopiston johtajana vuodesta 1898 lähtien ja Kauppakorkeakoulun ensimmäisenä rehtorina vuosina 1911-12, 1914-18 keskeisesti vaikutti korkeamman kauppatieteellisen opetuksen kehittämiseen. Marraskuinen rahastoajatus kertasi Järvisen näkemyksiä kauppakorkeakoulun kehittamisestä vastaavien ulkomaisten korkeakoulujen tasolle. Rahastoa tarvittiin konkreettisiin hankkeisiin. Tärkeänä pidettiin oman talon rakentamista, mutta merkitystä tuli olemaan myös opettajille ja opiskelijoille suunnattavilla stipendivaroilla. Pääoman korkoja Järvinen suunnitteli käytettäväksi erityisen Kauppakeskuskirjaston ja -arkiston muodostamiseksi korkeakoulun yhteyteen. Tieteellinen kirjasto, joka kokoelmillaan palvelisi myös käytännön liikemiesten tarpeita, nähtiin tutkimuksen perusedellytyksenä.⁵

Kyösti Järvinen laajensi kirjastoajattelussaan silloisen vaatimattoman oppilaitoskirjaston tehtävän maan talouselämää ja sen tutkimusta palvelevaksi instituutioksi. Suunnitelma on nähtävä ajan historiallista taustaa vasten: itsenäistyvä Suomi etsi myös taoudellista identiteettiä. Ajatus tieteellisestä Kauppakeskuskir-

KAUPPAKORKEAKOULU

Pöytäkirja Kauppakorkeakoulun Johtokunnan kokouksesta. joka pidettiin 10 p. syyskuuta 1917. Läsänä olivat puheenjohtaja Paloheimo, varapuheenjohtaja Renvist sekä jäsenet Wiksten, Bonsdorff ja allekirjoittanut Järvinen, joka teki pöytäkirjan.

I. §.

Kun Helsingin elintarvelautakunta oli kieltäytynyt antamasta leipäkortteja Helsingin ulkopuolelta oleville opiskelijoille ollen sitä mieltä että m.m. Kauppakorkeakoulun ei ollenkaan pitäisi toistaiseksi aloittaa toimintaansa, keskusteltiin syyslukukauden alkamisen ajasta ja oli johtokunta yksimielinen siitä, että korkeakoulun kaikesta huolimatta tuli alkaa, niinkuin ennen oli päätetty, 17 p.t.k. Ulkopuolelta Helsingin kotoisin oleva korkeakoulun oppilasmäärä oli näet verrattain vähäinen ja lisäksi enimmäkseen kotoisin maalta, joten toivottiin heidän voivan varata leipää y.m. eväitä kotoaan mukaansa Helsinkiin.

Kuva 2

Ote kauppakorkeakoulun johtokunnan pöytäkirjasta 10.9.1917. Korkeakoulu eli pula-aikaa.

jastosta viittasi korkeinta kauppatieteellistä opetusta antavan korkeakoulun kirjaston rooliin kansainvälisen tiedeyhteisön tutkimustradition tallentajana ja välittäjänä - kauppasivistyksen muistina ja perustana, jolle tuleva kotimainen taloustieteellinen tutkimus voisi rakentua.

Järvisen näkemyksille löytyi kaikupohjaa muiltakin aloilta. Eduskunnan kirjastoa oltiin samoihin aikoihin organisoimassa hallinnollisen ja valtiotieteellisen kirjallisuuden julkiseksi "Valtion keskuskirjastoksi", jonka tehtävät määriteltiin uudestaan maan itsenäistyneestä valtioasemasta käsin. Eduskunnan kirjaston tuli palvella kehysorganisaationsa ja keskusvirastojen lisäksi myös valtiotieteellistä, oikeustieteellistä ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta.⁶ Vuonna 1908 perustetun Teknillisen korkeakoulun kirjastoa kutsuttiin alusta lähtien "teknilliseksi keskuskirjastoksi", jonka edellytettiin tarjoavan korkeakoulun alaan liittyvää kirjallisuutta paitsi tutkijoiden, myös suuren yleisön käyttöön.⁷ Järvisen "Kauppakeskuskirjasto" -suunnitelmat voidaan tulkita vastaavanhenkiseksi yritykseksi suomalaisen liike-elämän ja kauppatieteellisen tutkimuksen tarpeiden osalta.

I.1.Liikemieskirjaston tarpeet

Järviselle ajatus kaupallisen alan erikoiskirjastosta ei ollut uusi. Jo Suomen Liikemiesten Kauppaopiston lukuvuoden avajaisissa syksyllä 1907 Järvinen toi esiin ajatuksen vastavalmistuneen opistorakennuksen kirjaston laajemmasta merkityksestä:

“Tänne voidaan meidän kirjastosaliimme järjestää vastaisuudessa varsinainen liikemieskirjasto tyyssijaksi kaikelle tilapäisemmälle sekä pysyvämmälle tutkimustyölle Suomen kaupan ja liike-elämän hyväksi.”⁸

Tavoitteena oli luoda kirjasto, joka - Järvisen sanoin - “olisi paras maassa ja jolla voisi olla merkitystä maan sivistyneemmälle liikemiessäädylle opiston ulkopuolellakin.”⁹

Käytännön liike-elämän tarpeisiin oli viitannut myös vuonna 1896 perustettu Suomen Liikemies-Yhdistys - alunperin nuorten suomenmielisten konttoristien aloitteesta syntynyt järjestö - lisätessään sääntöihinsä valistuksellisen pyrkimyksen jäsenistönsä “tietojen kehittämisestä ... luentoja ja kirjaston hankkimisen kautta”. Yhdistys sai paljon aikaan: se perusti viime vuosisadan lopulla Kauppalehden suomenkielisen liikemaailman yhdyssiteeksi ja aloitti suomalaisen kauppasanaston ja kauppakäsikirjan toimituksen. Suositut liikeapulaiskurssit olivat yhdistyksen organisoimat.¹⁰

Kirjastoasiassa yhdistys ei kuitenkaan merkittävästi edennyt. Vuosikertomuksessa 1915-1916 todettiin, ettei hanketta voitu toteuttaa, koska järjestöllä ei ollut käytettävissä omaa huoneistoa.¹¹ Pitkäjänteinen kirjastoprojekti olisi vaatinut liikaa varoja, mutta jotain voitiin silti tehdä. Johtokunta valtuutti arvovaltaisen työryhmän, jäseninään mm. tohtorit Lauri Harmaja ja Paavo

Kokouskokouksen kokous 23/2 1917.

L i i t e B.

Suomen Liikemies-Yhdistys

HELSINKI

Helsingissä, helmikuun 8 päivänä 1917.

Kauppa- ja Keskikoululle.

Suomen Liikemies-Yhdistyksessä on aivan alkuajoista saakka ollut vireillä kysymys yhteisen liikemieskirjaston aikaansaamisesta pääkaupunkiin. Tämän kirjaston tulisi sisältää mahdollisimman täydellinen kokoelma koti- ja ulkomaista liike-elämää käsittelevää kirjallisuutta ja olla niinhavin liikemiesten kuin tieteenharjoittajain käytettävissä. Erinäisistä syistä on hanke tähän saakka jäänyt toteuttamatta. Tämä keuhko on asia jälleen pantu yhdistyksessämme vireille. Hucreuston puutteen, kirjaston vaatimien kustannusten y.m. selkkain takia on Liikemies-Yhdistys kuitenkin katsonut mahdolliseksi yksin ryhtyä mainittua kirjastoa perustamaan. Kun tällaisen kirjaston aikaansaamista on pidettävä varsin tärkeänä ja se epäilemättä olisi omiaan elvyttämään liikemiestemme sivistyksellisiä harrastuksia ja liike-elämää koskevaa tieteellistä tutkimusta, ja toiselta puolen rykyäika näyttää edulliselta varain hankkimiseksi kirjastoa varten, on yhdistyksemme päättänyt kääntyä pääkaupungissa toimivien suoraluisten liikemiesjärjestöjen ja kauppaoppilaitosten puoleen kehoittaen niitä valitsemaan edustajia yhteiseen komiteaan, jonka tehtävänä olisi laatia suunnitelma yhteisen liikemieskirjaston aikaansaamiseksi ja esittää niitä toimenpiteitä, joihin nyt mahdollisesti voitaisiin ryhtyä hankkeen toteuttamiseksi. Rohkemme toivoa että Kauppa- ja Keskikoulukin haluaa ottaa osaa tämän suuriarvoisen kysymyksen valmistamiseen ja pyydämme siitä syystä Kauppa- ja Keskikoulua valitsemaan kaksi edustajaa mainittuun komiteaan.

Helsingissä helmik. 8 pnt 1917.

SUOMEN LIIKEMIES-YHDISTYS.

J.M. Vaalin Paas Kopijaa.

J.M. Vaalin tuloksesta pyydämme meille ilmoittamaan.

Kuva 3

Suomen Liikemiesyhdistys toimi aktiivisesti Liikemieskirjaston aikaansaamiseksi

Korpisaari, laatimaan yritysten käsikirjastoihin suositeltavasta "liikekirjallisuudesta" luettelon, joka aikanaan Kauppalehden lisäpainoksena jaettiin yhdistyksen viidelle sadalle jäsenelle.¹²

Liikemiesyhdistyksen julkaisusarjassa vuonna 1916 ilmestyneessä suunnitelmassaan "Kauppakamarit, niiden muodot ja merkitys" Kyösti Järvinen ehdotti uudenaikaisena ratkaisuna liike-elämän ammattikirjaston perustamista tulevan kauppakamarilaitoksen yhteyteen.¹³ Helmikuussa 1917 yhdistys kääntyi Kauppakorkeakoulun ja muiden pääkaupungin oppilaitosten ja järjestöjen puoleen komitean perustamiseksi kehittämään pitkään vireillä ollutta yhteistä "Liikemieskirjastoa".¹⁴

Kyösti Järvinen vei asiaa eteenpäin rehtorin ominaisuudessa "Kauppakeskuskirjasto" -hankkeena. Käytännössä Järvinen saattoi toteuttaa Liikemiesyhdistyksen kirjastoajatuksen toimiessaan Keskuskauppakamarin johdossa vuosina 1919-1921. Kyösti Järvinen aikaansai kolmen vuoden kuluessa kauppakamariin yleisen Liikekirjaston ja sanomalehtiarkiston, joiden toiminta-ajatusta ja toimintatapaa yksikön Tietotoimiston aktiivisena tukena voidaan pitää nykyisen tietopalveluajattelun edelläkävijöinä.¹⁵

Järvisen palattua Kauppakorkeakoulun professoriksi vuonna 1922 Keskuskauppakamarin Liikekirjaston toiminta hiipui.¹⁶ Kyösti Järvinen muisteli kirjaston kohtaloa Kauppalehden 50-vuotisjuhlalukemuksessa joulukuussa 1948:

*"Kun meillä Suomessa 30 vuotta sitten oli saatu aikaan kauppakamarijärjestö ja toimin muutamia vuosia Keskuskauppakamarin yliasiamiehenä, haaveilin sen yhteyteen liikealan keskuskirjastoa ja panin sellaista vähän alkuunkin, mutta seuraajani aikana aikeesta varojen puutteessa luovuttiin."*¹⁷

1.2. Kansainväliset mallit

“Nykyajan liikemiehen täytyy menestyäkseen olla sikäli tieteellisesti koulutetun, että hän tuntee ja käsittää sen maailman, jossa hän toimii ...”. “Hänen on pakko ... lakkaamatta seurata aikaansa, tutustua uusiin tietoihin, uusiin katsantotapoihin, aatteisiin ja käsityksiin sekä sulattaa nämä itseensä ...”.

Kauppakorkeakoulun kansantaloustieteen vanhempi opettaja, fil. tohtori Ernst Nevanlinna muistiossaan “Täydellisempi Kauppali taloudellinen korkeakoulu Helsinkiin” Kauppakorkeakoulun johtokunnalle 28.4.1919¹⁸

Professori Kyösti Järvinen teki merkittävän uran kauppatieteellisen opetuksen varhaisena pedagogina ja tienraivaajana. Monitoiminen Järvinen valittiin 1920-luvulla neljään otteeseen kansanedustajaksi. Kyösti Järvinen toimi valtiovarainministerinä vuosina 1925 ja 1931 sekä kauppa- ja teollisuusministerinä vuonna 1931. Järvisen mittavan elämäntyön sivujuonteena seurasi elinikäinen kiinnostus kauppatieteellisen kirjaston kehittämiseen.

Järvinen tiesi mistä puhui: hän tunsu hyvin eurooppalaiset tiedonlähteet. Tutkimustyössään Kyösti Järvinen oli saanut kokea kansainvälisen talousalan kirjallisuuden heikon saatavuuden Suomessa. Opiskellessaan keväällä 1894 Berliinissä Järvinen käytti tilaisuutta hyväkseen täydentämällä omia finanssialan kirjakokoelmiaan. Pelkästään Unter den Lindenin varrelta saattoi löytää useita erikoisalojen kirjakauppoja. Syksyllä 1897 Kyösti Järvinen kiersi Euroopassa - Hollannissa, Belgiassa, Englannissa, Ranskassa ja Sveitsissä - keräämässä väitöskirja-aineistoa koluten samalla keskeisimmät taloustieteelliset koko-

elmat. Euroopan ensimmäisen kaupallisen korkeakoulun, vuonna 1852 perustetun Antwerpenin l'Institut Supérieur de Commerce d'Anversin kirjastoa Järvinen kehui "hyvin järjestetyksi".

Keväällä 1906 Järvinen vieraili Kööpenhaminan uudenaikaisessa kauppakoulussa. Matkakertomus välitti tiedon oppilaitoksen esimerkillisestä kirjastosta, jossa opiskelijat saattoivat iltaisin täydentää opintojaan. 1910-luvun Berliinistä Kyösti Järvinen mainitsee muistelmissaan kukoistavan Kauppakorkeakoulun Liikekirjaston, jota ylläpiti paikallinen kauppiasjärjestö, "Die ältesten der Kauffmanschaft". Tässä instituutiossa yhdistyi Järvisen mielialatus tutkimusta ja käytännön liike-elämää palvelevasta laitoksesta. Järvisen oppilas Ilmari Seitola kuvasi opintomatkaraportissaan 1914 Berliinin Kauppakorkeakoulun kirjastoa "suurenmoiseksi".

Kyösti Järvisen jatkaessa väitöskirjatyötä 1910-luvulla luonnolliseksi matkakohteeksi tuli Kiel, jonne professori Bernhard Harms oli vuonna 1914 perustanut "Institut für Weltwirtschaft"-nimisen tutkimuslaitoksen ja alkanut julkaista modernia taloustieteellistä "Probleme der Weltwirtschaft"-teossarjaa. Laitoksen kirjasto sai Järvisen kiitoksen "mallikelpoisesta järjestyksestä" ja monipuolisista kokoelmista. Kielistä Kyösti Järvinen omaksui ajatuksen aktiivisen talouselämän lehtileikearkiston perustamiseksi Keskuskauppakamarin yhteyteen. Kun Järvinen Kauppakorkeakoulun professorina vielä 1930-luvulla palasi Kieliin täydentämään tutkimuksiaan, oli matkakohteen yhtenä valintakriteerinä laitoksen laaja kirjasto.¹⁹

Professori Kyösti Järvinen jäi eläkkeelle maaliskuussa 1939. Järvinen

Näistä laajakantoisista lu-
ennoista sain täydellisen kuvan
nykyajan frankkilukkeesta. Ed-
ellisessä keskusteltiin frankkiorgani-
satioista, jälkimmäisessä esen-
nän frankki- ja frössi-lehtien osasta.
Luentojen seurasi tekemättä omia
tiivistämyksiä, jotka otettiin kertaan
kerta. Ilman seurasi luen-
noilla mainittuja kirjoja Par-
liinin Kauppaoikeudittomien suu-
runomaisessa kirjastossa, joka oli
samalla Kauppakorkeakoulun
kirjastossa. Tätä olisi voinut jo Kaup-
pakorkeakoulussa olon aikana ai-
tuisuudella myös käytännöllis-
tisesti rajoittaa luentoihin vain ka-
teen tärkeimpiä.

Lukemattomalla mai-
nitsella luentojen, kunnollin
Kauppakorkeakoululla uusia

Kuva 4

Ulkomaiset opintomatkat olivat opiskelijoille tärkeitä.

Ilmari Seitola kuvaili opintomatkaraportissaan 1914 Berliinin
opiskeluolosuhteita.

jatkoï edelleen kirjallisia töitään ja lupautui sota-ajan olosuhteissa korkeakoulun vt. kirjastonhoitajaksi vuosiksi 1943-1949. Kyösti Järvinen palasi vuosikymmenien takaisin kirjastosuunnitelmiin poleemisessa kirjoituksessaan Kauppalehteen joulukuussa 1948. Emeritus professorin mielestä aika oli kypsä "Taloustieteellisen keskuskirjaston" kehittämiseksi korkeakoulun yhteyteen.²⁰

Suppeahko oppilaitoskirjasto ei 1940-luvun lopulla enää riittänyt tyydyttämään laajenevan korkeakoulun tarpeita. Tausalla on nähtävissä korkeakoulun muutosprosessi opetuslaitoksesta kohti tutkivaa tiedeyhteisöä. Kauppakorkeakoulun opiskelijamäärä nousi yli viiden sadan.²¹ Vuoteen 1950 mennessä korkeakoulussa oli suoritettu 4 tohtorin tutkintoa, 17 lisensiaatin tutkintoa ja 215 kauppätieteen kandidaatintutkintoa.²²

Opettajat, tutkijat ja opiskelijat tarvitsivat enenevässä määrin kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta, kuten Järvinen jo vuosikymmeniä aiemmin oli ennakoïnut. Järvisen näkemyksen mukaan oppilaitoskirjastoa tuli järjestelmällisesti kehittää toisaalta tutkimuskirjastoksi, toisaalta käytännön yritysmaailmaa palvelevaksi talouselämän kirjastoksi. Viimeinen professori Kyösti Järvisen allekirjoittama kirjastotoimikunnan kokouspöytäkirja on päivätty 21.3.1949, 10 päivää ennen vt. kirjastonhoitajan 80-vuotisjuhlia.²³

Korkeakoulun ajanmukaisen rakennuksen valmistuminen vuonna 1950 tarjosi mahdollisuuden uusiin kirjastosuunnitelmiin. 1950-luvulla Kauppakorkeakoulun kirjastoa alettiin kehittää ulkomaisten esimerkkien mukaiseksi tieteelliseksi kirjastoksi. Ajatus laajemmin

talouselämää palvelevasta “Liikemieskirjastosta” toteutui 1970-luvulla, kun kirjasto Valtioneuvoston päätöksellä määrättiin valtakunnalliseksi taloustieteelliseksi keskuskirjastoksi.

2. Kauppaopiston kirjastosta korkeakoulukirjastoksi

“Mutta sitävastoin on olemassa tarkoituksia, joihin opistolla ei ole ollenkaan ollut varoja tai ainakin aivan liian niukasti varoja käytettävissä ja jotka kuitenkin opistolle ja sen ajamalle aatteelle - liikemiessivistyksen kohottamiselle Suomessa - olisivat varsin tärkeitä ... Sellaisia tarkoituksia on opiston kirjaston kartuttaminen”.

***Suomen Liikemiesten Kauppaopiston johtaja
Kyösti Järvinen johtokunnan pöytäkirjassa
1.10.1901.²⁴***

Suomen Liikemiesten Kauppaopistosta eriytynyt Kauppakorkeakoulu aloitti toimintansa 16.1.1911.²⁵ Korkeakoulun sääntöihin kirjattiin Kyösti Järvisen ajatus Liikemieskirjastosta²⁶.

Näin sai alkunsa nykyinen Kauppakorkeakoulun kirjasto, jonka edeltäjä - vuonna 1898 perustetun Kauppaopiston kirjakoelma - toimi alkuvuotensa vaatimattomana, opettajainhuoneeseen sijoitettuna käsikirjastona. Vuoden 1902 omaisuusluettelon mukaan opistokirjaston kokoelmat mahtuivat kahteen kaappiin. Niukan lisäyksen kirjallisuushankintoihin mahdollisti kauppaneuvos Otto A. Malmin lahjoitus tammikuussa 1902. Rahat käytettiin ulkomaisen tutkimuskirjallisuuden tilaa-

miseen Saksasta ja Ranskasta.

Opiskelijoiden varhaiset seminaarityöt kertovat ulkomaisen aineiston välittömästä hyödyntämisestä. Tiedämme opiskelija Väinö Astalan saaneen tehtäväkseen referoida professori Stanley Jevonsin teoksen “Money and the Mechanism of Exchange” “Clearing House” - järjestelmän näkökulmasta. Opiskelija O. Rinkinen joutui perehtymään Adolf Weberin julkaisuun “Depositenbanken und Spekulationsbanken” suomentamalla teoksen keskeisiä kohtia.²⁷

Kun kauppaopisto vuonna 1907 muutti uuteen Fabianinkadun toimitaloon, varattiin rakennuksen toiseen kerrokseen kirjastolle ja ns. lukuhuoneelle oma tilansa, jota pidettiin ulkomaisiin esimerkkeihinkin verrattuna “asianmukaisena”. Opiston oppilasmäärä ylitti tällöin 150:n rajan.²⁸ Johtaja Kyösti Järvinen oli jo suunnittelemassa pidemmälle tulevaisuutta. Tavoitteena oli yliopistotasaisen suomenkielisen kauppakorkeakoulun perustaminen. Järvisen varhaisen korkeakoulusuunnitelman kiinnostavana yksityiskohtana nousi esiin näkemys tulevan “kauppaliopiston” kirjaston tehtävistä.

Esimerkkinä Järvinen käytti hyvin tuntemaansa Antwerpenin kauppakorkeakoulun tieteellistä kirjastoa ja katsoi, että

“Kauppakorkeakoulun kirjastolla on siksi suuri merkitys sekä oppilasten ja opettajien tieteellisten opintojen työssijana, että myöskin yleisenä liikemieskirjastona Helsingissä, että erityisen kirjastonhoitajan asettaminen on aivan välttämätöntä.”

Kirjastonhoitajan tärkeimmäksi tehtäväksi Järvinen näki kauppatieteellisen tutkimustiedon välittämisen: “huolenpidon kirjaston täydentämisestä ja ammattiaikakauskirjain seuraamisesta.”

Järvinen puuttui yksityiskohtaisesti tiedonhaun apuneuvoihin. Kirjakortistot - aakkosellinen, alanmukainen ja maantieteellinen - eivät riittäneet. Artikkeliseuranta oli yhtä tärkeää, sillä luettelo tuli tehdä myös "ammattiaikakauskirjoissa olleista vähänkin tärkeämmistä kirjoituksista ...".²⁹

2.1. Kauppataloutta ja finanssioppia:

Tri Axel Herman Bergholmin aika 1911-1919

Kun Järvinen suunnitelmansa esitti, Suomessa toimi ainoastaan kolme tieteellistä kirjastoa, joihin oli palkattu vakinaista, päätoimista henkilökuntaa. Silloisen Keisarillisen Aleksanterin yliopiston yleisessä kirjastossa työskenteli kahdeksan virkamiestä, sen venäläisessä kirjastossa kaksi henkeä ja Suomen eduskunnan kirjastossa yksi.³⁰ Tällä eduskunnan vastavalitulla kirjastonhoitajalla, fil. tri Axel Herman Bergholmilla tuli olemaan keskeinen rooli tulevan Kauppakorkeakoulun kirjaston kehittämisessä sen ensimmäisenä sivutoimisena kirjastonhoitajana vuosina 1911-1919.

Kyösti Järvinen oli alunperin palkannut nuoren Bergholmin ruotsinkielen tuntiopettajaksi Suomen Liikemiesten Kauppaopistoon vuonna 1901. Kesäkuussa 1907 johtokunta pyysi Bergholmia hoitamaan sivutoimisesti opistokirjastoa, jota aiemmin oli ylläpidetty varttuneempien opiskelijoiden tuntityöllä. Bergholmin vastaanottaessa ensimmäisen vakinaisen virkansa Säätytalossa Suomen eduskunnan kirjastonhoitajana vuonna 1907, asiaa ajanut professori Ernst Gustaf Palmén korosti vanhan parlamenttikirjaston uudistamistarpeita "uudenaikaiseksi eduskunnan kirjastoksi". Axel Herman Bergholmilla oli vakuutta-

Suomen Liikemiesten Kauppaopiston
KAUPPAKORKEAKOULU-
osasto.

Helsinki

Pöytäkirja Suomen Liikemiesten Kauppaopiston Kauppakorkeakoulu-osaston Johdokunnan kokouksesta, joka pidettiin S. L.K.opistolla maanantaina 2 p. tammikuuta 1911. Läsnä olivat puheenjohtaja Paloheimo sekä jäsenet Cajander, Hallstén, Lavinus, Rydman ja allekirjottanut Järvinen, joka myöskin teki pöytäkirjan.

1. §.

Päätettiin määrätä luennoitsija- ja opettajatoimia kauppaopiston kauppakorkeakoulussa ensi kevätlukukauden ajalla hoitamaan:

Filosofian tohtori W.Bonsdorff kemiasa, teknologiassa ja tavarantuntemusopissa.

Filosofian tohtori L.Harmaja kansantaloustieteessä.

Yliopiston dosentti, filosofian tohtori I.Leiviskä kauppaantieteessä.

Yliopiston apulainen, lakitieteen tohtori Heimo Helminen vakuutusopissa.

Yliopiston dosentti, filosofian tohtori G.Rein kauppahistoriassa.

Kauppaopistonjohtaja Kyösti Järvinen talous- ja kauppatieteessä.

Filosofian maisteri ja lakitieteen kandidatti Thorvald Becker kauppaopikeudessa.

Filosofian maisteri J.W.Havulima kauppalaskennossa.

Filosofian lisensiaatti V.Tarkiainen suomenkielessä.

Filosofian tohtori A.H.Bergholm ruotsinkielessä.

Filosofian maisteri Juho Koivistoinen venäjänkielessä.

Kuva 5

Kauppakorkeakoulun opettajakuntaan kuului ajan parhaita asiantuntijoita

vat näytöt kirjastokokemuksesta: hän oli työskennellyt Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kirjaston amanuenssina ja varakirjastonhoitajana sekä Tieteellisten seurojen kirjastonhoitajana.³¹

Järvinen saattoi siis Kauppakorkeakoulun perustamisvaiheessa käyttää hyväkseen kirjastoalan tuoretta asiantuntemusta edustanutta Bergholmia, jolle alle sadan oppilaan laituskirjaston kehittäminen merkitsi muutaman tunnin työpanosta viikossa pääviran, valtiopäiväkirjastonhoitajan toimen ohella. Järjestely oli riittävä ja tarkoituksenmukainen alkavan korkeakoulun tarpeita ja voimavaroja ajatellen. Työstä maksettiin vaatimaton palkka. Bergholm jatkoikin 1910-luvun alussa edelleen myös korkeakoulun ruotsin ja kauppakirjeenvaihdon tuntiopettajana.³² Samantyyppiseen ratkaisuun oli päädytty vuonna 1909 Tukholman kauppakorkeakoulussa, jonka ensimmäisenä kirjastonhoitajana toimi kieltenopettaja, saksankielen lehtori E. A. Meyer.³³

Senaatin Kauppa- ja teollisuustoimikunta myönsi ylimääräisen valtionavun opistokirjaston täydentämiseksi uuden korkeakoulun tarpeisiin.³⁴ Lukukauden 1912-1913 vuosikertomuksessa mainitaan kirjaston olleen yhteinen Kauppakorkeakoululle ja opistolle. Kokoelmien lähes 4500 nidettä oli jaettu kymmeneen ryhmään, jotka aihepiireiltään vastasivat opetusohjelman kurssimaista rakennetta.

Kauppataloudeksi kutsuttu liiketalouden kirjallisuus, raha- ja pankkioppi, lakitiede, yleinen talous-, finanssi- ja tilastotiede sekä oppikirjat muodostivat kirjaston ytimen. Rungas viidesosa aineistosta sisälsi historian, maantieteen, kaunokirjallisuuden

ja kirjallisuudenhistorian julkaisuja, sanakirjoja ja hakemistoja. Kemian ja tavaraoihin laboratorioilla oli omat käsikirjastonsa. Laajuudeltaan kokoelma vastasi neljäsosaa silloisen Teknillisen korkeakoulun kirjaston kokoelmista.³⁵ Ruotsinkielisen Högre Svenska Handelsläroverketin ja Svenska Handelsinstitutetin yhteisen kirjaston kokoelmat käsittivät tällöin vajaan neljäsosan Kauppakorkeakoulun kokoelmista, n. 1000 nidettä.³⁶

Kauppakorkeakoulun tulo- ja menoarvioista voi päätellä kirjaston kolmen ensimmäisen vuoden olleen rahatilanteen kannalta tyydyttäviä.³⁷ Parhaimmillaan - lukuvuonna 1913-1914 - voitiin hankkia yli 700 nidosta. Yhteydet elinkeinoelämään näkyivät pankkien ja vakuutusyhtiöiden vuosikertomuslahjoituksina. Valtion virastoilta saatiin tilastojulkaisuja.

Kirjatilauksista teki päätöksen "kirjastovaliokunta" - nykyisen kirjaston johtokunnan edeltäjä -, johon Bergholmin lisäksi valittiin sekä opiston että Kauppakorkeakoulun edustajia. Valiokunta edusti alan korkeinta asiantuntemusta. Kirjastoaineistoa valitsivat 1910-luvulla mm. talousmaantieteen ja taloushistorian nuorempi opettaja, fil. tohtori Väinö Voionmaa sekä korkeakoulun vararehtori, kemian ja tavaraoihin opettaja fil. tohtori Väinö Valdemar Bonsdorff. Päätöksentekomalli muistutti Eduskunnan kirjaston "kirjastovaltuuston" toimintatapaa. Teknillisen korkeakoulun kirjastossa vastaavaa elintä kutsuttiin "kirjastotoimikunnaksi", Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kirjastossa "kirjastovaliokunnaksi".³⁸

Silmäys Kauppakorkeakoulun 1910-luvun opetusohjelmiin kertoo tiiviistä kurssimuotoisuudesta: luennot alkoivat klo 8 aamuisin ja päättyivät myöhäisimmillään klo 21 illalla. Myös lauantai- aamupäivisin annettiin opetusta. Kirjasto oli avoinna kolmena päivänä

KAUPPAKORKEAKOULUN LUENTOJEN JA HARJOIT-

I = ensimmäinen vuosikurssi, II = toinen vuosikurssi, T = teollisuus-

Tunnit	Maanantaina	Tiistaina	Keskiviikkona
8-8,50	Kirjainpito II Saksa I p Venäjä II p	Saksa I p Venäjä II p	Venäjä I p Kauppälaskento II
9-9,50	Epäorgaaninen kemia ja lavaraoppi I T Finanssiliete II p Kirjainpito II T	Venäjä I p Rahaa- ja pankkioppi Orgaan. lavaraoppi II T	Konekirjoitus I p Epäorgaaninen kemia ja lavaraoppi I T Kauppaopkeus II
10-10,45	Kansantaloustietede I Venäjä II p	Englantii I p Venäjä II I	Kauppaoikeus I Tilastotiede II
11,15-12	Englantii I p	Venäjä I I	Englantii II I
12,10-1	Englantii I p Saksa II p	Kauppälaskento I Saksa II p	Taloushistoria I Englantii II p
1,10-2	Kauppalaitto-oppi Ranska II	Epäorgaan. kemia I p Konekirjoitus I T Saksa II I	Englantii I p Tavaraop. labor. II T
2,10-3	Talousmaantieto I Konekirjoitus II p Org. lavaraoppi II T	Englantii I I Englantii I p Orgaaninen lavaraoppi II p	Kirjainpito I Tavaraopin labora- torio II T
3,10-4	Talousmaantieto II		Kirjainpito I Tavaraopin lab. II T
4,10-5			
5,10-6	Suomalainen kaup- paktirjeenvälito I	Kirjainpito II p	Ranska I Konekirjoituslsharij. II
6,10-7	Ruotsalainen kaup- paktirjeenvälito I Kauppälask. sem. II	Kirjainpito I Kauppaopin sem. II	Kauppaoikeuden se- miinari I ja II Ranska II
7,10-8	Ruotsalainen kaup- paktirjeenvälito I Kauppälask. sem. II	Kirjainpito I Kauppaopin sem. II Konekirjoituslsharij.	Kauppaoikeuden se- miinari I ja II
8,10-9			

Kuva 6

Opiskelu jatkui myöhään illalla

TUSTIEN TUNTIJÄRJESTYS SYYSLUKUKAUDELLA 1914.

osasto, P = pankkiosasto, p = pitkä kurssi, I = lyhyt kurssi.

Torstaina	Perjantaina	Lauantaina	Tunnit
Saksa I I Finanssilaskent. II p Kirjainpito II I	Venäjä I I Kauppälaskento II	Kauppälaskento I Finanssilaskento II p	8-8,50
Venäjä I p Rahaa- ja pankk.opp. II p Kirjainpito II T	Konekirjoitus I p Venäjä II I Kalkulatsioitoppi II T	Saksa I I Venäjä II p	9-9,50
Ranska I Venäjä II p	Venäjä I p	Konekirjoitus I Saksa II I	10-10,45
Englantii I I	Englantii II p	Konekirjoitus II T Saksa II I	11,15-12
Kauppälaskento I Englantii II p	Saksa I p Kansantaloustiede II	Talousmaantieto I Englantii II p	12,10-1
Kauppaoikeus I Orgaaninen lavaraoppi II T	Kansantaloustiede I Saksa II p	Englantii I p Taloushistoria II Ranska II	1,10-2
Kemian labor. I T Kirjainpito II p	Kirjainpito I Saksa II p	Saksa I p Englantii II I	2,10-3
Kemian laborat. I T Kirjainpito II p	Kirjainpito I Kauppaoikeus II	Saksa I p	3,10-4
			4,10-5
			5,10-6
			6,10-7
			7,10-8
			8,10-9

viikossa iltaisin klo 6-8.³⁹ Alkuvuosina Axel Herman Bergholm käytti apunaan opiskelijoita. Kun korkeakoulun taloudellinen tilanne lukuvuonna 1916-1917 alkoi heiketä, sai kirjastoavustajana toimia kanslianhoitaja, ylioppilas Vilma Vainio.⁴⁰

Kurssimuotoinen opetus - kaksi vuosikurssia - tarvitsi tuekseen etupäässä käsikirjaston kokoelmia. Maailmansodan tilanne esti opettajakunnan kansainväliset opintomatkat ja jatkokoulutuksen. Tutkimusta ei tehty. Suomalaisen Liikemiesyhdistyksen jatkuvat ponnistelut kotimaisen kaupallisen alan peruskirjallisuuden julkaisemiseksi kertoivat oppikirjatarjonnan niukuudesta.

Kustannusliike Arvi A. Kariston kirjeenvaihto lomailevan rehtori Kyösti Järvisen kanssa kesällä 1918 etsi tilanteeseen parannusta. Yhtiö suunnitteli uuden kaupallisen alan tietokirjasarjan julkaisemista:

“On itsestään selvää, että liikemaailman tietotarpeiden helpotajuinen tyydyttäminen on sarjan kaikkein tärkeimpiä tehtäviä, mutta meidän on kovin vaikea tietää, kenen puoleen kääntyisimme ... Rohkenemme toivoa, että Te ... katsotte voivanne näin kesäaikana lausua meille opastuksia ... siitä, mitä alan auktoriteettina arvelisitte käytännöllisemmäksi nyt yrittää tässä kohden tehdä ...”⁴¹

Järvinen suhtautui hankkeeseen myönteisesti.⁴²

Sota-ajan sensuuriltakaan ei välttytty. Senaatin Kauppa- ja teollisuustoimituskunnan 6.3.1917 korkeakoululle välittämän salaisen käskyn mukaan saksankielinen oppikirjallisuus oli pois-tettava opetusohjelmista ja korvattava mahdollisella kotimaisella aineistolla.⁴³

Rehtori Järvisen ennakkoluulottomista ideoista, kirjastovaliokunnan asiantuntemuksesta ja tohtori Bergholmin kyvykkyydestä huolimatta Kauppakorkeakoulun kirjastosta ei syntynyt 1910-luvun ”Liikemieskirjastoa”, vaikka korkeakoulun uusittuihin sääntöihin vuonna 1914 käsite jälleen kirjattiin.⁴⁴ Kirjasto jäi kokoelmiltaan ja toiminnoiltaan edelleen suppeaksi, käsikirjastotyypiseksi oppilaitoskirjastoksi.

Tähän olivat vaikuttamassa useat eri tekijät, joista korkeakoulun talouden niukkuus oli keskeisin.⁴⁵ Sota-aika nosti elinkustannuksia ja henkilökunnalle jouduttiin maksamaan erityistä kalliin ajan palkanlisää valtionavun pysyessä vuodesta 1911 lähtien samansuuruisena.⁴⁶ Ulkomaisen kirjallisuuden hintataso nousi ja tavaraa oli vaikea, lähes mahdoton hankkia. Henkilöstön palkanmaksu oli etusijalla: ”Kirjastoon ja laboratorioihin käytetyt varat ovat ... olleet mitättömän pienet, koska näitä tarkoituksia varten aijotut varat on täytynyt käyttää kasvaneisiin yleisiin menoihin”⁴⁷, todettiin Kauppakorkeakoulun tilaa pohtineessa arviossa yksiselitteisesti vuonna 1919. Ero vauraan Tukholman kauppakorkeakoulun kirjaston voimavaroihin verrattuna oli selvä.

Vuonna 1919 Kyösti Järvinen siirtyi Keskuskauppakamarin johtajaksi, missä hän toteutti ajatuksensa modernista Liikekirjastosta.⁴⁸ Axel Herman Bergholm päätti työskentelynsä Kauppakorkeakoulussa vuonna 1919. Bergholmilla riitti tulevaisuuden haasteita niin itsenäistyneen tasavallan valtiopäiväkirjaston arvostettuna ylikirjastonhoitajana kuin ajan keskeisenä kirjastovaikuttajanakin.⁴⁹ Bergholm jäi eläkkeelle Eduskunnan kirjastosta vuonna 1948.

3. 1920-luvun niukat vuodet

“Toinen tärkeä uudistus olisi se, että kauppakorkeakoulustamme olisi kehitettävä kauppamme koskevan tieteellisen tutkimuksen keskus”.

Fil. tri Pekka Katara, Kauppakorkeakoulun saksan kielen lehtori, 7.11.1919 pidetyn liikemieskokouksen asettaman kauppakorkeakoulukomitean sihteeri⁵⁰

Kauppakorkeakoulu vakiinnutti toimintansa professori Väinö Bonsdorffin rehtorikaudella 1920-1939.⁵¹ Vuosina 1920-1926 kirjaston johdossa toimi vararehtori, saksankielen lehtori Väinö Pekka Katara.⁵² Keskeisen korkeakouluvaikuttajan valinta kirjastonhoitajaksi antoi viitteitä kirjaston kasvavasta merkityksestä tutkimuskirjastona. Kauppakorkeakoulun ensimmäiset vakinaiset professorinvirat perustettiin maaliskuussa 1920. Samana vuonna käyttöön otettu ylempi kandidaatintutkinto heijasteli korkeakoulun pyrkimyksiä kohti yliopistostatusta.⁵³

Kyösti Järvisen dynaamisia keskuskirjastoajatuksia seurasivat taoudellisesti vaikeat sodanjälkeiset vuodet. Korkeakoulun vuositilityksistä nähdään kirjallisuuden hankintamenojen suhteellisen osuuden korkeakoulun kokonaismenoista puolittuneen lukuvuoden 1920-1921 runsaasta kolmesta prosentista vuoden 1925 1,75 prosenttiin.⁵⁴ Edelliseen vuosikymmeneen verrattuna tilanne huonontui merkittävästi. Uutta kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta pystyttiin hankkimaan vuosittain muuta-

Näistä kirjoista liikemies saa
tietoja ja tiedoistaan rahaa.

Jokamiehen asiakirjaopas. Laatinut
Esko Hakkila. Lainopillisin selityksin varus-
tettuja asiakirjakaavoja kaikilta aloilta. Hinta
30 mk, sid. 40 mk.

Myyjä ja ostaja myymälässä. Kirj.
Lauri Katara. Liikealalle aikoville välttä-
mätön tietolähde — liiketaidon aapiskirja.
Hinta 36 mk, sid 45 mk.

Pikakirjoituksen alkeet. Kirj *Kaarlo
Kallioniemi*. Suppea, mutta täydellinen ja
helppotajuinen pikakirjoituksen oppikirja.
Hinta 12 mk

Elämäni mainosmiehenä. „Mainosmies-
ten kuninkaan“ *Claude C. Hopkinsin* muis-
telmia. Opettava ja kiintoisa teos kaikille
liikealalla toimiville. Hinta 28 mk, sid. 40 mk.

Seuraelämän säännöt. Kirj. *Erkki Kivi-
järvi*. Käyttäytymisen ja pukeutumisen taito
on suuriarvoinen avu liikealankin ihmiselle.
Tämä kirja opettaa sen taidon. Hinta 25 mk,
sid. 35 mk.

O T A V A

Kuva 7

Kotimainen talousalan kirjallisuus oli käytännönläheistä

mia kymmeniä kappaleita, parhaimmillaan yli sata. Valtaosa uutuuksista oli lähtöisin Saksasta, liiketaloustieteellisen tutkimuksen juurilta. Suomenkielisten oppikirjojen puute ja käännöskirjallisuuden vanhentuneisuus vaikeuttivat opetusta 1940-luvulle asti.⁵⁵

Kirjasto jatkoi toimintaansa käsikirjastona, jonka palvelut riittivät tyydyttämään kahden vuosikurssin opiskelijoiden tiedontarpeet ja jossain määrin opettajienkin. Toiminnan luonnetta kuvasi 1920-luvun alun aukioloaika, tunti iltapäivisin klo 13-14. Lainaustilastot kertovat yli puolen perustutkinnon 112:sta opiskelijasta kuuluneen kirjaston käyttäjiin. Opettajakunta hyödynsi myös oppilaitoskirjastoa: tilaston maininta 21:stä lainaavasta opettajasta ylitti vakinaisen opettajakunnan - 16 opettajan - lukumäärän. Ulkopuolisia käyttäjiä oli kuitenkin vähän, 12 lainaajaa on tilastoitu koko lukuvuoden aikana.⁵⁶ Mikäli oma kirjasto ei riittänyt tiedontarpeisiin, varttunut opiskelija saattoi käyttää Eduskunnan kirjaston taloustieteellisiä kokoelmia. Nykyistä opinto-opasta vastanneessa "Kauppakorkeakoulun luettelossa" tiedotettiin Yliopiston kirjaston ja Ylioppilaskunnan kirjastojen palveluista vihjeeksi opiskelijoille.⁵⁷

Vertailun vuoksi voidaan mainita, että vuonna 1920 Kauppakorkeakoulun kirjastolla oli käytettävissä puolet vähemmän rahaa kirjallisuuden hankintaan kuin Keskuskauppakamarin uudella Liikekirjastolla, jolle Kyösti Järvinen oli neuvotellut erityisavustusta Suomen Elintarpeiden Tuontikunnalta. Aikakauslehtiä korkeakoulun kirjastoon tuli 1920-luvun alkuvuosina kolmisenkymmentä. Painopiste oli pohjoismaisissa ja saksalaisissa lehdissä; englantilaista kieliä luettua lehtiluettelossa edusti ainoastaan yksi - The Economist. Kauppalehti luonnollisesti tilattiin sekä joukko

tunnettuja saksalaisia aikakauslehtiä kuten *Weltwirtschaftliches Archiv* ja *Zeitschrift für Handelswissenschaftliche Forschung*. Keskuskauppakamarin Liikekirjaston monipuolinen sadan kansainvälisen aikakauslehden kokoelma karttui samaan aikaan julkaisuvaihtoina ympäri maailmaa Yhdysvalloista, Afrikasta, Etelä-Amerikasta, Intiasta ja Japanista.⁵⁸ Korkeakoulukirjaston 1920-luvun suhteellisen suppea kokoelmapohja tuli aikanaan esiin kandidaattitutkinnon ensimmäisten tutkielmien harvahkoista lähdeluetteloista.⁵⁹

Jos verrataan Kauppakorkeakoulun kirjastoa muihin kotimaisiin erikoiskirjastoihin, voidaan todeta Axel Herman Bergholmin johtaman Eduskunnan kirjaston ylittäneen 1920-luvun puolivälissä kokoelmillaan jo 50.000:n niteen rajan.⁶⁰ Eurooppalaisiin tieteellisiin kirjastoihin verrattuna kotimaisten korkeakoulukirjastojen vaatimattomuus entisestään korostui. Åbo Akademian yhteyteen vuonna 1927 perustetun kauppakorkeakoulun kirjaston niukkuutta olivat tosin tukemassa Akatemian pääkirjaston laajemmat kokoelmat. Helsingin ruotsinkielisen kauppakorkeakoulun vuosikertomus 1927-1928 luonnehti kirjastoaan vaatimattomasti "seminaarikirjastoksi", joka jäi kirjavarannoltaan vajaaseen puoleen Kauppakorkeakoulun kirjaston runsaasta kuudesta tuhannesta niteestä.

Saksalaisen Kielin Maailmantalouden Intituutin kirjavarat käsittivät samaan aikaan yli 80.000 nidosta. Syksyllä 1927 Kauppakorkeakoulun opintomatkalaiset saivat tutustua Puolassa Varsovan nykyaikaiseen 1.700:n opiskelijan kauppakorkeakouluun, jonka kirjastossa oli 100.000 julkaisua.⁶¹ Pohjoismaisista kauppakorkeakoulukirjastoista nuorimpia olivat tanskalaiset ja Norjan Bergen: Kööpenhaminan kauppakorkeakoulu aloitti toimintansa

vuonna 1922 ja Århusin juuri sotavuosien alla, vuonna 1939. Bergeniin perustettiin kauppakorkeakoulu vuonna 1936 ja kirjastomalli haettiin suoraan Kööpenhaminasta.⁶²

4. **Kauppätieteellinen kirjasto**

“Katsoen siihen, että korkeakoulun kirjasto on alallaan ainoa spesialikirjasto maassamme, olisi kuitenkin varsin tärkeätä, että sitä voitaisiin kehittää yhä laajenevia tarpeita vastaavaksi.”

Rehtori Väinö Bonsdorffin

valtionapuanomuksen perustelu Kauppa- ja teollisuusministeriölle 21.4.1936

Kauppakorkeakoulun toisen vuosikurssin ohjelmaan tavaksi tullut opintomatka suunnattiin toukokuussa 1939 Turun ja Tukholman kautta Kööpenhaminaan, Hampuriin, Berliiniin ja Stettiin, josta palattiin laivalla Helsinkiin. Tukholmassa tavattiin paikallisia ylioppilaskunnan edustajia ja ihailtiin komeaa, vuonna 1926 rakennettua kauppakorkeakoulua. Matkanjohtajalla, kauppätieteen tohtori Vilho Paavo Nurmilahdella oli osuutensa siihen, että retkeilijät tutustutettiin myös Tukholman kauppakorkeakoulun kirjastoon, jonka 46.000 nidosta ja uusi ajanmukainen tila saivat asianmukaisen huomion. Nurmilahden kiinnostuksen selitti yli kymmenvuotinen kokemus Helsingin kauppakorkeakoulun kirjastonhoidosta. Vertailu Tukholman moderniin tieteelliseen kirjastoon kertoi karua kieltään oman korkeakoulun vaatimattomista kirjastopalveluista. Helsingissä tutkimuskirjallisuuden kokoelmat yltivät tuskin neljännekseen tukholmalaisten 1930-luvun kirjavarannosta.

Opintomatkalaisten reitti jatkui edelleen Kööpenhaminaan, jossa

tutustuttiin kauppakorkeakouluun. Samalla tehtiin yritysvierailu Carlsbergin panimoon, jonka "oivallisista tuotteista" mainittiin matkakertomuksessakin. Hampurin ohjelmaan kuului käynti laivaveistämöllä ja Kaufmannschulessa. Berliinissä oleskeltiin neljä päivää, jolloin tutustuttiin vähittäiskaupan palveluihin ja Saksan suurimpaan Karlstadtin tavarataloon. Kirjastomies Nurmilahteen teki erityisvaikutuksen Berliinin Staatsbibliothek. Sen mammuttimaisiin kokoelmiin kuului 2 1/2 miljoonaa nidettä henkilökunnan määrän noustessa kolmeen sataan. Varhaiset kirjastoautomaation sovellukset hämmästyttivät pohjoisia vieraita: kirjojen kuljetus tapahtui hisseillä ja liukuhihnoilla. Uutuutena esiteltiin kirjaston valokuvausmenetelmin toiminut kopiolaitos, jonka palvelujen korostettiin helpottavan nimenomaan tutkijoiden työtä.⁶³

Arkirealismen kirjastonhoitaja Nurmilahti kohtasi Helsingissä. Rahanpuute sääteli Kauppakorkeakoulun kirjaston kehittämistä 1920- ja 1930-luvuilla - aikana, jolloin korkeakoulun opiskelijamäärät voimakkaasti kasvoivat ja jolloin korkeakoulu tiede- ja tutkijayhteisönä otti ensi askeliaan. Rehtori Väinö Bonsdorff vaikutti kuitenkin keskeisesti siihen, että niukkojenkin voimavarojen vallitessa korkeakoulun kirjastoa alettiin systemaattisesti kehittää tutkimuskirjastoksi vuodesta 1926 lähtien.

Konkreettinen askel korkeakoulun muutosprosessissa tutkivaksi tiedeyhteisöksi näkyi Kauppakorkeakoulun uusissa säännöissä vuonna 1926, kun "tieteellisten kauppaopintojen harjoittamista" ja "kauppatieteiden tutkimuksen edistämistä" korostettiin toiminnan päätavoitteina. Ei ollut mikään sattuma, että Kauppakorkeakoulun kirjaston roolin terävöityminen tutkimuskirjastona ajoittui korkeakoulun toimintapolitiikan uudelleen linja-

ukseen. Enää ei puhuttu yleisesti ”liikemieskirjastosta” vaan sääntöihin liitettiin korostuneesti maininta ”kauppatieteellisestä kirjastosta”.⁶⁴

Kirjastopalvelujen kannalta uuden kandidaatintutkinnon suorittajien kasvava määrä edusti selvästi vaativampaa tiedontarvitsijaryhmää. Kun kandidaatintutkintoa vuonna 1920 opiskeli parisenkymmentä henkilöä, ylitti opiskelijamäärä vuonna 1940 jo sadan hengen rajan. Tutkintoon liittynyt laudatur -töiden tekeminen vaati perustakseen laajempia kokoelmia. Tutkimuskirjaston merkitys korostui edelleen korkeakoulun saadessa vuonna 1931 oikeuden sisällyttää uusiin perussääntöihinsä kauppatieteiden tohtorin tutkinnon. Kirjastonhoitaja Vilho Paavo Nurmilahden väitellessä vuonna 1937 pohjoismaisten kaupakorkeakoulujen historian ensimmäiseksi kauppatieteen tohtoriksi alkoi tiedeyhteisön oman jälkikasvun kausi alan kotimaisessa tutkimuksessa.⁶⁵ Liiketaloustieteellisen tutkimuslaitoksen perustaminen 1938 vahvisti tutkimuspanosta ja yhdisti teorian käytännön talouselämään.⁶⁶

Rehtori Bonsdorffilla oli selkeä näkemys tutkimuskirjaston kehittämistavoitteista: ensin oli ratkaistava ongelmaksi muodostunut tilakysymys ja senjälkeen lisättävä henkilö- ja kirjallisuusmäärärahoja. Bonsdorff oli seurannut kirjaston kehitystä tiiviisti 1910-luvulta lähtien. Järvisen tapaan Bonsdorff omasi laajan omakohtaisen eurooppalaisen kirjastokokemuksen. Kirjastovaliokunnan kokouksessa keväällä 1927 Bonsdorff esitteli havaintojaan niin Wienin, Berliinin, Kööpenhaminan kuin Tukholmanin kaupakorkeakoulujen kirjastoista.⁶⁷

Avainrooli kehittämishankkeissa tuli olemaan korkeakoulun kir-

Kuva 8

Vilho Paavo Nurmilahti
väitteli 1937 pohjoismaisten
kauppakorkeakoulujen
historian ensimmäiseksi
tohtoriksi

DER FORMALE AUFBAU
DER
JAHRESVERMÖGENSBILANZ

VON

V. P. NURMILAHTI
KANDIDAT DER HANDELSWISSENSCHAFTEN

*Wird mit Genehmigung des Lehrerkollegiums
der Kauppakorkeakoulu am 9. Oktober 1937 um
12 Uhr im Festsaal der Kauppakorkeakoulu zur
öffentlichen Verteidigung vorgelegt.*

Kuva 9

Vilho Paavo Nurmilahden väitöskirjan nimiösivu

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA
HELSINKI

janpidon lehtorilla, alkusyksystä 1926 osapäiväiseksi kirjastonhoitajaksi nimitetyllä 27-vuotiaalla Vilho Paavo Nurmilahdella. Nurmilahden valintaa voidaan pitää ihanteellisena. Vaikka tulokkaalta ei voitu odottaa kirjastohoidollista kokemusta, tiedettiin vastavalmistuneen kauppatieteen kandidaatin tuntevan hyvin uuden opiskelijasukupolven tarpeet. Nurmilahti toimi aikanaan mm. Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan puheenjohtajana ja inspektorina. Keskeisenä opettajana Nurmilahdella oli käsitys opetushenkilöstön kirjastotarpeista. Kun Nurmilahti vielä pioneerinä alkoi suorittaa kauppatieteen tohtorin tutkintoa, yhdistyi uuden kirjastonhoitajan persoonaan myös tutkijan näkökulma.⁶⁸

4.1. Kauppatieteilijä Vilho Paavo Nurmilahti ja kirjastotoimintojen uudelleenorganisointi

Syyskuun 14. päiväksi 1926 rehtori Väinö Bonsdorff kutsui koolle kirjastolautakunnan⁶⁹ kokouksen, jossa uudelle kirjastonhoitajalle linjattiin kokoelmapolitiikan perusteet. Läsnä olivat liikelaskentaopin varsinainen professori Ilmari Kaitila, kansantaloustieteen varsinainen professori Oskar Kilpi, talousmaantieteen ylimääräinen professori Kaarlo Hildén, edellinen kirjastonhoitaja, lehtori Väinö Katara sekä kauppaopin professorin Kyösti Järvisen sijaisena fil. tohtori Paavo Korpisaari. Keskustelussa oltiin yksimielisiä siitä, että kokoelmiin tuli ostaa “sellaiset uudet teokset, joita kysymyksessä olevan tieteen alalla voi pitää perusteoksina”. Kokouspöytäkirjan maininta kaiken kotimaisen taloudellisen kirjallisuuden hankkimisesta viittasi Kyösti Järvisen “kauppakeskuskirjastoajatukseen”. Tärkeänä nähtiin myös tutkimuskirjallisuuden laajempi jäljittäminen koti- ja ulkomaisten

tieteellisten kirjastojen painettujen luetteloiden avulla. Bryselin kansainvälisen kauppakamarin julkaisujen tilaamista pidettiin ehdottoman välttämättömänä, samoin suositeltiin hankittavaksi uutuutena joku amerikkalainen ja englantilainen taloudellinen aikakauskirja.⁷⁰

Osoituksena hankkeiden etenemisestä voidaan pitää uutuuksikirjallisuuden ostojen kolminkertaistumista ja lehtitilausten kaksinkertaistumista lukuvuoden 1926-1927 aikana. Ensi töikseen kirjastonhoitaja Nurmilahti neuvotteli kotimaisilta kirjakaupoilta ostoalennukset ja kirjastonhoitajan tiedusteluun "mistä kirjallisuus olisi etupäässä ostettava?", lautakunta vastasi luottamuksella: "kirjastonhoitaja saa ostaa oman harkintansa mukaan, mistä edullisimmin saa".

Lautakunnassa keskusteltiin yksityiskohtaisesti kirja- ja lehti-hankinnoista ja tehtiin myös lopulliset päätökset. Vuodesta 1926 lähtien säilyneistä hankintakirjoista voidaan seurata professorikohtaisesti kiinnostuksen kohteita. Pitkäaikaista asiantuntemusta edusti tässäkin asiassa professori Kyösti Järvinen, joka osallistui lautakunnan kokouksiin jälleen keväästä 1927 lähtien ja toimi 1930-luvun lopulla myös puheenjohtajana.⁷¹

Valtaosa lukuvuoden 1926-1927 uutuuksista - 44 % - oli saksankielistä kirjallisuutta. Suomenkielisen materiaalin osuus jäi runsaaseen kolmannekseen ja ruotsinkielisen kymmenesosaan. Kirjastolautakunnan keskusteluissa oli tuotu esiin englanninkielisen aineiston lisääntyvä tarve ja suositeltu hankittavaksi USA:n virallisjulkaisuja sekä erityisesti Harvardin yliopiston julkaisuja. Englanninkielisen aineiston osuus jäi kokonaishankinnassa kuitenkin alle kymmenen prosentin. Väinö Bonsdorff

korosti englanninkielen merkitystä vientiteollisuudenkin kannalta ja valitti kielitaidon puutteen heijastuvan myös valittaessa lähdekirjallisuutta seminaari- ja laudatur-tutkielmiin.⁷²

1920-luvun keskeinen parannus oli uusien kirjastotilojen järjestäminen. Kirjastovaliokunnan kokouksessa 16.5.1927 rehtori Bonsdorff laati henkilökohtaisesti pöytäkirjan, johon hän kirjasi - paitsi kirjaston - samalla myös koko korkeakoulun tulevan tilaohjelman.⁷³ Lisätiloja saatiin Fabianinkatu 27:n kiinteistöstä, kun Suomen Liikemiesten Kauppaopistolle oltiin rakentamassa uusia toimitiloja. Vanha kirjastohuone, jota rakennuksen valmistuessa parikymmentä vuotta aiemmin oli pidetty hyvinkin ajanmukaisena, oli muuttunut tunkkaiseksi monitoimitilaksi. Kokoelmia jouduttiin käyttämään 70 m²:n huoneessa, joka sai samalla toimia seminaariharjoitusten pitopaikkana ja lukusalina. Uusissa tiloissa kirjaston pinta-ala kasvoi lähes puolella.⁷⁴

Lukuvuoden 1927-1928 vuosikertomus kertoo elävästi uudistuneesta kirjastosta, jonka arvioinnissa keskeinen laatusana näyttää olleen "ajanmukaisuus". Rehtori Bonsdorffin aloitteesta kirjasto, lukusali ja seminaarihuone järjestettiin toistensa yhteyteen. Esikuvana käytettiin yliopiston lukusalimallia. Kirjastonhoitajalle varattiin oma työtilansa:

"Entiseen luentosaliin VII on järjestetty ajanmukainen kirjasto ja lukusali, jotka ovat välittömästi toistensa yhteydessä erottaen ne toisistaan vain aitaus. Lukusalissa saattaa yht'aikaa työkennellä 24 henkilöä, mutta voidaan pöytien lukua tarpeen lisätä. Aistikas ja ajanmukainen kalusto kirjastoon ja lukusaliin on valmistettu arkkitehti B. Hahl'in piirustusten mukaan. Kir-

Pöytäkirja Kauppakorkeakoulun kirjastovalionkunnan kokouksesta toukokuun 16 p:ltä 1927. Läsnä olivat herrat Hildén, Järvinen, Kaitila, Kilpi ja allekirjoittanut Bonsdorff, joka laati pöytäkirjan.

1 §.

Rentori esitti navaintojaan kauppakorkeakoulujen kirjastoista Wienissä, Berlinissä, Köpenhaminassa ja Tukholmassa. Hän oli sitä mieltä, että varsinainen kirjasto, lukusali ja seminaarihuone olisivat järjestettävät toistensa yhteyteen. Kun valiokunnan muutkin jäsenet pitivät tällaista järjestelyä suotavana, päätettiin yksimielisesti, että nykyisestä luentosalista VII olisi tentävä kirjasto ja lukusali jakamalla se aitauksella kanteen osaan. Kirjaston viereinen huone olisi varattava seminaarinharjoitushuoneeksi sekä tämän ja kirjaston välille ovi. Edelleen oltiin sitä mieltä, että pöydät lukusalissa järjestettäisiin samaan tapaan kuin yliopiston lukusalissa sekä että lukusalissa tulisi olla tärkeimmät käsikirjat.

2 §.

Samalla päätettiin,
että pilarisali alakerroksessa juhlasalin ohella varataan suuremmaksi luentosaliksi sekä että katederi siirretään lähemmäksi akkunaa;
että tulevan seminaarihuoneen vieressä oleva huone 2 kerroksessa varataan konekirjoitushuoneeksi;
että nykyinen kanslia varataan opettajien vastaanottohuoneeksi;

Kuva 10

Rehtori Bonsdorff osallistui aktiivisesti kirjastotilojen suunnitteluun 1927

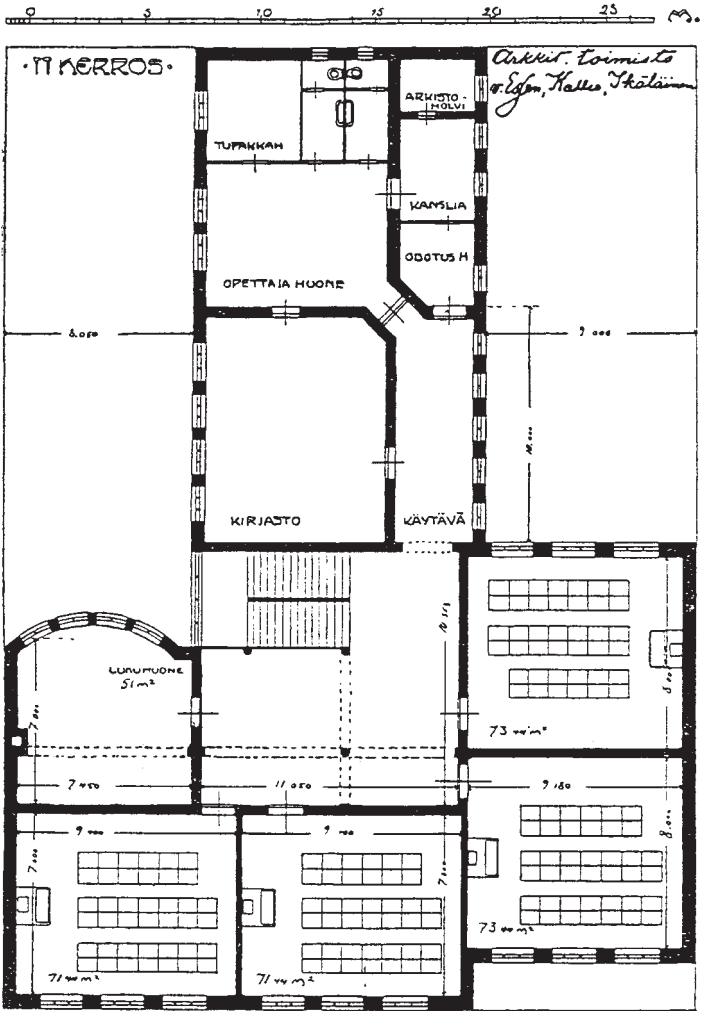
jastossa on lasiseinällä eroitettu osa pöytineen kirjastonhoitajalle varattu. Kirjastosta johtaa ovi seminaarihuoneeseen, joka on saatu entisestä pienemmästä luentuhuoneesta. Tätä huonetta voidaan tarpeen vaatiessa käyttää myös kieliopintoihin ...”.

Tilaratkaisu mahdollisti kirjakokoelmien uudelleenjärjestelyyn. Tarmokkaan Nurmilahden tuore, nuoren polven kirjastokäsitys korosti toiminnallisuutta, käyttäjäystävällisyyttä ja joustavuutta. Ensimmäisen kerran voitiin puhua kauppatieteen kandidaattitutkintoa suorittavien ”kurssikirjastosta” - parin sadan niteen kokoelmasta, joka järjestettiin lukusalutiloihin omaksi ryhmäkseen uusien lehtivuosikertojen ja keskeisten hakuteosten yhteyteen.

Varsinainen tutkimuskirjallisuus jaettiin tieteenaloittain. Ryhmittelyssä hyödynnettiin opettajien asiantuntemusta. Luokituskoodina käytettiin kirjaimia A:sta Ö:hön. Systematiikka käsitti mm. yleisen teoreettisen kansantaloustieteen, käytännöllisen kansantaloustieteen, finanssieteen, tilastotieteen, liikenne- ja liikennepolitiikan, liikelaskentaopin, lainopin, kauppamatematiikan, kemian ja tavaraopin, talousmaantieteen, taloushistorian, kielet ja kirjeenvaihdon, kaunokirjallisuuden sekä eri liikelaitosten julkaisujen ryhmät. Ryhmä G - liiketalouden oma luokka - sisälsi yleisen kauppaopin ja liikkeenhoito-opin julkaisut, organisaatio-opin julkaisut ja uutuutena 1930-luvun opetusta ennakoiden reklaamikirjallisuuden - mainonnan - varhaisjulkaisut. Omaksi osastokseen ryhmiteltiin kauppatieteen kandidaattitutkinnon opinnäytteet.⁷⁵

Taloudellisten aikakauslehtien merkitys tiedeyhteisön julkaisu-

SUOMEN LIKEMIESTEN KAUPPAOPISTO

Toisen kerroksen pohjapiirros.

Kuva 11

Kirjasto Fabianinkatu 27:ssä ennen uusia tilajärjestelyjä

kanavana ja tutkimuksen lähdeaineistona oli kasvanut selvästi, mistä osaltaan kertoi kirjaston lehtivalikoiman laajentuminen yli 80:een lehteen 1930-lopulla.⁷⁶ Kirjastotoimikuntakin kiinnitti huomionsa lisääntyvän artikkeliaineiston seuraamiseen ja löytyvyyteen ja päätyi keväällä 1928 erityisen artikkelikortiston perustamiseen kotimaisista ja ulkomaisista aikakauslehdistä. Kun hanke oli menestyksellisesti edennyt ja tuloksena syntynyt tekijämukainen kortisto, veloitettiin asianomaisen aihealueen professorit järjestämään korttien kaksoiskappaleet systemaattiseksi kortistoksi. Rehtori Bonsdorff otti itse järjestääkseen Teknillisen Aikakauslehden viitekortit, professori Ilmari Kaitilamm. Annalen der Betriebswirtschaft und Arbeitsforschung-lehden artikkelikortit sekä professori Kalle Kauppi Defensor Legis-lehden ja Lakimies-lehden artikkelit. Järjestelyistä annettiin yksityiskohtaiset ohjeet:

*“henkilöt eroittavat aikakauslehtiensä korteista muiden aineiden alaan kuuluvat kortit ja antavat ne asianomaisen aineen edustajalle. Kunkin aineen edustaja saa sitten omat korttinsa järjestää itse parhaaksi haluamallaan tavalla. Kullekin kortteja saaneelle on hankittava oma korttilaatikkonsa tarpeellisine johtokortteineen. Kortiston omistaja on velvollinen asettamaan kortistonsa toisen käytettäväksi edellyttäen, että järjestystä ei millään tavoin muuteta”.*⁷⁷

Kauppakorkeakoulun kirjastotoiminta institutionalisoitiin virallisesti korkeakoulun hallituksen vahvistamalla ohje- ja järjestyssäännöllä tammikuussa 1928. Ohjesäännön ensimmäinen pykälä kirjasi toiminta-ajatukseksi - Kyösti Järvisen perinnön mukaisesti - opetuksen, kauppatieteellisen tutkimuksen ja käytännöllisen liike-elämän tarpeiden tyydytyksen. Kirjastotoimikuntaan

kuuluivat rehtori sekä opettajakunnan edustajat. Toiminnasta vastasi kirjastonhoitaja.

Kotilainauksen kuittijärjestelmä vahvistettiin ja laina-ajaksi päätettiin kaksi kuukautta. Kirjasto eli korkeakoulun lukuvuoden rytmisessä. Palvelu aloitettiin syksyllä 15.8. ja lopetettiin kevätlukukaudella 15.6. Aukioloaikoja voitiin lisätä, kun kirjastoon oli vuonna 1927 palkattu vakituiseksi kirjastoamanuenssiksi ylioppilas Lempi Nurkkala. Asiakkaita palveltiin arkisin aamupäivisin nelisen tuntia ja iltaisin vaihdellen, yleensä klo 17 lähtien parista tunnista kolmeen tuntiin.⁷⁸

4.2. Tutkimuskirjastoksi pula-ajan varjossa

1930-luvulla Kauppakorkeakoulun kirjastossa totuteltiin uudenlaiseen palvelutehtävään kauppatieteellisenä tutkimuskirjastona vaikeissa taloudellisissa oloissa. Vuosikymmenen alun taloudellinen laskukausi heitti varjonsa koko korkeakoulun toimintaan. Käytännössä valtionapu oli laskenut alle 50 %:n ja oli suhteellisesti alhaisempi kuin Teknillisen korkeakoulun saama tuki. Parhaimmillaan 1910-luvun alkuvuosina valtionapu kattoi yli 70 % korkeakoulun menoista. Rahoituskriisi nousee esiin 1930-luvun valtionapuanomusten teksteistä. Rehtori Bonsdorff kirjoitti hälyttävästä tilanteesta Kauppa- ja teollisuusministeriölle:

“Pieni valtionavustus on perin epäedullisesti vaikuttanut korkeakoulun toimintaan. Rahavarojen puutteessa ei monia tarpeellisia uudistuksia ole voitu toimeenpanna”.

Kärjistyneesti todettiin, ettei liikemieskunnalta pula-aikana voitu enää odottaa lisäävustuksia korkeakoulun toiminnan ylläpitoon

“varsinkin kun ottaa huomioon, että maamme liikemiehiä on Kauppakorkeakoulun taholta koko korkeakoulun toiminta-ajan vuosittain runsain määrin räsitetty”. Edelleen Bonsdorff valitti huonosta taloudellisesta tilanteesta johtuvia suuria opetusryhmiä niin kielten opetuksessa, kirjanpidossa kuin laboratoriotöissäkin. Puutteet koskivat myös kirjastoa, jonka hankinnoissa jouduttiin noudattamaan suurta säästäväisyyttä - Bonsdorff korosti - “huomattavaksi haitaksi taloustieteelliselle tutkimustyölle”. Yksityiskohtana tuotiin esiin useiden lehtitilausten lopettaminen.⁷⁹

1930-luvun alun pulakausi näkyi kirjastomäärärahojen vähenemisenä. Kuitenkin tilannetta voitiin pitää suhteellisen tyydyttävänä. Sekä kirjastonhoitaja että kirjastoamanuenssi saivat pitää työpaikkansa. Syksyllä 1931 Saksan valuuttakurssien nousu aiheutti joidenkin lehtitilausten peruutuksen ja hankintoja tehtiin säästellen. Saksankielisen kirjallisuuden osuus kirjavarannosta oli edelleen merkittävä - yli 40 % vuosihankinnoista⁸⁰.

Lahjoituksia pyrittiin hankkimaan aktiivisesti. Vuosikertomuksia saatiin edelleen pankeilta ja vakuutusyhtiöiltä. Tiedämme Mainosmiesten kerhon, Puunjalostusteollisuuden keskusliiton ja tukholmalaisen Kooperativa Förbundetin avustaneen kirjastoa. Kotimaisista aikakauslehdistä suuri osa saatiin ilmaiseksi. Vuosikymmenen lopulla kirjastolla oli kiinteä yhteys Liiketaloustieteelliseen tutkimuslaitokseen: kauppatieteen tohtori Nurmilahti kuului jäsenenä säätiön hallintoneuvostoon ja johtokuntaan. Laitoksen julkaisusarjat tarjosivat tervetulleen kanavan uusien kotimaisten kurssikirjojen julkaisemiselle. Vilho Paavo Nurmilahden toimikaudella 1926-1943 kirjaston nidemäärä ylitti

No	Tekijä	Opinnäytteen nimi	Työn nimi	Luokitelu	Vuosi	Luokitus
76	Wickman	786	Finland 1936.	"ainoainemäärä"	54-	Luonnontieteet
77	Wickman	786	Luettelo Suomen maatalosta		---	Leijaksi
78	Wickman	786	Kortteja		---	"
79	Penne	786	Forest project		25-	Leijaksi
80	Kahkonen	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		---	"
81	Kahkonen	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		90-	Kinnittely
82	Rannan	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		80-	"
83	Rannan	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		70-	"
84	Hellin	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		108-	Katun
85	von Ström	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		---	"
86	Berg-Georg	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		57-	Wiskonsin
87	Berg-Georg	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		57-	Katun
88	Pargter	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		70-	"
89	Schmidt	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		---	"
90	Schmidt	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		69-	"
91	Kantner	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		75-	"
92	Tasch	786	Maanviljelyksen kehitys ja sen talon- ja maatalouden suhteet		1870	Wiskonsin
93	Lundberg	786	3/2 1937 Kirjasto		---	---
94	Wendell	786	Studies in the theory of economic growth		120-	Wiskonsin
95	Wendell	786	Studies in the theory of economic growth		189-	"
96	Wendell	786	Studies in the theory of economic growth		---	Leijaksi
97	Damm	786	Studies in the theory of economic growth		---	"
98	Lewi	786	Studies in the theory of economic growth		---	"

Kuva 12

Kirjaston 1930-luvun hankintakirjoista voidaan jäljittää opettajien toivomukset

11.000:n rajan.⁸¹

Selvää oli, ettei kirjaston määrärahakehitys riittänyt tyydyttämään lisääntyvän opiskelijamäärän tarpeita. Kauppakorkeakoulusta oli tullut suosittu opiskelupaikka. 1930-luvun lopulla opiskelijoiksi voitiin hyväksyä alle 40 % pyrkijöistä. Opiskelijamäärän nelinkertaistuessa vuosina 1920-1940 kirjaston kokoelmat kaksinkertaistuivat. Kokoelmien käyttö oli voimakkaassa kasvussa: vuoteen 1932 mennessä sekä lainaajien että lainojen määrä oli kaksinkertaistunut - edellisten 1920-luvun alun sadasta lainaajasta kahteen sataan - jälkimmäisten viidestä sadasta 1930-luvulla ylitettyyn tuhanteen lainaukseen.⁸²

Samaan aikaan kun opiskelijakäyttö voimakkaasti kasvoi alettiin nähdä kirjaston merkitys selkeämmin myös tiedeyhteisön voimavarana. Rehtori Väinö Bonsdorffin valtioneuvostonomukseen liittämää kannanottoa korkeakoulussa suoritettavan tutkimustyön ja toisaalta kirjallisuuden saatavuuden yhteydestä voidaan pitää osoituksena kirjaston tutkimusta palvelevan roolin vakiintumisesta 1930-luvulla. Kun Keskuskauppakamarin Liikekirjaston toiminta vähitellen hiipui, alkoi Kauppakorkeakoulun kirjastolla olla tiedonlähteenä myös kansallista merkitystä.⁸³

Ei juomarahoja

SYÖKÄÄ
KANSANRUOKALOISSAMME

erikoisaterioita,

jolloin saatte

5 M A R K A L L A

leivän, voin ja 2 ruokalajia

ELANTO

**Kluuvik. 5, Siltasaarenk. 8-10, Hämeentie 11,
I. Roobertink. 11, Fredrikink. 30, Turuntie 42,
Stuurenk. 43-45, Viipurink. 4, Tehtaank. 36,
Pääskylänrinne 3.**

Kirjastot.

Kaupparokkeakoulun kirjasto, auki 12—16 ja 17.30—19.30,
lauant. 12—15.

Yliopiston kirjasto, Unionink. 36, lainausosasto auki 11—16,
lukusali 9—21.

Ylioppilaskunnan kirjasto, Vanha Ylioppilastalo, auki 14—17
ja 19—20.

Eduskunnan kirjasto, Eduskuntatalo, auki 10—16.

Helsingin Kaupunginkirjasto, Rikhardink. 3, auki 13—20.

Suosikaa ilmoittajiamme!

Kuva 13

Opiskelijan arkea 1930-luvulla

MISSÄS HUOMISILTANA OLET?

nizza
KAISANIEMENK. 13 - PUH. 37 291
Pohjoismaiden ensimmäinen ravintola, jossa on
pöytäpuhelimet

JÄLLEEN NIZZAAMASSA.
TULET KAI SINÄKIN?

Kuva 14

Opiskelijan juhlaa 1930-luvulla

5. Sota-ajasta uuden korkea- koulurakennuksen odotukseen. Emeritusprofessori Kyösti Järvisen paluu

Olen ... puolestani aina toivonut, että Kauppakorkeakoulun kirjastosta meillä voitaisiin kehittää joskaan ei yleistä taloustieteiden, niin ainakin liiketaloustieteiden keskuskirjasto. Ajattelen, että varsinkin Kauppakorkeakoululle jo vuoden perästä valmistuvassa uudessa talossa voitaisiin nimenomaan tähän suuntaan työskennellä ...”.

**Emeritus professori Kyösti Järvinen
Kauppalehdessä 2.12.1948**

Sota-aika merkitsi useita katkoksia korkeakoulun toiminnalle. Talvisota lopetti lukukauden syksyllä 1939 ja työtä voitiin jatkaa vasta seuraavana vuonna. Jatkosota keskeytti opiskelun uudestaan. Lukuvuoden 1941-1942 osalta toimintakertomuksessa todettiin lakonisesti: “Lähes kaikki opiskelijat ja useimmat opettajat olivat maanpuolustustöissä”.

Lokakuussa 1942 opetusta jatkettiin. Toiminnan käynnistämistä perusteltiin sekä korkeakouluun pyrkineiden suurella määrällä että kaupallisen koulutuksen saaneiden lisääntyneellä työvoimantarpeella. Ylimääräisen valtionavun turvin aloitettiin kaksi

rinnakkaista vuosikurssia. Myös korkeakouluun hyväksytyille rintamaylioppilaille tarjottiin mahdollisuus tutkintojen suorittamiseen.

Kirjasto tuki rintamaopiskelijoita kurssikirjalähetyksin. Sotatilasta huolimatta syksyn 1943 avajaiset pidettiin lokakuun alussa. Kevään 1944 pommitukset häiritsivät opetusta ja helmikuun alun ilmahyökkäyksessä Fabianinkadun korkeakoulutalon ikkunat kärsivät huomattavia vaurioita. Sitkeästi jatkettiin kuitenkin koko kevätkausi, vaikka muuttoon väliaikaiseen evakkopaikkaan Someron Långsjön kartanoon oli jo varauduttu. Kokoelmat olivat kovassa käytössä. Kahden viimeisen sotavuoden aikana lainauksen määrä nousi lähes 1930-luvun tasolle.

Helmikuun 1944 pommituksissa Teknillisen korkeakoulun kirjasto oli tuhoutunut täydellisesti. Varoittava tapaus johti Kauppa- ja korkeakoulussa varotoimiin: maaliskuussa arvokkain osa kirjastoa pakattiin pakkilaatikoihin kellariin. Väliurhanteon jälkeen syksyllä 1944 päästiin aloittamaan normaali opiskelu.⁸⁴

Vilho Paavo Nurmilahden tapaturmainen kuolema kesäkuussa 1943 johti poikkeusjärjestelyihin kirjaston hoidossa. Kesän aikana toiminnasta vastasi amanuenssi Lempi Nurkkala, mutta syksyllä 1943 korkeakoulun hallitus kutsui kirjastonhoitajaksi tiedeyhteisön oman edustajan, 74-vuotiaan emeritus-professori Kyösti Järvisen, jonka organisoitavaksi jäi pakkilaatikoihin evakuoidun kirjallisuuden siirtäminen takaisin hyllyille. Samalla uudistettiin kokoelmien järjestystä.⁸⁵

Sotavuosista kärsinyt tutkimustoiminta kohtasi syksyllä 1944 pulakauden myötä kirjallisuuden hankintaongelmat. Kauppätieteen kandidaatin tutkintovaatimusten määrittäminen viiväs-

tyi, kun poistettavan saksankielisen kurssikirjallisuuden tilalle ei valuuttasäännöstelyn vuoksi voitu hankkia uutta aineistoa.⁸⁶ Kirjastotoimikunnan kokouspöytäkirja marraskuulta 1944 kertoi vaikeasta tilanteesta. Virkaa tekevänä rehtorina ja 1.6.1945 lähtien varsinaisena rehtorina toiminut kirjastotoimikunnan puheenjohtaja, kansantaloustieteen professori Oskari Louhivuori kantoi huolta tutkijoiden harvalukuisista tiedonlähteistä:

*“Kun ulkomaisten aikakauslehtien ja kirjallisuudenkin saaminen kirjastoon näytti olevan hyvin vaikeata, niin että jo professoreille alansa tieteen edistymisen seuraaminen uhkasi käydä mahdottomaksi, päätettiin puheenjohtaja Louhivuoren esityksestä esittää opettajaneuvostolle, että se ryhtyisi toimenpiteisiin, jotta Ruotsiin voitaisiin lähettää yksi tai kaksi professoria sopimaan sikäläisten kustantajain, virastojen ja kirjakauppojen kanssa sopivasta tavasta saada Kauppakorkeakoulun kirjastolle sekä ruotsalaista että muuta ulkomaista kirjallisuutta ja aikakautisia julkaisuja”.*⁸⁷

Kirjastonhoitajana Järvinen teki parhaansa hankintojen hyväksi. Eduksi olivat professorin arvovalta, vuosikymmenten asiantuntemus ja laajat yhteiskuntasuhteet. Keväällä 1945 voitiin Ruotsin kautta hankkia skandinaavista ja angloamerikkalaista tutkimuskirjallisuutta 450 teosta, joista osa oli saatu lahjoituksina, osa ostettu ruotsalaisten välittäjien kautta.⁸⁸

Sodan jälkeen hajoitetun Saksalais-suomalaisen kauppakamarin kirjavarastosta täydennettiin saksankielistä kokoelmaa. Järvisen kansainväliset yhteydet olivat hyödyksi, kun julkaisuja pyrittiin hankkimaan lahjoituksina ympäri maailmaa. Kirjasto sai vastaanottaa humanitäärisenä apuna tutkimuskirjallisuutta Ame-

rikasta ja Ruotsista. Kansainvälisen Keskinäisavun Keskuksen Geneven toimisto lähetti syksyllä 1947 viitisenkymmentä kaupan alan tutkimusta. Saman vuoden lahjoittajien joukossa mainittiin War Prisoners Aid World's Committee, British Council ja ulkomaiset korkeakoulut Tukholmasta, Lundista, Oslost, Kööpenhaminasta, St. Gallenista Sveitsistä sekä USA:sta. Julkaisu- vaihtoja rajoitti korkeakoulun oma niukka tutkimustuotanto, jota pyrittiin lähettämään vastineeksi pohjoismaisten korkeakoulujen lisäksi Hollantiin, Belgiaan, Ranskaan, Sveitsiin, Englantiin ja Yhdysvaltoihin Harvardin ja New Yorkin yliopistoihin.

1940-luvun lopulla kirjaston kokoelmatilannetta voitiin pitää jo suhteellisen hyvänä: aikakauslehtiä tilattiin ensimmäisen kerran yli sata. Järvinen saattoikin toimikautensa päättyessä tyydytyksellä todeta: "lukuvuoden kuluessa on kirjastoa edelleen voitu huomattavasti kartuttaa ... Ostoihin, joita edustavat 316 nidettä, on saatu käytettäväksi riittävät rahamäärät".⁸⁹

Järvisen aikana - seitsemässä vuodessa - nidemäärät kaksinkertaistuivat ja nousivat yli 22.000:n. Tarvetta uutuuksille oli: korkeakoulun opiskelijamäärä oli jatkuvasti kasvanut rintamalylioppilaiden palatessa opiskelemaan. 1940-luvulla opiskelijoiden määrä ylitti 700:n rajan, mikä näkyi kirjaston intensiivisessä käytössäkin. Lisäksi ekonomitutkinto oli muutettu kolmivuotiseksi syksystä 1946 lähtien. Vuosien 1940 ja 1950 välisenä kymmenenä lukuvuotena ekonomin tutkinnon suoritti yli 1000 henkeä ja kauppatieteen kandidaattitutkinnon yli 70 henkeä. Korkeakoulun ensimmäisessä promootiossa toukokuussa 1946 vihittiin kauppatieteiden tohtoriksi korkeakoulun kirjanpidon lehtori Martti Saario.⁹⁰

K U R S S I K I R J A T

ovat tänä vuonna entistä vaikeammin saatavissa. Monet ovat loppuunmyytyjä, toisia on valitsevan sotatilan takia mahdotonta saada. Näissä vaikeissa olosuhteissa tekee Akateeminen parhaansa hankkiakseen mitä saatavissa on.

Akateeminen Kirjakauppa

Kuva 15

Sota-ajan olosuhteet heijastuivat kirjahankintoihin

Vuosittaisia lainoja tilastoitiin 1940-luvun lopulla yli 1600.⁹¹ Maan suuriin tieteellisiin kirjastoihin verrattuna Kauppakorkeakoulun kirjaston toiminta oli kuitenkin suppeaa. Yliopiston Metsäkirjastosta lainattiin vuonna 1950 runsaat 3600 nidosta, Eduskunnan kirjastosta 11.000 nidosta, Teknillisen korkeakoulun kirjastosta lähes 24.000 nidosta ja Turun yliopiston kirjastosta yli 27.000 nidosta.⁹² Valtion kirjastotoimiston johtajan Helle Kannilan tiedustellessa Kauppakorkeakoulun halukkuutta Yhteiskunnallisen korkeakoulun kirjastoharjoittelijoiden palkkaamiseen, viittasi kirjastotoimikunta vastauksessaan kirjaston pienuuteen ja erikoislaatuisuuteen ja katsoi, ettei ”harjoittelusta ollut vastaavaa hyötyä”.⁹³

Kesäkuussa 1949 päättyi Järvisen kausi kirjastonhoitajana. Tällöin oli kulunut 42 vuotta siitä, kun Kyösti Järvinen Liikemiesten Kauppaopiston johtajana oli ensimmäisen kerran suunnitellut kauppatieteellisen kirjaston tulevaisuutta. Korkea ikä oli luonnollinen syy eläkkeelle vetäytymiseen. Tarmokkaasti Kyösti Järvinen vielä 80-vuotiaana jaksoi viimeisessä toimikunnan kokouksessa keväällä 1949 kantaa huolta kirjaston tulevaisuudesta. Kokouksen tärkein anti koski kirjastonhoitaja Järvisen muistiota ”Kauppakorkeakoulun kirjaston järjestelyistä”. Sen keskeinen sisältö koski kokoelmien uudelleen ryhmittelyä, joka tulisi ajankohtaiseksi uusien tilojen ja suunnitteilla olevan opetusohjelman myötä. Muutoksia Järvinen kaavaili myös ohje- ja järjestyssääntöihin.⁹⁴

6. Tieteellisen kirjaston 1950-luvun haasteet. Kirjasto avautuu ulospäin

“Nykyisessä sodanjälkeisessä vaiheessa ovat toiselta puolen tieteellisen tutkimustyön tarpeet ja siitä johtuen tieteellisille kirjastoille asetettavat vaatimukset suuresti kasvaneet, toiselta puolen taas kirjastojen taloudelliset mahdollisuudet tuntuvasti heikentyneet. Näistä syistä tieteellisten kirjastojemme on välttämätöntä työnsä rationalisoida ja palvelutehonsa lisäämiseksi voimakkaasti kehittää nimenomaan keskinäistä yhteistoimintaansa ja luoda sille uusia ... muotoja ...”.

Tieteellisten kirjastojen komitean mietintö.

Hki 1950

1950-luvulla elettiin tieteellisten kirjastojen voimakasta kehitysaikaa. Korkeakoulun uuden toimitalon ja ajanmukaisten tilojen myötä Kauppakorkeakoulun kirjastokin alkoi avautua ulospäin tutkimus- ja oppilaitoskirjastosta laajemmaksi tieteelliseksi kirjastoksi, joka kirjalainauksen lisäksi kehitti asiakkailleen ajanmukaista, uuden sukupolven palvelutoimintaa. Opiskelijamäärät kasvoivat ja kirjastojen käyttö lisääntyi. Opettajaneuvoston

kokouksessa keväällä 1952 vahvistettuihin järjestyssääntöihin sisältyi maininta korkeakoulun “tieteellisestä kirjastosta” ja lukusalista.⁹⁵

Tieteellinen tutkimus ja tuotekehitys saivat lisäarvoa, kun maan kilpailukykyä punnittiin maailmanmarkkinoilla. Amerikan ja Englannin opintomatkojen tuliaisina nykyaikainen tietopalveluajattelu tavoitti Suomen. Ruotsin Tekniska Litteratursällskapet oli levittänyt kirjallisuuspalvelun ajatusta jo 1930-luvulla, jolloin mm. kotimaisessa kemian alan Keskuslaboratorio OY:ssä alettiin kiinnittää huomiota jatkuvaan tutkimusseurantaan.

Sotakorvausteollisuus vauhditti teknisen alan kirjastotoimintaa sotien jälkeen: Kemian Keskusliiton kirjallisuuspalvelu käynnistettiin vuonna 1945 ja Valtion teknillisen tutkimuslaitoksen kirjallisuuspalveluosasto pari vuotta myöhemmin. Kun Valtion teknillinen keskuskirjastotoimikunta pohti sodassa tuhoutuneen Teknillisen korkeakoulun kirjaston kehittämistä, nousi esille uuden “kirjastopalvelumenetelmän” soveltamistarve.⁹⁶

“Yleisen kirjastonhoitajan ja teollisuuskirjastonhoitajan välillä on suuri ero. Edellisen tarvitsee vain lainata mitä yleisö pyytää ... Teollisuuskirjastonhoitajan velvollisuuksiin kuuluu sen sijaan aktiivinen kirjallisuuspalvelu, yrityksen henkilökunnan informointi uudesta kirjallisuudesta”, opetti insinööri E. Engel ruotsalaisen Tekniska Litteratursällskapetin kursseilla keväällä 1953.⁹⁷

Enää ei puhuttu ainoastaan yksittäisten julkaisujen välittämisestä asiakkaille vaan laajemmin dokumentaatio- ja kirjallisuuspalveluista, tiedon välittämisestä.⁹⁸ “Dokumentalisti suhtautuu aktiivisesti dokumentin sisältöön ja sen sisältämään tietoon samoin

kuin tiedon perille saattamiseen”, painotettiin kirjallisuuspalvelun roolia pohtineessa mietinnössä.⁹⁹

Asiakaskunnan tarpeisiin kiinnitettiin huomiota. Maailmalla ilmestyneen tutkimuskirjallisuuden jatkuva kasvu korosti erikoiskoulutuksen saaneiden kirjastonhoitajien ja dokumentalistien merkitystä tiedon hallinnassa ja seurannassa: Unescon vuonna 1947 julkaiseman tutkimuksen mukaan 30.000:ssä tieteellisessä aikakauslehdessä julkaistiin vuosittain yli 1.850.000 alkuperäistutkimusta.¹⁰⁰

Valtiovallan lisääntynyt kiinnostus yliopistojen ja korkeakoulujen tieteellisten kirjastojen kehittämiseen konkretisoitui vuonna 1947 Opetusministeriön asettaessa ”Tieteellisten kirjastojen”-komitean, joka sai tehtäväkseen selvityksen laatimisen sodanjälkeisestä tilanteesta. Komitea korosti kirjastoverkoston yhteistyön ja avoimuuden merkitystä: kokoelmien kehittämiseen tähtäävää eri tieteenalojen työnjakoa, yhteisluetteloita, kaukolainausta kirjastosta toiseen sekä uudenaikaista kirjallisuuspalvelua. Niukat voimavarat oli yhdistettävä, jotta kansainvälisessä kilpailussa pysyttäisiin mukana. Uusi tietoteknologia - mikrofilmaus ja valokopiointi - oli tulossa kirjastoihin. Aineistomäärien kasvaessa sisällönkuvailu ja analysointi vaativat kirjastoammatillisen koulutuksen saanutta erikoishenkilökuntaa.¹⁰¹

Ministeriön selvityksessä käytiin läpi maan suurimpien tieteellisten kirjastojen tilanne. Kauppakorkeakoulun kirjastoon viitattiin yhdellä lauseella: ”Liikekirjastojen yhteiskortiston ylläpitäjänä tulisi lähinnä kysymykseen Kauppakorkeakoulun kirjasto”.¹⁰² Suosituksen voidaan tulkita sisältäneen varhaisen viranomaisajatuksen kauppatieteellisiä kirjakokoelmia koordinoivasta

tieteellisestä keskuskirjastosta, joka tarjoaisi palveluja alan muille erikoiskirjastoille. Impulsilla oli merkitystä Kauppakorkeakoulun kirjaston 1950-luvun kehittämishankkeille.

6.1. Niilo Paavo Virtanen - kirjastoalan ammattilainen

Selvää oli, ettei Kauppakorkeakoulun kirjasto voinut toimia enää osapäivätoimisen kirjastonhoitajan ja yhden amanuenssin, ylioppilas Lempi Nurkkalan työpanoksella. Toukokuussa 1952 rehtori Oskari Louhivuori ilmoitti määräraharauksesta kirjastonhoitajan palkkaamiseksi. Tavoitteena oli saada toiminnan johtoon kirjastonhoitajakoulutuksen pätevöittävä henkilö, joka voisi täysipäiväisesti keskittyä uusien palvelumuotojen kehittämiseen.¹⁰³ Dosentti Henrik Virkkunen, joka oli vastannut kirjastosta vuosina 1951-1952, siirtyi toukokuun alussa 1952 Liikelaskentatoimen professorin viran hoitajaksi.¹⁰⁴

Ensimmäisen kerran korkeakoulun historiassa kirjastonhoitajan virka julistettiin julkisesti haettavaksi. Kuudesta hakijasta päädyttiin 47-vuotiaaseen filosofian maisteri Niilo Paavo Virtaseen, jolla oli takanaan vakuuttava kokemus Turun yliopistosta, Lahden kaupunginkirjaston johtotehtävistä sekä Helsingin yliopiston Metsäkirjastosta. Virtanen oli hankkinut alan koulutuksen Valtion kirjastotoimiston kursseilla ja tehnyt opintomatkan Saksaan, Norjaan ja Ruotsiin. Hakijoiden pätevyydestä opettajaneuvosto pyysi lausunnot professori Lauri Tudeerilta ja professori Aarno Maliniemeltä Helsingin yliopistosta.¹⁰⁵

Virtanen loi lyhyen toimintansa aikana - käytännössä vuosina 1952-1954 - perustan Kauppakorkeakoulun kirjaston kehittä-

miseksi nykyaikaiseksi tieteelliseksi kirjastoksi.¹⁰⁶ Lokakuun 18. päivänä 1952 virkaansa nimitetty kirjastonhoitaja ryhtyi ripeästi uudistuksiin. Taustalla nähdään teknistieteellisestä dokumentaatioajattelusta saatuja vaikutteita.

Kirjastotoimikunnan kokoukselle Virtanen esitteli suunnitelmiaan, joiden avainsanoja olivat tehokkuus ja ajanmukaisuus:

“Saadakseni kirjastonhoidollisen selvityksen Kauppakorkeakoulun kirjaston nykytilanteesta olen suorittanut kirjastossa eräänlaisen ‘työntutkimuksen’. Tällöin olen todennut senlaatuista puutteita, että niiden poistamiseksi olisi mielestäni välttämätöntä suorittaa kirjaston uudelleen järjestely. Uudelleen organisoimisen avulla voitaisiin ratkaisevasti ajanmukaistaa kirjaston toiminta sekä lisätä sen palvelutehoa ja huomattavasti kehittää kirjaston omakohtaista työskentelyä korkeakoulun opetuksen, kauppatieteellisen tutkimuksen ja käytännöllisen liike-elämän hyväksi. Tässä järjestelytyössä olisi syytä käyttää esikuvana niitä kirjastonhoitotapoja, joita sekä kotimaassa että ulkomailla hyvin hoidetuissa tieteellisissä erikoiskirjastoissa noudatetaan.”¹⁰⁷

Joulukuiseen kokoukseen kirjastonhoitaja varustautui yhdeksänsivuisella muistiolla, jonka 19 kehittämisehdotusta kertasivat “Tieteellisten kirjastojen komitean” näkemyksiä modernin kirjaston työmuodoista. Kirjastotoimikunnalle välitettiin uusia ajatuksia kansainvälisen luokitusjärjestelmään eduista, hankintamäärärahojen lisäämistarpeesta ja kirjastohenkilökunnan palkkaamisesta. Kuten teollisuuden dokumentalistitoiminnassa, myös tieteellisessä kirjastossa korostui tutkijoiden ja kirjastonhoitajien välinen työnjako. Virtanen painotti ammatilli-

sen henkilökunnan merkitystä nykyaikaisen tieteellisen kirjaston organisoinnissa:

“Kirjastoalalla on yleisesti tultu sellaiseen käsitykseen, että kaikkiin niihin tehtäviin, jotka edellyttävät kirjastotekniikan hallitsemista ja bibliografioiden tuntemusta, kuten esim. luetteloimiseen ja luokitukseen, on käytettävä työntekijöitä, joilla on mahdollisimman hyvä ammattikoulutus kirjastoalalla”.

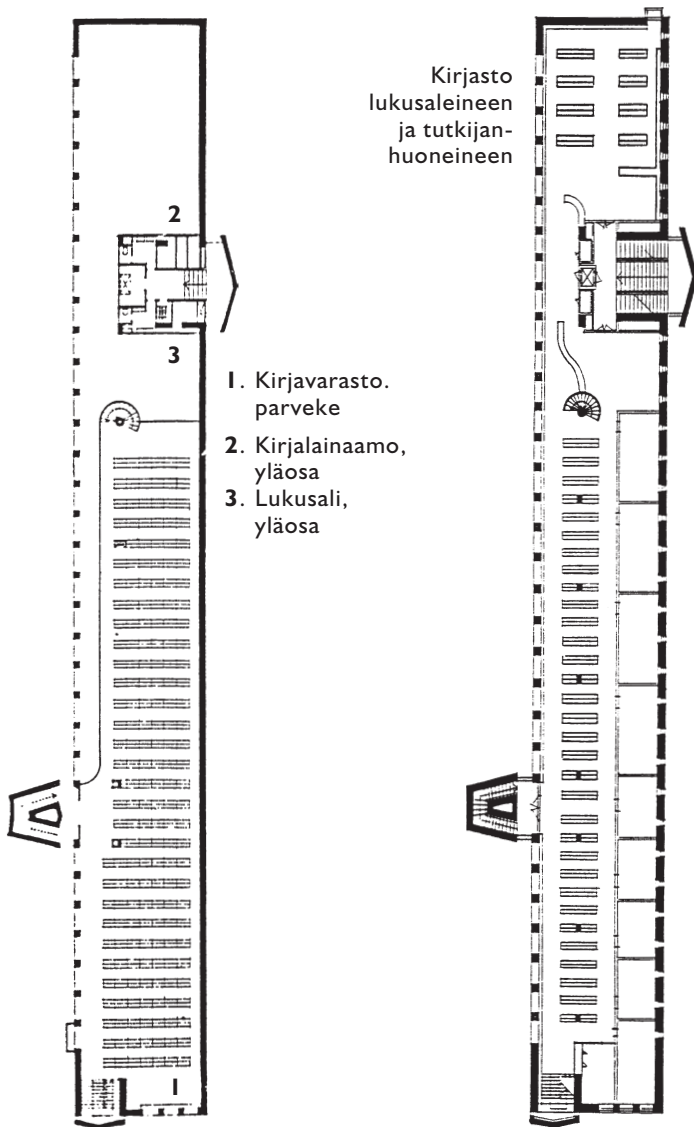
Tulevaisuuden toimintasuunnitelmiin Virtanen listasi kirjallisuuspalvelun eri työmuodot, osallistumisen valtakunnallisen tutkimuskirjallisuuden yhteisluettelon toimitukseen sekä kirjastonkäytön oppaiden ja erikoisbibliografioiden toimittamisen. Niinikään tavoitteisiin kuului yhteistoiminnan aikaansaaminen Svenska handelshögskolanin kirjaston kanssa. Kirjastotoimikunta hyväksyi Virtasen muistion “kirjastotekniset” esitykset ja varasi niille toteuttamisaikaa kolmesta neljään vuoteen.¹⁰⁸

Kehittämistoimien avainratkaisuna Virtanen esitti siirtymistä amerikkalaisen Melvil Deweyn kehittämään Universal Classification -luokituskoodiin. Päätös asiasta tehtiin syksyllä 1952. Järjestelmä tuli kytkemään kirjaston kokoelmat ensimmäisen kerran osaksi kansainvälisiä tietojärjestelmiä ja tiedonhallintaa. UDC:tä kehitettiin kansainvälisin asiantuntijavoimin ja numerokieltä ymmärsi vaatimattomammankin kielitaidon omaava asiakas. Järjestelmä mahdollisti kirjallisuuden aiheenmukaisen analysoinnin. Mikäli tavoitteena pidettiin modernin kirjallisuuspalvelun luomista, toteuttamisen edellytyksenä oli analysointikäytännön tarkentaminen. Tähän kymmenluokitusjärjestelmä, jonka Helsingin yliopiston ja Teknillisen korkeakoulun kirjastot olivat jo valinneet, tarjosi hyvät mahdollisuudet.

Sama järjestelmä oli saavuttanut suuren suosion 1940-luvun teollisuuden tietopalveluyksiköissä. Göteborgin ja Bergenin kaupakorkeakoulujen tiedettiin siirtyneen kymmenjärjestelmään ja Kööpenhamina oli siihen parhaillaan siirtymässä.¹⁰⁹ Kaupakorkeakoulun kirjasto liittyi kymmenjärjestelmän kehittämisestä vastanneen Suomen Kirjallisuuspalvelun Seuran jäseneksi vuonna 1954.¹¹⁰

Ratkaisu osoittautui tulevaisuuden kannalta järkeväksi. Vuosikymmenen lopussa järjestelmä oli käytössä Euroopan suurimmissa erikoiskirjastoissa, Suomessakin yli 30:ssä kirjastossa. Kansainväliset referaattilehdet ja kortistot käyttivät järjestelyperustanaan kymmenluokitusta. Yhteinen analyysikieli mahdollisti Kaupakorkeakoulun kirjaston liittymisen Bergenin, Göteborgin, Kööpenhaminan ja Tukholman kaupakorkeakoulujen kirjastojen pohjoismaisen taloudellisen aikakauslehtiartikkelikortiston - nykyisen Scandinavian Periodicals Index -tietokannan varhaisen edeltäjän - tuottamiseen keväällä 1953.¹¹¹ Viitekorttipalvelulla saatiin tieto uusimmasta skandinaavisesta tutkimuksesta ja samalla tarjoutui kanava suomalaisen kauppatieteellisen tutkimuksen tunnetuksi tekemiseen. Kirjastoyhteistyö merkitsi luontevaa jatkoa korkeakoulujen muulle vireytyneelle yhteistoiminnalle. Ensimmäinen pohjoismainen kaupakorkeakoulujen rehtorikokous oli järjestetty vuonna 1948.¹¹²

Luokitusjärjestelmän käyttöönotto merkitsi valtavaa urakkaa: sekä varasto- että käsikirjastokokoelmat analysoitiin ja järjestettiin uudelleen. Kirjaston hoidossa olleet Kemistien Seuran kirjasto ja Kaupakorkeakoulun Ylioppilaskunnan kirjasto oli integroitava järjestelmään. Moderni kirjastotekniikka näytti vaativan

Kuva 16

Uudesta korkeakoulurakennuksesta kirjasto sai ajanmukaiset tilat

veronsa: kirjavaraston analysointi edellytti 100.000:n kordin kirjoittamista!

Tehtävää varten palkattiin kirjastoamanuenssiksi maisteri Johannes Kainulainen, luetteloinnin ja luokituksen asiantuntija.¹¹³ Lisätyövoimaksi rekrytoitiin kirjastoapulainen sekä kolme vierastutyöntekijää. Tammikuussa 1954 kirjaston kolmanneksi amanuenssiksi nimitettiin maisteri Aili Jalava.¹¹⁴ Virtasen tehokkuusajattelu vaati vakituisen henkilökunnan työajan pidennyksen 28:sta viikkotunnista 34:ään tuntiin. Kesälomaa vietettiin kaksi kuukautta.¹¹⁵

6.2. Amerikkalaisen tutkimuskirjallisuuden esiinmarssi

Kirjastotekniikan hyödyntäminen kuului nykyaikaisen tieteellisen kirjaston tunnusmerkkeihin ja sitä soveltamaan oli saatu koulutuksen saaneet ammattilaiset. Kirjastotoimikunnan rooliin kuului edelleen vahvasti kauppatieteellisen alan asiantuntemuksen välittäminen kirjallisuuden hankintaan. Toimikunnan puheenjohtajina toimivat 1950-luvulla korkeakoulun rehtorit Oskari Louhivuori, Kaarlo Hildén ja Kalle Kauppi. Laaja professoriedustus takasi asiantuntemuksen. Toimikunta päätti käytännössä kirja- ja lehtitilauksista.

Kirjastonhoitaja Niilo Paavo Virtanen tunsu laajemmin tieteellisen kirjastokentän kokonaistilanteen ja kantoi huolta suppeahkoista määrärahoista:

“Kauppakorkeakoulun kirjasto kuuluu maassamme niihin harvoihin kirjastoihin, joilla on hyvä ja riittävä varastotila, luultavasti loisteliaampi kuin millään toisella Suomen erikoiskir-

*jastolla, ja varastossa tyhjää hyllyä vuosikymmeniksi uuden kirjallisuuden sijoitusta varten. Sillä on myös kaunis lukusali. Mutta sen heikoin kohta on kirjavarojen vähyyks...*¹¹⁶

Virtanen viittasi keskustelussa Ruotsiin, missä professuuria kohden voitiin hankkia kymmenkertaisesti tutkimuskirjallisuutta Kauppakorkeakouluun verrattuna.¹¹⁷

Ajanmukaisissa kirjastotiloissa oli otettu huomioon tutkijat vaaraamalla heidän käyttöönsä tutkijanhuoneita, muttei tärkeintä voimavaraa, uuden tutkimuskirjallisuuden hankintatarvetta. Tilanne korostui, kun "Tieteellisten kirjastojen komitean" vuonna 1950 julkaiseman kyselytutkimuksen tuloksena syntynyt "Tieteellisten kirjastojen opas" mahdollisti ensimmäisen kerran kirjastojen vertailun, eikä se vertailu ollut Kauppakorkeakoulun kirjastolle eduksi.

Oppaaseen oli koottu yli 200:n kirjaston tiedot 1940-luvun lopulta. Suuriin yliopistokirjastoihin Kauppakorkeakoulun kirjastoa ei voitu rinnastaa. Kirjasto löytyi "Liikekirjastojen" ryhmästä kolmentoista muun alan kirjaston joukosta. Kiinnostavaa on, että johtavan kotimaisen kaupallisen alan korkeakoulukirjasto sijoittui kokoelmiltaan samaan suuruusluokkaan osuustoiminnallisen Kulutusosuuskuntien Keskusliiton yksityisen kirjaston kanssa: kumpikin ilmoitti laajuudekseen 20.000 nidettä.

Vahva osuustoiminnallinen panostus ammattikirjastojen kehittämiseen näkyi oppaassa muutenkin. Elannon kirjasto ilmoitti nidemääräkseen 17.000 julkaisua, Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan kirjasto 19.000 julkaisua. Omia kirjastojaan ylläpitivät myös Kansallis-Osake-Pankki, Pohjoismaiden Yhdyspankki ja Helsingfors Sparbank. Vuonna 1943 perustetussa

Suomen Pankin kirjastossa oli 8000 nidettä. Svenska handelshögskolans bibliotek yliti kokoelmiltaan runsaaseen 7000:een niteeseen. Turkuun vuonna 1950 perustetun kauppakorkeakoulun kirjaston tiedot eivät vielä oppaassa näy.¹¹⁸ Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen johtavan kirjaston, Eduskunnan kirjaston kokoelmat olivat 1950-luvun alussa kymmenkertaiset Kauppakorkeakoulun kirjastoon verrattuna.¹¹⁹

Oleellisesti Kauppakorkeakoulun kirjaston - kuten monen muun suomalaisen tieteellisen kirjaston - määrärahatilannetta parjattiin 1950-luvulla ja vielä 1960-luvun alussa USA:n ASLA-lahjoitusvaroilla.¹²⁰ Kirjasto sai 1200-1500:n dollarin vuosittaisen apurahan, jolla voitiin hankkia 200-300 kirjaa.¹²¹ Professorikunta sai tehtäväkseen kirjallisuuden valinnan.¹²² Merkittävää on se muutos, joka kokoelmarakenteessa samalla tapahtui: saksankielinen kirjallisuus korvautui uudella amerikkalaisella aineistolla.

Vahvistuksia kirjasto sai vastaanottaa myös omalta opettajakunnaltaan. Professori Paavo Korpisaaren lahjoitus käsitti kansantalouden ja pankkialan kirjallisuutta. Kansleri Louhivuoren kokoelmaan kuului lähes 2000 nidettä kirjoja ja aikakauslehtiä. Vuosittain lahjoina ja ostoina hankittiin 1300-2000 kirjaa, mikä merkitsi kirjavarannon huomattavaa laajentumista - käytännössä kaksinkertaistumista - vuosikymmenen lopun yli 45.000:een niteeseen.¹²³

6.3 Kirjallisuuspalveluajattelu etenee

Alakohtaisen bibliografisen kirjallisuuden hankintaa pidettiin tärkeänä. Kirjallisuuspalveluideologian mukaisesti kirjasto alkoi jul-

kaista opettajakunnalle ja ulkopuolisille kirjastoille tarkoitettuja uutuusluetteloita.¹²⁴ Kaukopalvelu - kirjojen lähettäminen postitse asiakkaille - mainittiin uutena toimintamuotona kirjaston lainaussäännöissä 1953.¹²⁵ Uusimman aineiston osalta päätettiin siirtyä käyttäjäystävälliseen avohyllykäytäntöön toukokuussa 1954.¹²⁶

Kokoelmapolitiikassa näkyi aikakauslehtien merkityksen kasvu, jota artikkelikortistojen ylläpito korosti. Lehtien arvoa uuden tutkimustiedon välittäjänä heijasteli osaltaan kirjastonhoitaja Virtasen keväällä 1953 aloittama uusimuotoinen tutkijapalvelu, lehtikierto. Esimerkkinä oli jälleen teknisen alan kirjallisuuspalvelujen käytäntö. Korkeakoulun opettajakunta, 21 henkeä, sai luettavakseen yli 100 lehteä.¹²⁷

Lehtitilausten määrä kaksinkertaistui 1950-luvulla. Vuosikymmenen lopussa kirjastoon tilattiin jatkuvasti 400 lehteä, joista kaksi kolmasosaa oli ulkomaisia. Lehtikokoelmassa tapahtui sama muutos kuin kirjoissakin: saksankielinen aineisto sai väistyä englanninkielisen tieltä. Englantilaisten ja amerikkalaisten lehtien yhteinen osuus ulkomaisista lehdistä nousi 40:een prosenttiin, ruotsin ja saksankielisten lehtitilausten osuuden jäädessä kolmannekseen tilauksista. Ranskankielisiä lehtiä hankittiin parisenkymmentä, venäläisiä kolme.¹²⁸

Teknologian omaksumisessa kirjastotoimikunta näyttää olleen kirjastonhoitaja Niilo Paavo Virtasta konservatiivisempi. Virtasen ehdotukseen uudenaikaisen mikrofilmilukulaitteen hankkimiseksi ei suostuttu. Sensijaan kun amanuenssi Johannes Kainulainen Tukholman kauppakorkeakoulun opintomatkinsa tuliaisina kesällä 1953 toi idean "plastik"-liimasidontamenetelmästä

päädyttiin myöntymään sitomokustannuksia säästävään ratkaisuun.¹²⁹ Syksyllä 1956 hankittiin valojäljennelaite, jolla otettiin kopioita tutkijoille ja opettajille.¹³⁰

Niilo Paavo Virtasen toimintasuunnitelmissa riitti toteuttamista koko 1950-luvun ajan. Virtasen työtä jatkoi vuosina 1954-1956 vt. kirjastonhoitaja Lempi Nurkkala ja vuosina 1956-1959 kirjastonhoitajaksi nimitetty maisteri Taimi Terä, joka Valtion teknillisen tutkimuslaitoksen julkaisu- ja kirjallisuuspalveluosaston päällikkönä sekä vuonna 1947 perustetun Suomen Kirjallisuuspalvelun Seuran sihteerinä oli monipuolisesti tutustunut dokumentaatioalan uusiin kysymyksiin.¹³¹

Kirjallisuuspalvelutoimintaa laajennettiin tilaamalla syksyllä 1954 Ruotsin Tekniska Litteratursällskapet'in dokumentaatiokortistosta taloudellisia aloja koskevat sarjakortit.¹³² Vuonna 1955 alettiin järjestelmällinen aikakauslehtiartikkeleiden luettelointi. Yhteistyötä pohjoismaisten korkeakoulukirjastojen kanssa jatkettiin analysoimalla jatkuvasti läpi kuutisenkymmentä kotimaista kansantalouden ja liiketalouden aikakauslehteä. Svenska handelshögskolanin kirjasto käänsi artikkeliotsikot ruotsiksi ja kortit lähetettiin ympäri Skandinaviaa.¹³³

Eduskunnan kirjaston uusi ohjesääntö vuodelta 1949 korosti painokkaasti tieteellisen kirjaston opastavaa tehtävää kirjallisuuden ja tietojen haussa.¹³⁴ Tämä esimerkki lienee ollut taustalla kirjastotoimikunnan päättäessä Niilo Paavo Virtasen ehdotuksesta toukokuussa 1954 kirjaston käyttöä tehostavien luentojen käynnistämisestä.¹³⁵ Opettajaneuvostokin koki asian tärkeäksi. Ekonomin tutkintoa opiskelevien tuli toisen lukuvuoden syksyllä osallistua neuvontatilaisuuksiin.¹³⁶ Myöhemmin

opastettiin ensimmäisenkin vuosikurssin opiskelijoita, joille luennon muodossa esiteltiin kirjaston kokoelmat ja kortistot sekä bibliografioiden ja hakuteosten käyttö. Samalla tulokkaille jaettiin kirjaston esite.¹³⁷

Korkeakoulun toiminnan laajeneminen näkyi lisääntyvissä lainausluvuissa. Kirjastossa vastattiin kysyntään aukioloaikoja pidentämällä. Keväällä 1959 henkilökuntaa oli seitsemän henkeä. Lainaustoimisto oli päivittäin avoinna klo 9-20 ja lauantaisin 9-14. Uutuus - puhelinpalvelu - oli vilkasta. Tieteellisen kirjastoverkoston aktivoitunut toiminta näkyi kaukolainauksen lisääntymisenä. 1950-luvulla paikallislainaus viisinkertaistui: 12.000:n lainan raja ylitettiin vuonna 1960. Vuosikymmenen kuluessa valmistui yli 1700 ekonomia ja 140 kauppätieteiden kandidaattia. Tutkimustyö eteni: liseniaatin tutkinnon suoritti kuusitoista ja kauppätieteiden tohtorin tutkinnon viisi henkilöä.¹³⁸

7. 1960-luku - muutoksen vuosikymmen

“Muutos on koko yhteiskuntaamme ja sen osana korkeakoululaitosta, sen rakennetta ja sisältöä olennaisesti muovaava tekijä. Sanasta muutos on kieltämättä tullut suorastaan hokema, mutta tuskin voidaan kieltää muutoksen merkitystä maailmassamme. Shelley’n toteamus ‘mikään ei ole niin pysyvää kuin muuttuminen’ osuu sattuvasti kohdalleen.”

**Ote rehtori Jaakko Hongon avajaispuheesta
12.9.1969¹³⁹**

Vuonna 1960 kauppatieteellistä opetusta annettiin neljässä korkeakoulussa: Svenska handelshögskolanissa, Åbo Akademissa, Turun kauppakorkeakoulussa sekä Helsingin kauppakorkeakoulussa, jossa opiskeli valtaosa - 59 % - kaikista kauppatieteiden ylioppilaista. Helsingin kauppakorkeakoulu lisäsi opiskelijoiden sisäänottoa koko 1960-luvun ajan.¹⁴⁰ Yhä useampi halusi jatkaa perustutkinnon jälkeistä opintietä. Kauppatieteiden kandidaatin tutkinnon suorittajia tilastoitiin vuosikymmenen lopussa runsaat 600. Määrä kolminkertaistui kymmenessä vuodessa. Alan koulutuksen saaneilla oli kysyntää työmarkkinoilla.

Korkeakoulun yhteiskunnallisen tehtävän merkitys korostui suun-

nitelmissä:

“Kauppakorkeakouluissa annettavaa opetusta laajennettaessa ei ole kiinnitettävä huomiota yksinomaan oppilasmääriin sekä tutkinnon suorittaneiden tarjonnan ja kysynnän vastaavuuteen, vaan myös opetuksen laadulliseen tasoon. Tällä on näet ratkaiseva merkitys kauppakorkeakouluista valmistuneiden henkilöiden kvalifikaatioihin, mikä puolestaan välittömästi vaikuttaa koko maan taloudelliseen kehitykseen ja kilpailukykyyn”, todettiin muistiossa joulukuussa 1965.¹⁴¹

Lukuvuonna 1969-1970 kirjoilla olevien opiskelijoiden kokonaismäärä ylitti 2700:n rajan. Suurten ikäluokkien paineessa rehtori Pekka Heinänen puhui koulutusyhteiskunnasta ja opiskelijatulvasta: korkeakouluun voitiin ottaa alle 40% pyrkineistä. Edellisen vuosikymmenen tapaan kirjaston lainausmäärät olivat jälleen viisinkertaistuneet kymmenessä vuodessa.¹⁴² Käyttöaste oli korkea: kokoelmista yli puolet oli lainassa.¹⁴³

Korkeakoulun arjessa opiskelijamäärien kasvu näkyi työn painottumisena perustutkinto-opetukseen.¹⁴⁴ Väitöstilaisuuksien harvalukuisuus vauhditti huomion suuntaamista tutkimukseen, jota Kauppakorkeakoulun kehittämissuunnitelma vuodelta 1964 korosti kaiken toiminnan perustana.¹⁴⁵ Tehtävä nähtiin valtakunnallisena: “Opettajien ja tutkijain kouluttaminen nimenomaan kauppakorkeakoulujen keskeisimmän aineen liiketaloustieteen osalta koko maamme tarpeita varten on ratkaisevasti Kauppakorkeakoulun varassa”, painotettiin komiteamietinnössä vuodelta 1966.¹⁴⁶ Ensimmäinen liseniaatti- ja tohtoriohjelmatyypinen kokonaisuus käynnistettiin vuonna 1963. Kaksi vuotta myöhemmin aloitti toimintansa Perustutkimuksen laitos, tut-

kimukseen suuntautuneiden koulutusyksikkö.¹⁴⁷ Pysyvä tutkimustoimikunta perustettiin lokakuussa 1967.¹⁴⁸

Samoihin aikoihin kun Kauppakorkeakoulussa ponnisteltiin tutkimustoiminnan tehostamiseksi ja korkeakoulun omien julkaisusarjojen käynnistämiseksi¹⁴⁹, kansainvälisessä tiedeyhteisössä - erityisesti luonnontieteiden ja tekniikan piirissä - vilkastui keskustelu tieteellisen julkaisu toiminnan eksponentiaalisen kasvun aiheuttamista ongelmista. Julkaisujen määrän arvioitiin kaksinkertaistuvan 10-15 vuodessa. Opetusministeriön asettama Tieteellisen informoinnin neuvottelukunta ennusti mietinnössään tietovallankumousta ja informaatioräjähdyttä. Uusi tieteenhaara informatiikka alkoi tutkia tiedon keräämiseen, muokkaamiseen, tallentamiseen ja jakeluun liittyvää problematiikkaa.¹⁵⁰

Tieteellisten kirjastojen asiantuntijaroolia pyrittiin suuntaamaan selektiivisten kirjallisuus- ja informaatiopalvelujen kehittämiseen. Ratkaisumalleja etsittiin automaattisesta tietojenkäsittelystä. Samasta syystä pienessä maassa tuli ajankohtaiseksi kirjavarantojen alakohtainen koordinointi vastuukeskuksiksi - keskuskirjastoiksi.

7.1 Tietotulvan hallinta

Tässä kehityksessä Kauppakorkeakoulun kirjaston merkitys maan suurimpana taloustieteellisenä kokoelmana sai lisäarvoa.¹⁵¹ 1960-luvulla kirjasto kasvoi keskisuuren kirjaston mittoihin. Esite vuodelta 1964 kertoi "tieteellisestä erikoiskirjastosta", jonka tarkoituksena oli korkeakoulun opetuksen, taloustieteellisen tutkimuksen ja liike-elämän tarpeiden tyydyttäminen.¹⁵² Korkeakoulussa kirjastopalvelujen monipuolistumista tervehdittiin ilolla.

Rehtori Henrik Virkkunen kiitti marraskuisessa kirjastotoimikunnan kokouksessa 1961 "kirjaston käytön ja tuntemuksen lisääntyneen ilahduttavasti myös Kauppakorkeakoulun ulkopuolella, mm. liikelaitosten piirissä."¹⁵³ Vuosikymmenen lopussa käyttäjistä runsaan kolmanneksen arvioitiin tulevan ulkopuolelta.¹⁵⁴

Kirjaston avautuminen laajemmalle asiakaskunnalle voidaan nähdä myös osana ajan yleistä yhteiskunnallista aktivoitumisprosessia. Perustelunsa se sai korkeakoulun vuoden 1966 kehittämissuunnitelmasta, jossa painotettiin Kauppakorkeakoulun julkisen roolin merkitystä:

*"Korkeakoulut ja yliopistot eivät enää työskentele 'muurien sisällä' ulkopuolisten katseiden suojissa. Korkeakouluja pidetään oikeutetusti yhteiskunnan palvelijoina, niiden toimintaa arvostellaan julkisesti ja niille asetetaan vaatimuksia eri tahoilta".*¹⁵⁵

Helsingin Sanomat esitteli kirjaston toimintaa 4.3.1968 näkyvästi otsikolla: "Lukuisat palvelumuodot Kauppakorkeakoulun kirjaston ylpeytenä". Enää ei puhuttu ainoastaan lainauksesta vaan monipuolisista kirjallisuuspalveluista. Manuaaliset tiedontallennus- ja hakujärjestelmät olivat kunnossa: aakkosellinen pääluettelo, systemaattinen ja maantieteellinen kortisto sekä ajantasainen artikkelikortisto tarjosivat avaimet kirjaston koelmiin. Vuonna 1968 organisoiduista käsikirjastotyyppisistä laitoskirjastoista oli omat luettelonsa.¹⁵⁶

Kansainvälisen tutkimuksen "tietotulvaan" pyrittiin vastaamaan käyttäjäkoulutuksella, tiedonhauilla, erikoisalojen luetteloilla ja tiedonlähdeoppailla. Valikoimabibliografioiden otsikot viestit-

tivät uutuuksien aktiivisesta seurannasta. Asiakkaille jaettiin tietoa niin markkinatutkimuksen pohjoismaisista artikkeliviitteistä, Euroopan yhteismarkkinoista, Comeconista, kehitysmaakirjallisuudesta, konttoripalvelujen rationalisoinnista kuin johtamisen ongelmistakin.¹⁵⁷

Mahdollisuudet kansainvälisen tutkimuksen seuraamiseen olivat ratkaisevasti parantuneet: pääasiassa englanninkielisten tiivistelmäjulkaisujen kattavaa kokoelmaa oli täydennetty 1950-luvulta lähtien alkaen amerikkalaisesta Business Periodicals Indexistä lontoolaiseen Management Abstracts-lehteen. Myös amerikkalaista Public Affairs Information Service-viitepalvelua arvostettiin. Uutta aikakautta edusti niinkään amerikkalainen Data Processing Digest tiedottamalla tietokonealan tutkimuksesta.¹⁵⁸

Artikkeliviitteiden vaihtoa pohjoismaisten kauppakorkeakoulukirjastojen kesken jatkettiin. Lehtiaineisto oli yhä keskeisemmällä sijalla uusimman taloustieteellisen tutkimuksen julkaisukanavana.¹⁵⁹ 1960-luvun lopussa kirjastoon tilattiin lähes 700 aikakauslehteä, joista 80 % oli ulkomaisia.¹⁶⁰ Runsaan kolmanneksen lehdistä laskettiin olleen kansantaloudellisia. Liiketaloustieteellisten aikakauslehtien osuus jäi viidennekseen.¹⁶¹

Valikoivasta kirjallisuuspalaustelusta ja kansainvälistymisestä viestitti kirjaston aktivoituminen "International Bibliography of the Social Science: Economics" -bibliografian tiedontuottajaksi (1965). Kotimaisista talouselämän lehtiwiitteistä lähetettiin englanninkieliset käännökset Pariisiin "International Committee for Social Sciences Documentation" -järjestölle.

Esisijaisesti artikkelipalvelut hyödyttivät korkeakoulun omaa

käyttäjäkuntaa. Artikkeliseurannan suosio kasvoi myös ulkopuolisten asiakkaiden keskuudessa. Liike-elämän sidosryhmät, - mm. Kaupan teknillisen rationalisoinnin neuvottelukunta - olivat kiinnostuneita palvelusta.¹⁶² Vuosikymmenen lopussa korttipalvelulla oli 35 tilaajaa, joille toimitettiin vuosittain runsaat 900 analysoitua viitettä. Määrä oli paisunut niin suureksi, että kirjastotoimikunta joutui ensimmäinen kerran harkitsemaan palvelutoiminnan maksullistamista.¹⁶³

Kirjallisuuspalveluihin kytkeytyi lisääntyvä jäljennepalveluiden tarve. Tilannetta helpotti uusi teknologia: kopiokoneet. Vuonna 1969 kirjastoon sijoitettu itsepalveluperiaatteella toiminut Rank Xeroxin kopiokone siirsi 1960-luvun opiskelijasukupolvet nykyaikaan.¹⁶⁴ Opettajien lehtikierron rajoittamisesta keskusteltiin kirjastotoimikunnan kokouksissa useampaankin kertaan. Päätöksiä ei kuitenkaan tehty ja kiertopalvelujen suosio jatkui entisestään. Vuosikymmenen lopussa vahtimestari Keijo Laukkanen kierrätti korkeakoulun 85:llä opettajalla ja tutkijalla yli 7000 lehtinumeroa.¹⁶⁵

Informaatiopalveluiden nopea kehitys johti kirjastotoimikunnan roolin muutokseen 1960-luvulla.¹⁶⁶ Korkeakoulun toimialan laajetessa kirjaston toiminta professionalistui.¹⁶⁷ Toimikunnan kokouksia pidettiin harvakseltaan, kerran pari vuodessa. Yleensä keskusteltiin lehtitilauksista ja aukioloajoista. Rehtori toimi edelleen kokousten puheenjohtajana. Vuodesta 1963 lähtien toimikuntaan kuului opettajaneuvoston asettama professoriedustaja ja kolmantena jäsenenä kirjastonhoitaja.¹⁶⁸

Uusien toimintamuotojen käyttöönotosta ja palvelujen kasvavasta kysynnästä kirjasto selvisi palkkaamalla lisähenkilökuntaa.

Lukuisat kirjelmät ja vertailut muihin tieteellisiin kirjastoihin kertovat henkilöresurssien hankinnan vaatineen kirjastonhoitajalta loputonta sitkeyttä.¹⁶⁹ Vuonna 1960 kirjastonhoitajaksi nimitetty - valtiotieteen kandidaatiksi varttuneella iällä valmistunut - 56-vuotias kirjastoamanuenssi Lempi Nurkkala¹⁷⁰ jatkoi määrätietoisesti ja temperamenttisesti runsaan kolmenkymmenen vuoden kokemuksella kirjaston kehittämistä.

Nuoren sukupolven maistereiden - kirjastoamanuenssien Kaisa Tammisen, Pirkko Wegeliuksen, Kyllikki Ruokosen ja Erkki Vaiston - asiantuntemuksella vastattiin nykyaikaisen tieteellisen kirjaston haasteisiin. Kirjaston henkilökuntaa käytettiin asiantuntijoina koulutustilaisuuksissa aiheina mm. taloustieteelliset tiedonlähteet ja ajan suosikkiteema - kirjastorationalisointi. Pirkko Wegelius ja Kaisa Tamminen osallistuivat Suomen Kirjallisuuspalvelun Seuran toimintaan seuraamalla kymmenluokitusjärjestelmän kansainvälistä kehitystä. Erkki Vaisto organisoi loka-kuussa 1967 avatun Kurssikirjaston, jota Eduskunnan ylikirjastonhoitaja Henrik Schauman luonnehti hyväksi malliksi kansallisten kurssikirjastopulmien ratkaisuja pohdittaessa. Kyllikki Ruokonen kiinnostui tietotekniikasta ja seurasi alan kirjallisuutta mm. julkaisemalla uutuuksilueteloita Tietokone-lehdessä.¹⁷¹

Kirjastoalan muutoksiin pyrittiin valmentautumaan jatkuvalla koulutuksella. Oppia etsittiin ensisijassa Pohjoismaista, mutta opintomatkoja kirjastohenkilökunta teki myös Saksan Liittotasavaltaan, Tšekkoslovakiaan, Neuvostoliittoon ja Yhdysvaltoihin.¹⁷² Vuosikymmenen puolivälissä kirjastossa työskenteli yhdeksän henkeä, joista kuudella oli kirjastoammatillinen tutkinto. Harjoittelukirjaston statuksen saanut Kauppakorkeakoulun kirjasto alkoi vastaanottaa myös alalle aikovia harjoittelijoita.¹⁷³

“Kirjaston suunnitelmat tietokoneiden käytöstä kirjallisuuspalvelussa ja muussa kirjastotyössä ovat riippuvaisia siitä, hankitaanko Kauppakorkeakouluun tietokone. Koneen käyttömahdollisuuksia kirjastotyössä on kyllä suunniteltu”,

vastasi kirjastonhoitaja Lempi Nurkkala Opetusministeriön asettaman Tieteellisten kirjastojen lautakunnan kyselyyn syyskuussa 1965.¹⁷⁴

Kauppakorkeakoulun atk-opetus oli käynnistynyt “elektronisen tietojenkäsittelyn” luentoina lukuvuoden 1962-1963 aikana. Kirjastohenkilöstön kiinnostusta automaattiosovelluksiin vauhditti tiedonhakujen manuaalisen hallinnan työläys. Esimerkikimaa seurattiin Yhdysvaltoja. Tiedettiin, että Amerikassa oli kehitetty kemian, tekniikan ja lääketieteen tietopankkeja - “elektronisia reikäkortitettuja informaatiovarastoja” - joita alan kotimaiset erikoiskirjastot olivat alkaneet hyödyntäneet nauha-palveluina.¹⁷⁵ Varhaisiin taloustieteellisten kirjastojen atk-sovelluksiin kuului Kyllikki Ruokosen vuonna 1969 tekemä alan aikakauslehtien yhteisluettelo, jonka tiedot tallennettiin uudelle tietovälineelle, reikäkorteille.¹⁷⁶

Tieteellisen kirjaston kehittämisedellytyksenä oli laajeneva kokoelmaperusta. Syksyn 1967 devalvaation vaikutus tuntui kaikkien ulkomaista kirjallisuutta hankkivien kirjastojen budjeteissa¹⁷⁷, mutta kokonaisuutena Kauppakorkeakoulun kirjaston määrärahatilannetta voitiin pitää 1960-luvulla hyvänä: vuosikymmenessä kokoelmat kaksinkertaistuivat yli 80.000:een niteeseen. Kysyntä kohdistui uusimpaan aineistoon. Pääosa, 60 %, ostetusta tutkimuskirjallisuudesta oli englanninkielistä. Ulkomaisia lahjoitusvaroja saatiin vuoteen 1966 asti ASLA-rahastosta sekä

mm. Ranskan ja Saksan Liittotasavallan lähetystöiltä. Kansainvälisten kirjahankintojen koordinoitumahdollisuuksia oli pohdittu jo vuoden 1959 pohjoismaisessa kauppakorkeakoulukirjastojen johtajien kokouksessa.¹⁷⁸ Käytännössä pyrittiin välttämään aikakauslehtien päällekkäistilauksia.¹⁷⁹

Harmaan kirjallisuuden - muun kuin kaupallisten jakelukanavien kautta saatavissa olevan tutkimuskirjallisuuden - hankinta perustui julkaisujen vaihtotoimintaan. Toimintakertomuksissa luettiin yli viidenkymmenen yksityisen ja julkishallinnon lahjoittajan nimet vuosittain.¹⁸⁰

Professori Mika Kaskimies viittasi korkeakoulun 70-vuotisjuhlajulkaisussa syystä 1950- ja 1960-lukuihin korkeakoulun "vanhoina hyvinä aikoina". Toukokuussa 1950 säädetty laki kauppakorkeakoulujen valtionavustuksesta oli merkinnyt taattua 70 %:n osuutta korkeakoulun menoista.¹⁸¹

Myönteisellä kokoelmakehityksellä oli käännteinenkin puolensa. Kirjastotila korkeakoulun viidennessä kerroksessa alkoi tuntua ahtaalta: henkilökunnan työtilat puuttuivat, lukusalipaikkoja oli liian vähän, hyllyt täyttyivät.¹⁸² Opiskelijamäärien kasvu näkyi kurssikirjallisuuden kysynnän huomattavana lisäyksenä. Kurssikirjakysymys kärjistyi suurissa yliopistokirjastoissa.¹⁸³

Tammikuussa 1968 yliopistojen ja korkeakoulujen rehtoreiden yleinen neuvottelukokous pohti kurssikirjallisuuden resurssointia.¹⁸⁴ Lehdistössä keskusteltiin vilkkaasti uudentyyppisten opiskelijakirjastojen perustamistarpeista.¹⁸⁵ Polemiikki laajeni opintososiaalisena kysymyksenä Eduskuntaan, joka asetti Kurssikirjakomitean tekemään tulevaisuuden linjauksia. Komitea totesi keväällä 1968 kurssikirjallisuuden lainausmahdolli-

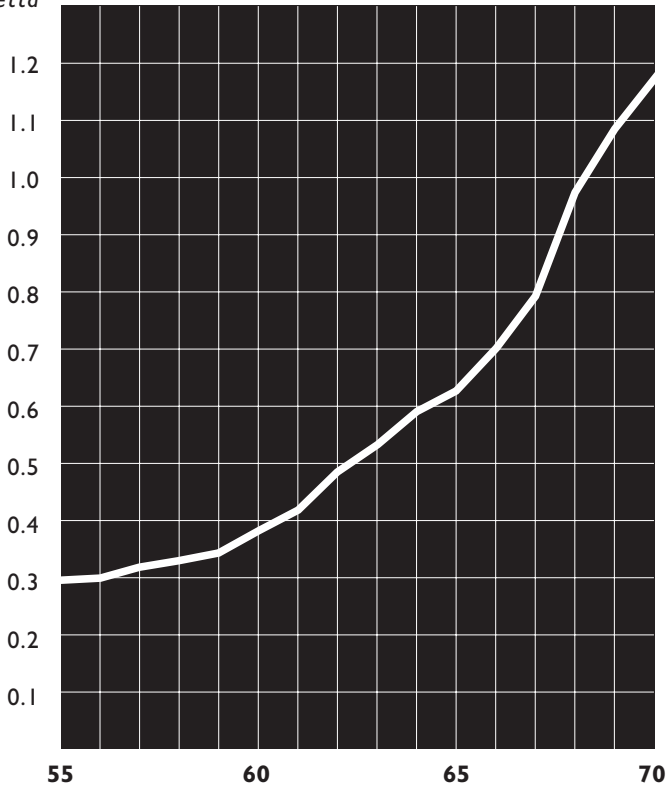
suudet ongelmaksi ja viittasi tämän osaltaan vaikuttaneen opintojen viivästyymiseen ja opiskeluajan pidentymiseen.¹⁸⁶

Kauppakorkeakoulussa kurssikirjaongelmiin oli reagoitu jo syksyllä 1967, jolloin kirjasto yhteistyössä Ylioppilaskunnan kanssa perusti erillisen kurssikirjaosaston päärakennuksen kellarikerrokseen. Järjestelyä vauhditti kirjaston tilaongelma. Ratkaisu osoittautui toimivaksi. Kokoelmat sijoitettiin itsepalvelukäyttöön avo-hyllyihin ja lainausjärjestelmästä tehtiin mahdollisimman yksinkertainen.¹⁸⁷ ”Kurssikirjaston on todettu huomattavasti keventäneen painetta pääkirjaston lainaustoimistossa, jossa on voitu keskittyä opiskelijoiden palvelemiseen seminaari- ja laudaturtoiden aineiston etsimisessä”, todettiin lukuvuoden 1968-1969 vuosikertomuksessa. Uusille ylioppilaille esiteltiin kirjaston palvelumuotoja ja seminaariryhmiä ohjattiin lähdekirjallisuuden käyttöön.¹⁸⁸

7.2 Taloustieteelliset kokoelmat maan kirjastoverkossa

Tieteellisessä kirjastokentässä neljän kauppakorkeakoulun kirjastot edustivat erikoiskirjastojen ryhmää. Vahvistunut kokoelmaperusta, monipuolistuneet palvelut, ulkopuolisen käytön jatkuva lisääntyminen ja lainauksen moninkertaistuminen saivat kirjastonhoitaja Lempi Nurkkalan ja Svenska handelshögskolanin kirjastonhoitajan, Gunvor Kerkkosen lähestymään keväällä 1965 Kauppakorkeakoulujen rehtorikokousta muistiolla, jonka tarkoituksena oli vauhdittaa talousalan kirjastojen vaikutusmahdollisuuksia kansallisessa tieteellisten kirjastojen päätöksenteossa.

miljoonaa
nidettä

Kuva 17

Suomen tieteellisten kirjastojen lainaustoiminta vuosina 1955-70

Vuonna 1954 Opetusministeriön asettaman "Tieteellisten kirjastojen neuvoston" (myöhemmin lautakunnan) - virallisen alan kehittämistä edistävän valtionkomitean - kokoonpano ei vastannut kirjoittajien mukaan enää erikoiskirjastojen tarpeita. Helsingin yliopiston, Teknillisen korkeakoulun, Turun yliopiston, Eduskunnan, Åbo Akademin ja Tieteellisten Seurain kirjaston lisäksi neuvostoon ehdotettiin lisättäväksi taloustieteellisten kirjastojen edustus. Perusteluina Nurkkala ja Kerkkonen vetosivat käyttötilastoihin: vuosina 1952-1962 neuvostoon kuuluvat kirjastot kaksin- tai kolminkertaistivat lainauksensa kun neljäsä kauppakorkeakoulukirjastossa lainaus oli yhteensä lähes kahdeksankertaistunut. Kauppakorkeakoulun kirjaston lainaus ylitti vuoden 1964 aikana Eduskunnan kirjaston lainausmäärän.¹⁸⁹

Rehtorikokous välitti kirjelmän edelleen Tieteellisten kirjastojen lautakunnalle, joka suhtautui ehdotukseen kielteisesti. Kauppakorkeakoulukirjastojen kokoelmapohjaa pidettiin vielä varsin suppeana yliopistokirjastoihin verrattuina. Toisaalta tieteelliset kirjastot elivät voimakasta muutosvaihetta ja lautakunnan käsityksen mukaan taloustieteellisiä erikoiskirjastoja ei voitu yksin ottaa huomioon jäsenistön täydentämisessä. Opetusministeriön kirjeessä Kauppa- ja teollisuusministeriölle 21.2.1966 kieltoa lievennettiin tarjoamalla kauppakorkeakoulujen kirjastojen edustajille tilapäinen osallistumismahdollisuus kokouksiin, joissa käsiteltäisiin niitä koskevia asioita.¹⁹⁰

Muutosvauhti oli kuitenkin niin nopeaa, ettei Kauppakorkeakoulun kirjastolla ollut vaikeuksia ottaa luontevasti paikkaansa vuosikymmenen lopun tieteellisen kirjastoverkon johtavana ta-

loustieteellisenä palveluysikkönä. Rehtori Pekka Heinänen oli kaavaillut Kauppakorkeakoulun kirjastotoimikunnan kokouksessa 15.11.1966 yhteistyötä Svenska handelshögskolanin kirjaston kanssa. Ajatuksena oli kirjastojen yhdistäminen kansalliseksi taloustieteelliseksi keskuskirjastoksi. Aiheesta keskusteltiin kauppakorkeakoulujen rehtorikokouksessa keväällä 1967, mutta asiassa ei edetty käytännön ratkaisuihin.¹⁹¹

Opetusministeriön asettama Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunta päätyi osamietinnössään 1968 suosittelemaan Helsingin kauppakorkeakoulun kirjastoa Liiketalouden keskuskirjastoksi tavoitteena alan kirjallisuuspalvelun ja kokoelmien koordinointi. Eduskunnan kirjastolle jätettiin mietinnön ehdotuksissa vastuu kansantalouden osuudesta.¹⁹²

Lausunnossaan Opetusministeriölle 23.10.1968 rehtori Heinänen korosti myös kansantaloustieteellisen kirjallisuuden keskuskirjastotehtävän integroimisen välttämättömyyttä Kauppakorkeakoulun yhteyteen. Samassa lausunnossa korkeakoulu sitoutui valtakunnalliseen palvelutehtävään ja omalta osaltaan tukemaan kirjastoa "sen tehtävien monipuolistuessa keskuskirjaston vaatimusten mukaisesti".¹⁹³

Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan mietinnössä Kauppakorkeakoulun kirjastoa puolestaan ehdotettiin teknillistieteellisen informaatiopalveluverkoston liiketalouden alan vastuukeskukseksi.¹⁹⁴ Kun kirjastonhoitaja Lempi Nurkkala keväällä 1969 kutsuttiin taloustieteellisten kirjastojen edustajana avainpaikalle Opetusministeriön asettaman Tieteellisten kirjastojen lautakunnan jäseneksi, oli tie viralliselle keskuskirjastosuunnittelulle Kauppakorkeakoulun osalta avattu.¹⁹⁵

8. 1970-luvun suuri innostus: askel tietopankkiaikaan

“Nykyaikaisen kirjaston tehtäväkenttä on nopeasti muuttumassa traditionaalisesta kirjallisen tiedon varastosta informaatiopalvelukeskukseksi, jossa korostetussa asemassa on tiedonhaku. Informaatiotulva on synnyttänyt tiedon varastointiongelman ohella jo talletetun tiedon esiinsaamisen vaikeuden”.

***Tri Henri Bromsin apuraha-anomuserustelu
Suomen itsenäisyyden juhlavuoden 1967
rahastolle Sitralle v. 1980¹⁹⁶***

Tammikuussa 1972 Insinöörijärjestöjen koulutuskeskus järjesti seminaarin ajankohtaisesta aiheesta - “Informaatiopalvelun atk-menettelmistä”. Merkityksellistä oli, että seminaarissa kohtasivat toisensa sekä teollisuuden palveluksessa työskentelevät informaattikot että julkishallinnon tieteellisten kirjastojen edustajat. Osanottajien joukkoon kuului fil. tri Henri Broms, joka kesäkuun alussa 1972 aloitti työnsä Kauppakorkeakoulun kirjaston uutena kirjastonjohtajana.¹⁹⁷

Kaksipäiväiseen ohjelmaan kuului esityksiä kansainvälisistä tekniikan ja luonnontieteiden magneettinauhapohjaisista tietopalveluista, bibliografisten tietojen välitysstandardeista, amerikkalaisten tietopalvelukeskusten toiminnasta ja tulevaisuudennäkymistä. Tiivis

ohjelma oli käytännönläheinen ja sisälsi selkeän yhteenvedon atk:n mahdollisuuksista. Uudet kehittämisideat saivat vastakaikua Henri Bromsin ajatuksissa. Kauppakorkeakoulun kirjaston perinteiset palvelumuodot - ennenkaikkeaa suuren suosion saavuttanut artikkeliseuranta - tarjosivat mahdollisuuksia uuden teknologian hyödyntämiseen: tavoitteena voitiin pitää ajantasaisten online-tietopankkien kehittämistä.

Suomen kirjastomaailmassa seurattiin tiiviisti kansainvälistä kehitystä. Vuoden 1972 keväällä Tieteellisten kirjastojen atk-tavoitetoimikunta julkisti mietintönsä. Toimikunnan ehdotuksissa lähdettiin liikkeelle valtakunnallisen kokonaisjärjestelmän luomisesta esimerkkinä Ruotsin LIBRIS-ratkaisu. Tehtävän määrittelyssä painotettiin kirjaston perustoimintojen - hankinnan, luetteloinnin, lainauksen - automatisointia. Atk-pohjainen informaatiopalvelu rajattiin toimeksiannon ulkopuolelle. Perusteellisessa selvityksessä käytiin läpi Yhdysvaltojen ja Euroopan automaatiokehitys ja luodattiin tulevaisuutta 1990-luvulle asti.¹⁹⁸

Henri Broms näki atk:n kokeilumahdollisuudet realistisiksi uudessa toimintaympäristössään varsin pian. Ajatus sopi hyvin tavoitteeseen aktiivisen tiedonvälittäjän roolin omaksuneesta kirjastosta. Broms tarttui atk-tavoitetoimikunnan poisrajaamaan informaatiopalvelun kehittämisideaan. Henri Bromsin innostunut lähestymistapa kohtasi kauppakorkeakoulussa myönteisen vastaanoton. Miksi ei sovellettaisi tekniikan ja luonnontieteiden kokemuksia taloustieteiden informaatiopalveluihin? Synergia korkeakoulun Laskentakeskuksen johtajan Heikki Huttusen ja virtuoosimaisen ohjelmoitsijalahjakuuden Timo Raunion kanssa johti kehittämishankkeisiin, joiden tuloksena voitiin syksyllä 1975 jul-

kistaa valtakunnallisestikin merkittävä pioneerisovellus, Finnish Periodicals Index (FINP), kotimaisten taloustieteellisten artikkeleiden bibliografinen atk-tietokanta. FINPin peruskonsepti oli verrattavissa sen amerikkalaiseen esikuviin: samalla kun kolnelukuisesta tietokannasta voitiin tuottaa painettuja artikkelikortteja ja bibliografioita jäi perusdata takautuvasti haettavaksi tietomassaksi. Kun korkeakoulun Laskentakeskuksessa oli saatu viimeisteltyä "search"-hakuohjelma, voitiin puhua modernista online-tietopankista.¹⁹⁹

1970-luvun linjaus Kauppakorkeakoulun atk-pohjaisen tietopankkitoiminnan kehittämiseksi osoittautui monella tavoin merkittäväksi ratkaisuksi. Automatisoinnilla rationalisoitiin kirjaston työprosesseja. Tietopankkiyhteydet mahdollistivat elinkeinoelämän ja muiden ulkopuolisten asiakkaiden suorat yhteydenotot tietokantoihin. Korkeakoulun tutkimustiedottamisen kannalta omat tietokannat merkitsivät linkkiä kansainvälisiin tietoverkostoihin.

Uusi teknologia loi nostetta monipuolisten tietopalvelujen kehittämiseen. Kiinnostavaa on, että aikana, jolloin yksityinen Kauppakorkeakoulu valtiollistettiin, varsin normatiivisessa suunnitteluympäristössä syntyi innovaatio nykyaikaisesta atk-tietopalvelusta. Ratkaisu loi pohjan kirjaston maksulliselle palvelutoiminnalle ja kansainvälistymiselle.

Tutkija Henri Broms näki tietopankkien käyttömahdollisuudet tiedeyhteisön näkökulmasta. Kun pohjoismaisessa liiketaloustieteilijöiden konferenssissa Turussa elokuussa 1975 oli tuotu esiin näkemys yhteispohjoismaisen tutkimustietokannan tarpeesta, Henri Broms tarttui ajatukseen ja tarjosi uutta Heleconiksi (HELSinki School of ECONomics) nimitettyä kirjaston

atk-järjestelmää tarkoitusta varten. Käytännön toteutuksessa edettiin vielä pidemmälle: tietokantaan voitiin tutkimusten lisäksi luontevasti integroida perinteinen pohjoismaisten kirjastojen artikkelikorttien vaihto. Tuloksena syntyi Scandinavian Periodicals Index (SCANP), joka kytki Bergenin, Århusin ja Helsingin kauppakorkeakoulujen kirjastoyksiköt sekä myöhemmin myös Tukholman ja Kööpenhaminan tiiviiseen yhteistoimintaan. Helsingin kauppakorkeakoulun tietokone liitettiin syksyllä 1978 pohjoismaiseen SCANNET-tietoliikenneverkkoon, joka mahdollisti online-tiedonhaut.²⁰⁰

Kirjaston atk-hankkeet ajoittuivat kiinnostavaan taitekohtaan: kansainvälinen tietoteollisuus oli voimakkaasti kehittymässä ja laajenemassa. Tietopalvelun ammattilaiset pohtivat elektronisten julkaisujen tulevaisuutta mm. kotimaisilla "Informatiikan päivillä" vuonna 1979. Informaatikko Ulla Hirvensalo arvioi esityksessään kansainvälisten online-tietokantojen määrän ylittäneen 400:n rajan. Nämä tietokannat sisälsivät runsaat 55 miljoonaa viitettä.²⁰¹ Kansainvälisen kehityksen seuraamiseksi Suomen Kirjallisuuspalvelun seura perusti 1978 tiedotuslehden - "Online-Uutiset" - välittämään jäsenkunnalleen uutisia maailmalta.

1970-luvun kaupallista tietopankkitoimintaa hallitsivat amerikkalaiset tiedontuottajat, jotka laajensivat liiketoimintaansa myös taloustieteellisen tutkimus- ja artikkeliseurannan puolelle.²⁰² Kauppakorkeakoulun kirjastolla oli käyttökokemusta atk-tiedonhauista vuosikymmenen puolivälissä mm. Lockheed Research Laboratoryn ja System Development Corporationin välittämistä tietokannoista. Yhteys otettiin puhelimitse modeemin välityksellä suoraan Yhdysvalloissa sijaitseviin tietokonei-

siin. Selektiivistä takautuvaa tutkimustiedon seurantaasiakaiden määrittämien hakuprofiilien mukaisesti kirjasto välitti kansainvälisistä tietokeskuksista koko 1970-luvun ajan.²⁰³

Tietoteknologian nopeassa kehitymisvauhdissa käytännön järjestelyt vaativat erityisperustelunsa valtion momenttipohjaiselle budjettihallinnolle. Lokakuussa 1974 Henri Broms lähestyi korkeakoulun hallintojohtajaa Olli Tarpilaa kirjeellä, jossa pyydettiin lupaa atk-tiedonhakukustannusten maksamiseen kirjahankintamäärärahoista:

*“Kysymys on siitä, ovatko nämä tietokonepainatteet kirjallisuutta ja voidaanko niiden kustannukset maksaa kirjamäärärahoista. Kustannukset koostuvat satelliittikaapelin vuokrasta (15 dollaria tunti), yhteysajasta (45 dollaria/tunti) sekä datapuhelumaksusta (70 dollaria tunti)... Käsittääkseni tietokonepainatteet ovat kirjallisuutta siinä kuin muukin kirjallisuus, painotapahan ei voi olla ratkaiseva vaan lopputulos. Voi vielä lisätä, että automaation lisääntyessä yhä suurempi osa kirjastojen tietoaaineistosta tulee olemaan muuta kuin kirjallisuutta perinnäisessä asussaan ...”.*²⁰⁴

Bromsin visiolla oli keskeinen merkitys kirjaston tulevaisuuden kannalta.

Ei siis ole sattuma, että tapaamme kirjastonjohtaja Henri Bromsin ja korkeakoulun Laskentakeskuksen johtajan Heikki Huttusen ensimmäisestä merkittävästä Euroopassa järjestetystä tietopankkialan kansainvälisestä konferenssista (Online Conference) Lontoosta joulukuussa 1977. Tilaisuus keräsi yli 400 osanottajaa 24:stä maasta. Konferenssi avasi näyteikkunan kansainvälisen tietoteollisuuden laajaan tarjontaan ja johti vuosikymmenen

lopulla Bromsin ja Huttusen USAn opintomatkalle, tietopankkikehityksen uusimmille lähteille.²⁰⁵

Eurooppalaista kontaktiverkostoa Henri Broms oli aktiivisesti kehittänyt hakeutumalla 1973 Euroopan kauppakorkeakoulujen kirjastojen muodostaman "European Business School Librarians Groupin" (EBSLG) jäseneksi. Kysymyksessä oli kirjastonjohtajien asiantuntijayhteisö, joka vuosittaisissa kokouksissaan keskusteli ajankohtaisista kysymyksistä. Ryhmä harjoitti myös käytännön yhteistoimintaa vaihtamalla lehtiartikkelikortistoja kirjastojen kesken. Jäsenistöön kuuluivat mm. London Graduate School of Business, Administrative Staff College Henley, Warwick University, Manchester Business School, Centre d'Etude Industrielles Geneve ja Interuniversitair Instituut Bedrijfskunde Delft Hollannista.²⁰⁶

Tähän piiriin Henri Broms toi kesällä 1976 ajatuksen yhteisen atk-tietopankin luomiseksi HELECON-järjestelmän pohjalle. Tammikuussa 1978 toiminta käynnistyi yhdentoista osanottajan voimin ja SCIMP-tietopankki (Selective Cooperative Indexing of Management Periodicals) syntyi. Kun Suomi liittyi 1983 eurooppalaiseen EURONET-tietoliikenneverkkoon, poistuivat viimeisetkin tekniset esteet online-tietopankkien käytössä. Joulukuussa 1983 HELECON-tietokantoja esiteltiin ensimmäisen kerran kansainvälisillä messuilla - Lontoon online -konferenssissa. Syksyllä 1984 saatiin HELECONIN käyttöön kirjaston ensimmäinen oma tietokone, jonka kapasiteetti mahdollisti 16 samanaikaista tietopankkikäyttäjää.

Eurooppalaisen kirjastoyhteistyön käynnistyminen merkitsi Helsingin kauppakorkeakoulun kirjastolle paljon käytännön työ-

tä, mutta myös innovatiivista kansainvälistymisen avausta. Tiivis kanssakäyminen johti tien muihinkin yhteishankkeisiin EBSLG-ryhmän jäsenten välillä, mm. virkailijavaihtoon ja julkaisu- ja sanastoyhteistyöhön. Henri Bromsin pyrkimykset neuvostoliittolaisen taloustieteellisen tietopankkiyhteistyön aloittamiseksi eivät johtaneet konkreettisiin tuloksiin.²⁰⁷

8.1. Valtakunnallinen keskuskirjasto

“Olen useissa yhteyksissä korostanut, että Helsingin kauppakorkeakoulun kirjastolla on tällä hetkellä tavoitteena taloustieteellisen tiedonvälityksen parantaminen, eikä vain lainakirjastona toimiminen”.

Kirjastonjohtaja Henri Bromsin kirje talousjohtaja Olli Tarpilalle 5.8.1974

Helsingin kauppakorkeakoulun tutkimuspoliittinen ohjelma 1977 arvioi kirjaston antamat informaatiopalvelut “melkoisen kehittyneiksi”. Kirjasto miellettiin “resurssipanoksena”, tutkimuksen tukena. Tilanteen ennakoitiin jatkuvan tulevaisuudessakin tässä suhteessa positiivisena “korkeakoulun kirjaston kehittyessä taloustieteellisen keskuskirjaston tehtävässään”.²⁰⁸ Yhteys Valtioneuvoston päätöstekstiin (719/72), joka kiteytti keskuskirjastojen tehtäväkentäksi mm. tieteenalakohtaisten kokoelmien kartuttamisen ja toiminnan niveltämisen tutkimukseen ja opetukseen, oli ilmeinen.

Taloustieteellinen keskuskirjastoajatus oli ollut komiteatasolla vireillä kymmenisen vuotta, kun Valtioneuvosto virallisti kirjaston uuden statuksen 1977. Vuosien kokemus tuli osoitta-

maan, ettei velvoite merkinnyt lisäresurssointia valtion budjetista. Järjestelyllä oli kuitenkin suuri merkitys Kauppakorkeakoulun kirjaston 1970-luvun strategiselle suunnittelulle. Kysymyksessä oli virallinen avaus ulospäin, signaali, jolla laajennettiin kosketuspintaa käyttäjäkuntaan ja sidosryhmiin. Hanke vastasi hyvinkin Helsingin kauppakorkeakoulusta annetun lain (1032/73) mukaista käsitystä korkeakouluyhteisön velvoitteesta "muullakin tavoin palvella yhteiskuntaa". Korkeakoulun tutkimustoimikunnan linjanvedossa 1969-1971 kirjaston tavoitteeksi kirjattiin pyrkimys "valtakunnallista tarvetta täyttäväksi keskus-kirjastoksi".²⁰⁹

Tärkeää kehittämistyössä oli korkeakoulun antama vahva tuki, mikä näkyi mm. kirjaston henkilöstövoimavarojen huomattavana lisäyksenä vuosikymmenen alussa. Kun korkeakoulun hallinnon laitoksen opiskelijat vuonna 1974 seminaarityönään tutkivat kirjaston organisaatorakennetta, perusteltiin loppuraportissa henkilöstön huomattavaa kasvua juuri keskuskirjastopyrkimyksillä. Käytännössä myös tilaratkaisut merkitsivät työvoiman tarpeen kasvua: pääkirjasto sijoitettiin syksyllä 1970 Chydenian rakennukseen kurssikirjaston jäädessä päärakennuksen tiloihin. Kolmessa vuodessa 1970-1973 kirjaston henkilökunta oli laajentunut 18 hengen työyhteisöstä yli 30:n ammattilaisen kirjasto-organisaatioksi, jonka tunnusmerkkinä oli nuoren sukupolven esiinmarssi - yli puolet henkilökunnasta oli alle 30-vuotiaita.²¹⁰

Selkeä toimintakulttuurin muutos - ennakkoluulottomuus ja innovatiivisuus - leimasivat kirjaston arkea. Korkeakoulupolitiikassa aktivoitunut keskustelu hallinnonuudistuksesta ja vi-rastodemokratiasta heijastui toimintaan. Alettiin puhua työ-

Kuva 18

Pääkirjasto muutti syksyllä 1970 Chydenian tiloihin

paikkakokouksista ja henkilökuntaneuvostoista. Henkilöstöhallinto uudistui: työnkuvauksia ja työajan seurantaä käytettiin rationaalisen suunnittelun lähtökohtana. Lokakuussa 1971 kirjaston henkilökuntakokouksessa päätettiin radikaalista muutoksesta - sinuttelun aloittamisesta oman väen keskuudessa.²¹¹

Henkilöstövaihdosten yhteydessä - kirjastonhoitaja Lempi Nurkka jäi eläkkeelle 1.7.1971 - korkeakoulun tutkimustoimikunta asetti kirjaston kehittämistä valmistelevalle työryhmän, jonka puheenjohtajana toimi kauppatieteen maisteri Eero Larmola ja kirjaston edustajana hallinto-opin kandidaatti Erkki Vaisto. Tavoitteena oli kirjaston kiinteämpi toiminnallinen integrointi korkeakouluun. Muistiossaan työryhmä esitti vanhantyyppisen kirjastotoimikunnan lakkauttamista. Tärkeänä pidettiin kirjaston pitkän ja lyhyen aikavälin suunnittelun käynnistämistä. Työryhmä listasi tavoitteellisiin hankkeisiin myös keskuskirjastoajatuksen ja siihen liittyen aktiivisen informaatiopalvelun.

Työryhmän esityksen perusteella Opettajaneuvosto valtuutti maaliskuussa 1972 professori Arvi Leponiemen uuden kirjastotoimikunnan puheenjohtajana suunnittelemaan kirjaston kehittämistä. Kiireellisimpänä tehtävänä oli ajanmukaisen, vuoden 1928 johtosääntöä korvaavan, tekstin luonnostelu. Toimikuntaan kutsuttiin mukaan Opettajaneuvoston valitsema opettajakunnan jäsen sekä edustajat Kauppar korkeakoulun assistentit ry:stä, ylioppilaskunnasta ja kirjaston henkilökunnasta. Kirjastonjohtaja kuului toimikuntaan virkansa puolesta.²¹²

Keskuskirjastoajattelun linjaamat automatisointi- ja kansainvälistymisprojektit tukivat korkeakoulun tutkimuksen tiedonhallintaa. Rehtori Jaakko Honko korosti Kauppar korkeakoulun roolia

Organised by
Online Review
THE INTERNATIONAL
JOURNAL OF ONLINE &
VIDEOTEK INFORMATION
SYSTEMS

4th International
**Online
Information
Meeting**

Cunard International Hotel, Hammersmith

Incorporating the Videotex &
Electronic Publishing Exhibition

London 9–11 December 1980

Official Programme £1

Learned Information
Oxford and New Jersey

Kuva 19

Lontoossa on vuodesta 1977 lähtien järjestetty tietopankkialan tärkein eurooppalainen tapahtuma. Kirjastolla oli oma messuosasto ensimmäisen kerran vuonna 1983

kansainvälistyvänä taloustieteellisenä - liiketaloustieteisiin painottavana - erikoiskorkeakouluna. Korkeakoulun toiminnan painopistealueet määritettiin uudella laitosjaolla 1974. Syyslukukaudella 1972 käynnistettiin systemaattinen tohtoriohjelma. Vuodesta 1973 alkaen korkeakoulun tutkijoilla oli mahdollisuus osallistua kansainvälisen tiedeyhteisön European Institute for Advanced Studies in Management -tohtorikoulutukseen.²¹³

Kirjastossa kiinnitettiin huomiota tutkijapalvelujen kehittämiseen. Vt. kirjastonjohtajana 1971-1972 toiminut Kyllikki Ruokonen aloitti modernin tietopalvelun, jossa aineiston jatkuvalla seurannalla pyrittiin vastaamaan tutkijakunnan lisääntyviin tarpeisiin. Uutuutena varattiin asiakaspalvelutehtäviin dokumentalisti - neuvoja ja informaattikko -, joka palveli tiedonhaun asiantuntijana sekä tutkijoita että talouselämää.²¹⁴ Yhteistyösopimuksilla ulkomaisten informaatiopalvelukeskusten kanssa hankittiin lisäaineistoa viitekortti- ja magneettinauhapalveluilla. Vastaavasti kirjasto välitti tiivistelmiä ja viitteitä suomalaisesta taloustieteellisestä tutkimuksesta kansainvälisille tietokeskuksille.²¹⁵

Yhteydet tutkimukseen toimivat myös siten, että kirjastonjohtaja Henri Broms valittiin korkeakoulun julkaisutoimikunnan sihteeriksi. Kirjasto hoiti tutkimustiedottamista lähettämällä julkaisusarjoissa ilmestyneet tutkimukset koti- ja ulkomaisten tiedeyhteisöjen kirjastoille.

Voimakkaasti kasvanut kokoelmapohja antoi hyvät mahdollisuudet tietopalvelujen kehittämiseksi. Korkeakoulun vuosikertomuksessa 1971-1972 kerrottiin ennätyksellisestä resurssoi-

innista tutkimuskirjallisuuteen: vuodessa oli hankittu yli 11.000 julkaisua. Kokoelmien nidosmäärä ylitti 100.000:n rajan. Aikakauslehtiä tilattiin 1200. Svenska Handelshögskolanin ja Eduskunnan kirjastojen kanssa sovittiin painopistealueista päällekkäishankintojen vähentämiseksi.²¹⁶

Myönteinen kokoelmakehitys heijastui tilakysymykseen, joka koettiin ongelmaksi varsin pian Chydeniaan muuton jälkeen. Pulmat tuotiin esiin Kauppakorkeakoulun suunnittelutoimikunnan raportin maininnoissa jo vuonna 1974. Tällöin oli kulunut neljä vuotta siitä, kun Chydenian rakennuksen uudet kirjastotilat oli saatu käyttöön.²¹⁷

Valtionhallinnon säädökset rajoittivat kirjallisuuden poistoja. Tilaa säästävänä ratkaisumahdollisuutena nähtiin lisääntyvä mikro-muotoisen aineiston hankinta erityisesti aikakauslehtien kohdalla. Yhteistyö Svenska Handelshögskolanin kanssa tuotti kirjastolle tervetulleen lisävarastotilan 1977 ruotsalaisen kauppakorkeakoulun kellarista. Helsingin kauppakorkeakoulun kirjasto lupautui vastineeksi antamaan atk-pohjaista tietopalvelua Svenska handelshögskolanin tutkijoille. Näin vastattiin samalla myös Opetusministeriön toiveisiin kirjastojen välisestä yhteistyöstä.²¹⁸

Laajentuva täydennyskoulutus, alkava kesäopetuskokeilu, kehitysyhteistyöhanke PRODEC sekä keskuskirjastotehtävien mukanaan tuomat sidosryhmäyhteydet loivat kirjastolle uutta työ-sarkaa. Yritysten informaatiopalveluyksiköt olivat tyypillinen tietopalvelukysyntää luova kasvava asiakasryhmä. Elinkeinoelämän kontaktit monipuolistivat kirjaston perinteistä aineistokäsitystä. Erkki Vaiston selvitys "Yrityksen tiedonsaanti kilpai-

lijoista” osoitti informaalistien tiedonlähteiden merkityksen painettujen tiedonlähteiden rinnalla.²¹⁹

Käyttäjätutkimuksen mukaan 1970-luvun puolivälissä valtaosa lainaajista (45 %) oli korkeakoulun omia opiskelijoita. Vajaa kolmannes käyttäjistä tuli muista korkeakouluista. Yritysten ja tutkimuslaitosten osuus jäi viiteen prosenttiin. Kaukopalveluista kolmannes kohdentui elinkeinoelämän tarpeisiin.²²⁰ Suurin kysyntä oli uusimmalla liiketaloustieteellisellä kirjallisuudella. Tuoreena lähdeaineistona aikakauslehtiartikkeleilla oli tärkeä merkitys. Kirjastonhoitaja Irma Hartosen selvityksen mukaan 1974 Kauppakorkeakoulun laudatur-töiden ja väitöskirjojen lähdeviitteistä lähes kolmannes viittasi aikakauslehtiaineistoon.²²¹

Opiskelijamäärien kasvu näkyi kurssikirjakysynnän lisääntymisenä. Kurssikirjaston uudet tilat päärakennuksen ylimmässä kerroksessa tulivat tarpeeseen. Valtiollistamisen yhteydessä kurssikirjaston yhteisomistus Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan kanssa purettiin vuonna 1975.²²²

Kun perustutkinnon uudistussuunnitelmat toteutuivat laudatur-työn tekemistä vaativana ylempänä kandidaatintutkintona 1970-luvun lopussa, suuntasi yhä useampi opiskelija tutkilmavaiheessa tiensä pääkirjaston tiedonlähteille. Opiskelijamäärien kasvu taittui vasta lukuvuonna 1977-1978 kun tutkinnon uudistuksen yhteydessä sisäänottoa laskettiin 550:stä neljään sataan. Vuosikymmenen lopussa Helsingin kauppakorkeakoulussa opiskeli n. 4000 henkeä. Lainaustalveillaan kirjasto ohitti Tukholman, Bergenin ja Kööpenhaminan kauppakorkeakoulujen kirjasto-tilastot 1970-luvun alussa.²²³

Aktiivinen markkinointi ulkopuolisille sidosryhmille näkyi mm.

artikkelipalvelujen kysynnän kasvuna. Taloustieteellisten aikakauslehtien yhteisluettelon toimitus kuului kirjaston valtakunnallisiin tehtäviin. Alan kokoelmilla alkoi olla laajenevaa kaukopalvelukysyntää muista kirjastoista. Kirjaston käynnistessä 1970-luvun alussa oman taloustieteellisiä bibliografioita sisältävän monipuolisen julkaisusarjansa, oltiin yhä lähempänä taloustieteellisen keskuskirjaston ydintoimintaa. Liiketalouden ja kansantalouden takautuvat bibliografiat tukivat myös tutkijoiden päivittäistä työtä aikana, jolloin atk-tietopalveluja vastaa alettiin kehittää. Artikkelikorttipalvelujen laajentuminen ja mittava bibliografiatoiminta loivat kirjaston maksullisen palvelutoiminnan perustan.

Atk-sovelluksiin perehtynyt kirjastonhoitaja Kyllikki Ruokonen oli asiantuntijana monin tavoin edistämässä kirjaston automaatiota. Kansainväliseen kirjastoalan järjestötoimintaan innostunut Ruokonen toi maailmalta - Yhdysvalloista, Englannista, Ranskasta, Espanjasta, Länsi-Saksasta, Puolasta, Sveitsistä, Belgiasta, Hollannista, Tšekkoslovakiasta, Unkarista ja Pohjoismaista - uusia ideoita ja kontakteja, joita tietopankkiprojekteissa ja kirjaston kehittämisessä voitiin välittömästi hyödyntää.²²⁴ International Labour Officen (Geneve) ja belgialaisen Fonds Quetelet'n (Bryseli) integroidut kirjastojärjestelmät olivat esikuvina, kun Helsingin kauppakorkeakouluun suunniteltiin kirjaston ja Laskentakeskuksen yhteistyönä vuosikymmenen vaihteessa (1979-1980) pohjoismainen pioneerihanke, online-pohjainen kirjallisuuden hankinnan, luetteloinnin ja tiedonhaun tietojärjestelmä BILD - Bibliographic Index of Library Documents.²²⁵

Nuorelle henkilökunnalle uudet tietovälineet - reikäkortit ja reikänauhat - TERMINET-päätteinen merkitsivät vain yhtä lenkkiä

uusien teknisten innovaatioiden ketjussa. Vuosikymmenen alussa kaukokirjoitin oli tullut kirjaston jokapäiväiseksi työvälineeksi. IBM-tehokirjoitin "muistiyksikköinen" mainittiin uutuushankintana vuosikertomuksessa 1972-1973. Rank Xeroxin kopio-koneella otettiin vuosittain jäljenteitä yli 120.000. Vuonna 1974 kirjaston suosittua lehtikiertoa rationalisoitiin atk-sovelluksella, jonka avulla voitiin suoraan tulostaa lehtiluettelot. Tietojärjestelmien suunnittelussa, tallennus- ja hakuformaattien laadinnassa sekä taloustieteellisten sanastojen nopeatahtisessa kehitystyössä henkilökunnan asiantuntemuksella oli keskeinen rooli.²²⁶

8.2. Kansainvälisyys on kirjastolle itsestäänselvyys

otsikoi Helsingin kauppakorkeakoulun tiedotuslehti artikkelissaan vuonna 1992.²²⁷ 1970-luvun kehitystyö loi pohjan kirjaston kansainvälisille tietotuotteille. 1980-luvulla online-tietokantatarjontaa laajennettiin ja vuonna 1989 tehtiin jälleen pioneerityötä julkaisemalla ensimmäinen HELECON CD-ROM-INTERNATIONAL -tietopankki, jonka tuoteidea perustui kansainväliseen yhteistyöhön ja alihankintaan. Tällöin oli kulunut viitisen vuotta siitä, kun cd-rom-tuotteiden kaupallistaminen oli käynnistynyt Yhdysvalloissa.²²⁸

Käytännön kansainvälistymistä kirjastolle merkitsi yhteistyö YK:n WIDER-Instituutin kanssa. Sopimuksen mukaan Helsingin kauppakorkeakoulun kirjasto suunnitteli ja perusti WIDERin kirjastopalvelut vuonna 1986.²²⁹

Kirjaston kansainväliset hankkeet eivät olleet mikään irrallinen ilmiö vaan kytkettyivät korkeakoulun yleiseen toimintapolitiikkaan,

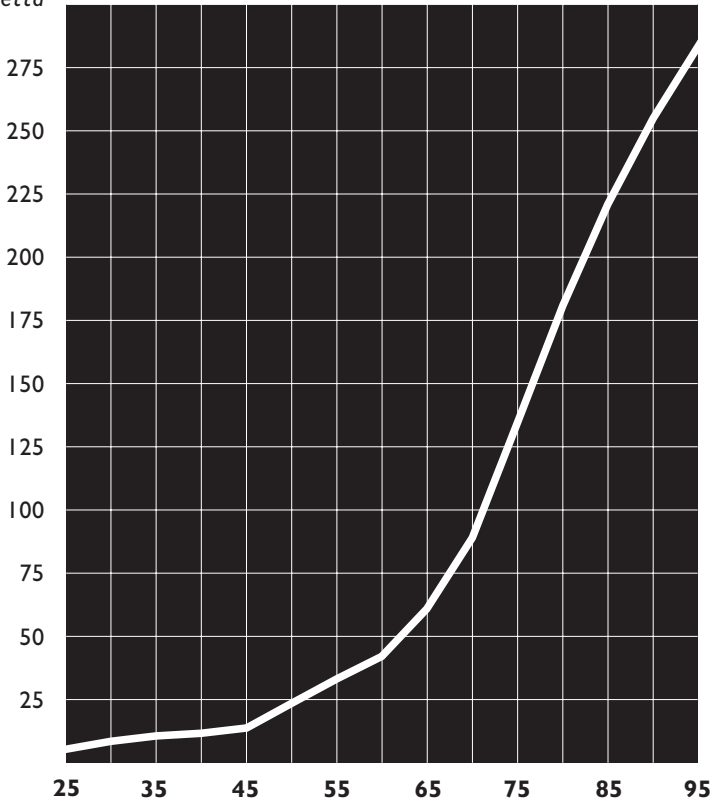
jossa kansainvälistyminen sai erityistä painoarvoa 1980-luvulla. Kansainvälinen keskus oli perustettu kehittämään opetuksen ja tutkimuksen ulkomaisia yhteyksiä. MBA-ohjelmassa koulutettiin englanniksi liiketoiminnan osaajia.²³⁰

Kirjaston tietokannat olivat avain kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden seurantaan. Asiakkaan näkökulmasta ne tarjosivat välineen tiedonhakuihin. Oleellista oli alkuperäisaineistojen - kirjojen ja lehtiartikkeleiden - käsiinsaanti. Kati Virtasen tekemä tutkimus osoitti 1995 kokoelmien laadun ja aineiston saatavuuden olevan Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston palvelujen laadun kaksi tärkeintä osatekijää.²³¹ Tutkijoiden tiedonlähteinä talouden alan tietokantojen merkitys on lisääntynyt uusien sukupolvien myötä.²³² Korkeakoulun väitöskirjojen lähdekirjallisuudesta n. 80 % löytyy kirjaston kokoelmista.²³³

Ajatus alkuperäisaineistojen suorasaannista kokotekstitietokannoista oli ollut Henri Bromsin tavoitteena 1980-luvun alusta lähtien. Vuonna 1988 kehitystyössä edettiin ensimmäinen askel kirjaston toteuttaessa Kauppalehden kanssa lehden online-version kokotekstitietokantana.²³⁴ Vasta 1990-luvun verkkojulkaiseminen on tuonut tavoitetta lähemmäksi.

Kirjaston toimintaprosessien automaatio eteni 1980-luvulla kurssikirjaston lainaukseen. 1991 kirjasto liittyi Opetusministeriön tukemana Virginia Technical Libraryn VTLS-lainausjärjestelmään, joka otettiin aikanaan käyttöön sekä pää- että kurssikirjastossa. VTLS-luettelointijärjestelmän kautta kirjasto integroitui osaksi valtakunnallista korkeakoulu- ja yliopistokirjastojen LINDA-yhteisluetteloa. Kirjaston akuutti tilaongelma jouduttiin ratkaisemaan 1992 erillisvaraston vuokrauksella. Ns. Kampin kirjavarastoon sijoitettiin vanhempi aineisto.²³⁵

tuhatta
nidettä

Kuva 20

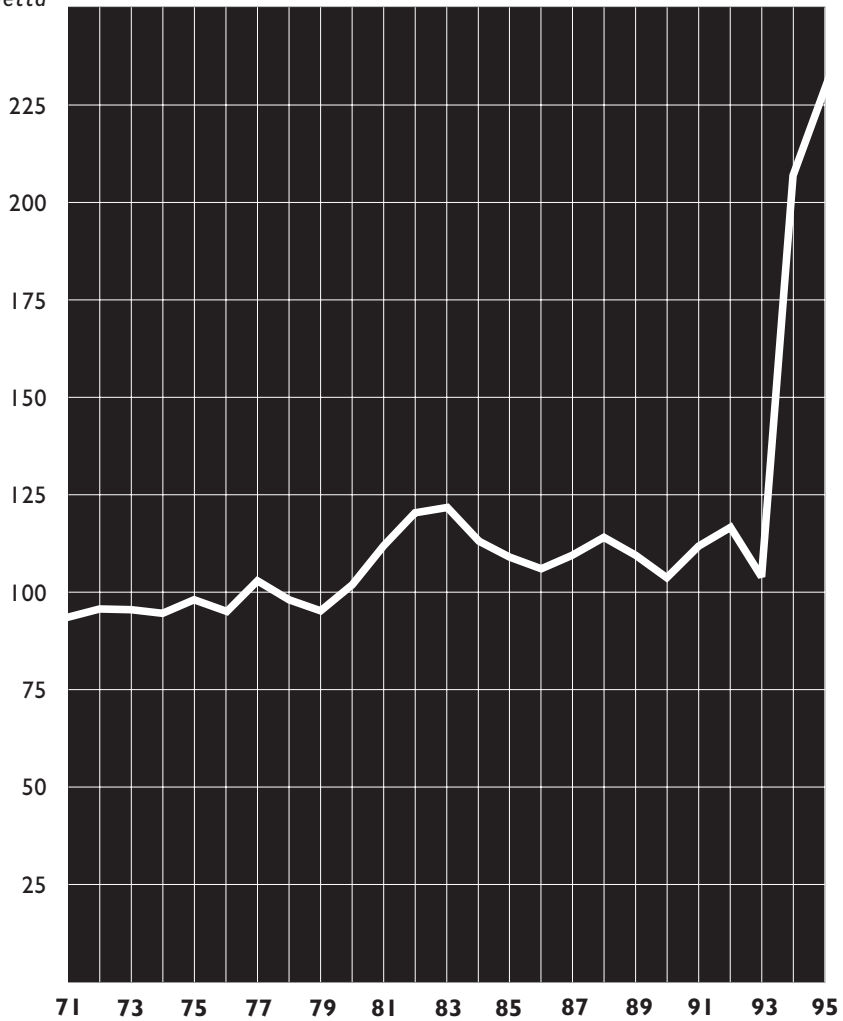
Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston kirjakokoelmien kehitys vuosina 1925-95

Kirjaston johdossa Kyllikki Ruokonen jatkoi syksyllä 1991 Henri Bromsin toiminta-ajatusta uudella tuoteideoinnilla: kehitettiin pohjoismaisten kauppakorkeakoulukirjastojen yhteisluettelo NOR-DIC cd-rom. Yhteistyösopimus Chinese Academy of Sciences kanssa merkitsi avausta Aasian tietomarkkinoille. Joulukuussa 1995 julkistettiin kotimaisten pörssiyritysten vuosiker-tomustietoja sisältävä HELECON ENTERPRISE cd-rom.²³⁶

Aktiivinen tuotepolitiikka on profiloinut Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston toimintaa perinteisen tieteellisen kirjaston roolista monipuolisen tietopalveluyksikön suuntaan. Tietokantojen kehitystyöllä on ensisijaisesti pyritty palvelemaan korkeakoulun omia tutkijoita, opettajia ja opiskelijoita. Lisäarvoa on syntynyt siitä, että tuotteille on löytynyt kysyntää sekä kotimaassa että kansainvälisillä markkinoilla. Taloustieteellisellä keskuskirjastolla on laajat sidosryhmäyhteydet. Oma lukunsa on ollut käyttäjäkunnan perehdyttäminen kansainvälisten tietojärjestelmien hakukäytäntöihin.

Kirjaston henkilökunnalta automaatioprojektit ja tietokantojen kehitystyö ovat vaatineet jatkuvaa innovatiivista otetta ja kansainvälistä osaamista. Virkailijavaihto European Business School Librarians Groupin jäsenkirjastojen kesken on luonut hyödyllisiä yhteyksiä henkilötasolla. Muutoksen hallinta ja uudistuvan tietoteknologian omaksuminen ovat olleet kehitysprojek-tien menestyksen edellytys. Monipuolisissa tietopalveluhankkeissa kouliintuneella asiantuntijaorganisaatiolla on hyvät läh-tökohdat virtuaalitulevaisuuteen.

tuhatta
nidettä

Kuva 21

Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston lainaus 1971-95 (sisältää uusinnat). Vuonna 1994 tilastossa näkyy atk-lainausjärjestelmän käyttöönoton vaikutus.

9. Virtuaalitulevaisuus

“Kirjastot eivät katoa minnekään”.

***Helsingin yliopiston ylikirjastonhoitajan,
professori Esko Häklin vastaus Helsingin
Sanomien toimittajan kyselyyn digitaalili-
tulevaisuudesta syntymäpäivähaastattelussa
30.11.1996***

Jos virtuaalikirjaston enimmäistoteutuksena pidetään “virtuaaliodellisuuden kirjastoa” - tavoitetilaa, jossa fyysistä kirjastoa ei enää ole - voidaan puhua ainakin toistaiseksi tulevaisuuden visiosta.²³⁷

Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston online-tietokannat ja kolme omaa cd-rom-tuotetta HELECON INTERNATIONAL ja HELECON NORDIC yli miljoonine lähdeviitteineen sekä hypertekstituote HELECON ENTERPRISE muodostavat digitaalikirjaston perusdatan. Yli neljäkymmentä muuta kaupallista kansainvälistä cd-rom -tietokantaa tarjoavat mahdollisuuden miljoonien viitteiden ja tutkimustiivistelmien seurantaan sekä useiden satojen kansainvälisten kokotekstilehtien lukemiseen. Digitaaliset yrityshakemistot kuuluvat taloustieteellisen kirjaston arkipäivään. Ajantasaiset finanssietokannat Reuters, Somtel ja Telerate välittävät vuorokauden ympäri markkina-voimia kiinnostavia uutisia. INTERNET-käyttäjät voivat hyödyntää tietoverkkoa elektronisten lehtien ja verkkojulkaisujen seuraamisessa. 1990-luvun opiskelijat ja tutkijat ovat ensimmäinen sukupolvi, joka saa kosketuspinnan näin laajaan tieto-

massaan.

Kirjastoammattilaiset näkevät mielellään visioita virtuaalikirjastoista ja digitaaliaineistoista, mutta joutuvat päivittäin kohtaamaan arkirealismin lisenssimaksuina, tekijänoikeusongelmina ja monimutkaisena sopimusjuridiikkana. Elektronisten aineistojen säilymistä ja takautuvaa saatavuutta pohditaan. Kirjaston tilasuunnittelussa painetut kokoelmat ovat edelleen fakta, joka on otettava huomioon.

Kirjaston rooli aktiivisena INTERNET-tietosisältöjen välittäjänä lähenee samaa tehtäväkenttää, joka perinteisesti on kuulunut tieteelliselle kirjastolle: tiedon suodattamisen ja jäsentämisen asiantuntijuutta. Data warehousing - tietovarastoajattelu - kytkeytyy tieteellisen kirjaston perustoiminta-ajatukseen. Tietokantojen jakelutienä ja opetuksen ja tutkimuksen sekä informaattikkojen välisenä vuorovaikutteisena kanavana verkoteknologia kehitty vauhdilla. Tulevaisuuden visio on selvä: kirjaston johtokunta korosti puheenjohtaja professori Erkki Pihkalan johdolla kokouksessaan 24.10.1996 tietojärjestelmien kehittämishankkeita Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston lähitulevaisuuden keskeisenä strategisena painopistealueena.

Liite

Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston vastaavat kirjastonhoitajat, kirjastonhoitajat ja ylikirjastonhoitajat 1911-1996²³⁸

Bergholm, Axel Herman

FT

1911-1919

Vainio, Suoma Vilma Aurora

ekonomi, vt.

1919-1920

Katara, Väinö Pekka

lehtori FT

1920-1926

Nurmi-lahti, Vilho Paavo

lehtori KTT

1926-1943

Järvinen, Kyösti Nestor

professori VTT KTT h.c.

1943-1949

Virkkunen, Johan Henrik

KTT

1951-1952

Virtanen, Niilo Paavo

FM

l. virkaan nimitetty kokopäivätoiminen kirjastonhoitaja

1952-1955

Terä, Taimi Rauha

FM

1956-1959

Nurkkala, Aino Lempi Lahja

VTM

vt. kirjastonhoitaja

1949-50, 1954-56, 1959-60

kirjastonhoitaja

1960-1971

Ruokonen, Kyllikki Aino Anneli

FM

vt. kirjastonjohtaja

15.8. 1971-30.6.1972

15.1.1977-15.5.1977

1.9.1980-31.12.1980

1.3.1982-31.5.1983

1.1.1985-31.8.1985

vt. ylikirjastonhoitaja

1.9.1985-31.12.1985

vt. ylikirjastonhoitaja/kirjastonjohtaja

1.7.1991-30.4.1996

Broms, Henri Juhana Fredrik

FT, kirjastonjohtaja

1.7.1972-31.8.1985

ylikirjastonhoitaja

1.9.1985-30.6.1991

Lehtonen, Eeva-Liisa Helena

FT

vt. kirjastonjohtaja

1.5.1996-31.12.1996

Lähdeluettelo

Painamattomat lähteet

arkistolähteet

Eduskunnan arkisto

A.H. Bergholmin ansioluettelo 1907

Kirjastovaltuuston pöytäkirjat 1913-1919

Kauppakorkeakoulun (KKK) arkisto

Suomen Liikemiesten Kauppaopiston arkiston kirjeenvaihtoa
1898

Suomen Liikemiesten Kauppaopiston arkiston tiliasiakirjoja
1906

Ilmari Seitolan matkakertomus Berliinistä 3.6.1914

Johtokunnan pöytäkirjat 1917-1919

Kanslerin päätökset 1960

Kirjeenvaihto 1917, 1918, 1934, 1936

Kulunkiarviot 1911-1918

Opettajaneuvoston pöytäkirjat 1952, 1956, 1959, 1960

Vuosilitykset 1919-1939

Kauppakorkeakoulun kirjaston arkisto

Kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 1926-1969

Kurssikirjaosaston kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 1967-1974

Hankintakirjat 1926-1952

Kirjeenvaihto 1950-1996

Henkilökunnan kokousten pöytäkirjat 1971-1972

Suomen Liikemiesten Kauppaoppilaitoksen (SLKO) arkisto

Kirjeenvaihto 1911

Johtokunnan pöytäkirjat 1910, 1911

Kauppakorkeakouluosaston pöytäkirjat 1911

Kulunkiarviot 1903-1911

Omaisuusluettelo 1902

kuvalähteet

- Kuva 1 Järvinen, Kyösti, Suomen Keskuskauppakamari. Katsaus viidenkolmatta toimintaan 1918-1943. Hki 1943
- Kuva 2 KKK arkisto. Johtokunnan pöytäkirja 10.9.1917
- Kuva 3 KKK arkisto. Johtokunnan pöytäkirjan liite 23.2.1917
- Kuva 4 KKK arkisto
- Kuva 5 KKK arkisto
- Kuva 6 Kauppakorkeakoulun luennoitsijain ja oppilaiden nimi- ja osoiteluettelo syyslukukaudella 1914
- Kuva 7 Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan luettelo kevätlukukaudella 1931
- Kuva 8 Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan juhla-julkaisu 24.2.1933. Hki 1933
- Kuva 9 Nurmi-lahti, V. P., Der formale Aufbau der Jahresvermögensbilanz. Hki 1937
- Kuva 10 KKK kirjaston arkisto. Kirjastovaliokunnan pöytäkirja 16.5.1927
- Kuva 11 Suomen liikemiesten kauppaopisto 1898-1923. Juhla-julkaisu. Hki 1923
- Kuva 12 KKK kirjaston arkisto. Hankintakirjat

Kuva 13 Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan luettelo
syyslukukaudella 1937

Kuva 14 Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan luettelo
syyslukukaudella 1934

Kuva 15 Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan luettelo
kevätkaudella 1944

Kuva 16 KKK arkisto

Kuva 17 Tieteellisten kirjastojen atk-tavoitetoimikunnan
mietintö. Hki 1972. Komiteamietintö 1972: B 53

Kuva 18 KKK kirjaston arkisto

Kuva 19 4th Online Information Meeting 1980. Esite.
KKK kirjaston arkisto

Kuva 20 KKK vuosikertomukset 1925-1995

Kuva 21 KKK kirjaston arkisto

painamattomat opinnäytetyöt

Hartonen, Irma, Aikakauslehti viitteet Helsingin kauppakorkeakoulun lukuvuoden 1973-74 laudaturtutkielmissa ja vuosien 1968-74 väitöskirjoissa. Hki 1974. Suomen Kirjallisuuspalvelun Seura. Informaatiopalvelun kurssi. Erikoistyö

Mäkinen, Ilkka, Puoli metriä mietintöjä: tieteellisten kirjastojen ja informaatiopalvelujen suunnittelun kehitys Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Tampere 1988. Tampereen yliopisto. Kirjastotieteen ja informatiikan laitos. Lisensiaatintutkielma

Pettersson, Stina & Toivakka, Riitta, Informaatiopalvelu yrityksessä. Hki 1973. Liiketaloustiede: Hallinnon seminaaritutkielma

Pirilä, Marja, Talouden alan tietokannat tutkijoiden tiedonlähteinä. Tampere 1992. Tampereen yliopisto. Kirjastotieteen ja informatiikan laitos. Pro gradu -tutkielma

Salonen, Heikki J. W., Tietopalvelu ja tietokonepohjainen selektiivinen tietojenjakelu. HKKK systeemit: seminaaritutkielma 9.2.1972

Vaisto, Erkki, Yrityksen tiedonsaanti kilpailijoista. Hki 1971. Suomen Kirjallisuuspalvelun Seura. Informaatiopalvelun kurssi. Erikoistyö

Virtanen, Kati, Tieteellisen kirjaston palvelun laatu. Hki 1995. Helsingin kauppakorkeakoulu. Pro gradu -tutkielma

koulutus- ja kokousaineistot

Informaatiopalvelun atk-menetelmät. 17.-18.1.1972,
7.2.1972. Monistettu kurssiaineisto. Hki 1972.
Insinöörijärjestöjen koulutuskeskus

Painetut lähteet ja tutkimuskirjallisuus

Ahokanta, Hilikka, Tieteellisten kirjastojen palvelumuodoista
Yhdysvalloissa. - Kirjastolehti 1953 s. 229-231

Bergholm, A.H., Riksdagsbiblioteket i Helsingfors. - Nordisk
Administrativt Tidsskrift 1926:2 s. 104-107

Bergholm, Katri, Paljon toivoa, paljon toteutumista. Hki 1946

Bruun, Elsa, Eduskunnan kirjasto - pirteä vanhus. - Kirjastolehti
1952 s. 130-131

Eduskunnan tietopalvelutyöryhmän muistio. Hki 1996.
Eduskunnan kanslian julkaisu 1996:1

Ekonomikoulutus Suomessa. Suomalaisen kauppatieteellisen
koulutuksen historia. Hki 1995. Suomen Ekonomiliitto

Elonen, Heikki, Kirjastoon hankittiin mitä tarvittiin. (Suomen
Pankin kirjasto). - Pankko (Suomen Pankin henkilöstölehti)
1993:3 s. 4-5

Fletcher, John, Secondary information services in economics. - International Social Science Journal 1976 (28) :3 s. 563-571

Fletcher, John, A view of the literature of economics. - Journal of Documentation 1972:4 s. 283-295

Heikinheimo, Riitta, ATK-menetelmät tiedonhaussa. - Signum 1971:4 s. 66-67

Helsingin kauppakamarin vuosikertomukset 1918-1932

Helsingin kauppakorkeakoulu 70 vuotta 16.1.1981. - Helsingin kauppakorkeakoulun tiedotuslehti 1980-1981: 10

Helsingin kauppakorkeakoulu 1980. Kauppakorkeakoulun suunnittelutoimikunnan raportti. Hki 1974

Helsingin kauppakorkeakoulun kehittäminen 1977-1979. Hki 1977. Moniste

Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston nykytilanne ja toimintasuunnitelma 1977-1981. Hki 1977. Moniste

Helsingin kauppakorkeakoulun tutkimuspoliittinen ohjelma. Hki 1977

Henriksson, Karl-Erik, Kirjastoletti ja tieteelliset kirjastomme. - Kirjastoletti 1957 s. 202-203

Häkli, Esko, Ylioppilaskunnan kirjaston vaiheet. Hki 1968

Högre Svenska Handelsläroverket. Högskoleavdelningen och Handelsinstitutet. Vuosikertomukset 1911-1927

Informaatiopalvelu. - Tehostaja 1955:7 s. 38-39

Informationsdienste. Bibliothek. Wirtschaftsarchiv. Kiel 1995.
Institut für Weltwirtschaft

Janson, Birgitta (red.), Ekonomisk information.
Handelshögskolans bibliotek idag. Sthlm 1980

Jensen, Olav & Svendsen, Arnljot, Norges Handelshøyskole
femti år. Bergen 1986

Jetsonen, Sirkkaliisa, Helsingin kauppakorkeakoulu.
Päärakennus. Rakennushistoria ja inventointi. Hki 1995

Järvinen, Kyösti, Kauppakamarit. Niiden muodot ja merkitys.
Hki 1916. Suomen liikemiesyhdistyksen julkaisuja 3

Järvinen, Kyösti, Kauppakorkeakoulukysymys ja sen ratkaisu
Suomessa. Hki 1907. Yhteiskuntataloudellisia kirjoituksia 4

Järvinen, Kyösti, Liikeopinnoista ja liike-elämästä. Porvoo 1912

Järvinen, Kyösti, Maalaispappilasta maailmalle. Muistelmia
kahdeksan vuosikymmenen ajalta. Jyväskylä 1952

Järvinen, Kyösti, Suomen Keskuskauppakamari. Katsaus
viidenkolmatta toimintaan 1918-1943. Hki 1943

Järvinen, Kyösti, Walmis Westerlund ja Suomen Liikemiesten Kauppaopiston perustaminen. Hki 1919

Kainulainen, Johannes (1954a), Tieteellisten kirjastojen aakkoselliset luettelot. - Kirjastolehti 1954 s. 51-54

Kainulainen, Johannes (1954b), UDK:n soveltamisesta. - Kirjastolehti 1954 s. 198-199

Kanninen, Mauno, Kirjastojen kaukolainauksesta. - Kirjastolehti 1951 s. 78-82

Kaskimies, Mika, Kauppakorkeakoulusta Helsingin kauppakorkeakouluksi - eräitä näkymiä kehityksen tieltä. - Helsingin kauppakorkeakoulun tiedotuslehti 1980-1981: 10 s. 15-18

Kastemaa, Matti J., Helsingin kauppaoppilaitos 1881-1981. Hki 1981

Kauppakorkeakoulu. Helsingin kauppakorkeakoulu 1961-1971. Hki 1983. Helsingin kauppakorkeakoulu. Selvityksiä E 29

Kauppakorkeakoulu. The Helsinki School of Economics. Hki 1955. Esite

Kauppakorkeakoulu. The Helsinki School of Economics. Hki 1961. Esite

Kauppakorkeakoulukysymys nykyisessä vaiheessaan. Hki 1919. Julk. Kauppakorkeakoulukomitea

Kauppakorkeakoulun kehittämistä tutkineen komitean mietintö.
Hki 1967

Kauppakorkeakoulun kehittämistä tutkivan komitean mietintö.
I. tutkimus, opetus ja puitteet. Hki 1964. Moniste. - 2.
Puitteet, hallinto sekä tiedotus- ja suhdetoiminta. Hki 1966.
Moniste

Kauppakorkeakoulun lisätilantarve. Muistio (Pekka Heinänen,
Olli Tarpila). Hki 1965. Moniste

Kauppakorkeakoulun luennoitsijain ja oppilaiden nimi- ja
osoteluettelo syyslukukaudella 1914, syyslukukaudella 1914,
kevätkaudella 1916.

Kauppakorkeakoulun luettelo 1923-1934

Kauppakorkeakoulun promootiot 1928-1955. Hki 1956

Kauppakorkeakoulun tilantarvetoimikunnan mietintö. Hki
1966. Komiteanmietintö 1966 B 82

Kauppakorkeakoulun vuosikertomukset 1911-1974, Helsingin
kauppakorkeakoulun vuosikertomukset 1975-1995

Kihlberg, Eeva, Suomen tieteellinen kirjastoseura. - Julkaisussa:
Suomen tieteellinen kirjastoseura 1929-1979. Juhlakirja. Hki
1979

Koho, Leena, Talousalan virtuaalikirjasto on jo täällä. -
Helsingin kauppakorkeakoulun viikkotiedote 1996:17 s. 12

Koski, Pirkko, Tiedon tuntijat. Suomen Kirjastoseura 1910-1985. Hki 1985

Laaksovirta, Tuula H., Eduskunnan kirjaston tehtävä- ja hallintohistoria. Hki 1996. Moniste

Laurila, J. K., Muistelmia Suomen Liikemies-Yhdistyksen perustamisajoilta. - Kauppalehti 29.11.1916

Levoniemi, J., Puhe Suomen Liikemies-Yhdistyksen juhlakokouksessa marrask. 29 p:nä 1916. - Kauppalehti 29.11.1916

Mannerkoski, Maini, Tutkimus. - Julkaisussa: Kauppakorkeakoulu. Helsingin kauppakorkeakoulu 1961-1981. Hki 1983 s. 30-47

Muistio tieteellisten kirjastojen kirjallisuudenhankintamäärärahoista. Hki 1970. Tieteellisten kirjastojen lautakunta

Mäkinen, Ilkka, Kirjallisuuspalvelun alkuvaiheita ja poliittishistoriallista taustaa Suomessa. - Kirjastotiede ja informatiikka 1987:1 s. 8-17

Nivanka, Eino, Suomen tieteellisten kirjastojen opas. Hki 1950. - 3. p. Hki 1962

Nivanka, Eino, Tieteellisten kirjastojen komitean työstä. - Kirjastolehti 1949 s. 58-61

De Nordiska handelshögskolorna. Befattningshavare. 1974

Okko, Marjatta, Suomen kirjallisuuspalvelun seura. Katsaus 25-vuotiseen toimintaan. - Signum 1972:6 s. 97-100

Online uutiset 1978-1985. Suomen Kirjallisuuspalvelun Seura

Otteita Kauppakorkeakoulun säännöistä. Hki 1914

Paavilainen, Marko, Kauppaa, kauppiaita, yhdistystoimintaa. Helsingin Kauppiaitten Yhdistys ry 100 vuotta 1896-1996. Hki 1996

Puukari, Arvo, Suomalaisen Liikesivistysrahaston työtä ja miehiä 1919-1959. Hki 1959

Rogne, Odd, Selection of journals in economics and business administration. Bergen 1975. The Norwegian School of Economics and Business Administration. The Library

Ruokonen, Kyllikki, BILD, Integroitu taloustieteellinen tiedosto. - Signum 1981:1 s. 6-11

Ruokonen, Kyllikki, Cooperation among Nordic Business Libraries: Past and Present Activities. - NORDINFO-Nytt 1996:2 s. 33-39

Ruokonen, Kyllikki, Data bases in the fields of economics and business sciences: some comparisons. - Tidskrift för dokumentation 1976: 3 s. 45-48

Ruokonen, Kyllikki, Tietokone kirjastorutiineissa. - Kirjastolehti
1970:12 s. 404-405

Ruokonen, Mikko, Informaatiota aikakauslehdistä tietokoneen
avulla. - Yritystalous 1971:3 s. 40-41

Saarsalmi, Meeri, Kauppakorkeakoulu 1911-1961. Hki 1961

Sandström, Håkan, Handelshögskolan vid Åbo Akademi 1927-
1977. Åbo 1977. Skriftserie utgiven av Handelshögskolan vid
Åbo Akademi. Serie A:18

Sarvikivi, Kalevi, Opetus ja tutkinnot. - Julkaisussa:
Kauppakorkeakoulu. Helsingin kauppakorkeakoulu 1961-1981.
Hki 1983 s. 48-73

Selostus automatisointilanteesta Suomen kirjastoissa
joulukuussa 1968. Hki 1968. Tieteellisten kirjastojen
lautakunta. Automaatiojaosto

Sevelius, Lasse, Kirjallisuuspalvelun koulutusta. - Tehostaja
1953:6 s. 60-61

Signum 1968-1995. Suomen tieteellinen kirjastoseura

Suomen Keskuskauppakamarin vuosikertomukset 1918-1930

Suomen liikemiesten kauppaopisto 1898-1923. Juhlajulkaisu.
Hki 1923

Suomen liikemiesten kauppapisto 70-vuotta 1898-1968. Hki 1968

Suomen Liikemies-Yhdistys 1896-1916. - Kauppa-lehti 29.11.1916

Suomen teknillinen korkeakoulu. Vuosikertomus korkeakoulun toiminnasta työvuotena 1908-1909. I. Työvuosi. Hki 1909. Vuosikertomukset 1911-12, 1912-1913

Taloustieteellisiä aikakauslehtiä. Valikoitu yhteisluettelo. Toim. Kyllikki Ruokonen. Hki 1969

Tammekann, Eeva-Maija, Tieteellisten kirjastojen kehittämissuunnitelmia. - Kirjastolehti 1967 s. 214-218

Tamminen, Mikko, Tanskalainen kansantaloustieteen oppikirja suomenkielisessä asussa. - Kansantaloudellinen aikakauskirja 1947 s. 302

Terä, Taimi, Yleinen kymmenluokittelu (UDK). Sen rakenne ja käyttömahdollisuudet. - Liiketaloustieteellinen aikakauskirja 1958 s. 279-287

Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan II mietintö. Informaatiopalvelun hyväksikäytön opetuksen järjestäminen. Hki 1970. Komiteanmietintö 1970: B 22

Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan IV mietintö. Ehdotus teknistieteellisen informaatiopalvelun organisoimiseksi. Hki 1970. Komiteanmietintö 1970: B 92

Tieteellisten kirjastojen atk-suunnittelu. Jyväskylässä 30.-31.8.1974 pidetyn neuvottelukokouksen raportti. Hki 1974.
Tieteellisten kirjastojen atk-työryhmä

Tieteellisten kirjastojen atk-tavoitetoimikunnan mietintö. Hki 1972. Komiteamietintö 1972: B 53

Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunnan osamietintö III. Kirjallisuudenhankintojen koordinointi. Komiteamietintö 1968: B 6

Tieteellisten kirjastojen komitean mietintö. Hki 1950

Tieteellisten kirjastojen komitean mietintö valmistunut. - Kirjastolehti 1950 s. 82-84

Tieteellisen kirjallisuuspalvelun komitean mietintö. Hki 1965. Komiteamietintö 1965: B 20

Tieteellisten kirjastojen atk-tavoitetoimikunnan mietintö. Hki 1972. Komiteamietintö 1972: B 53

Tietokonepalvelua mittatilaustyönä. - Signum 1969:I s. 4-9

Tutkimusohjelmatoimikunnan mietintö. Hki 1969. Tieteellisten kirjastojen lautakunta

Tutkimustoiminta Kauppakorkeakoulussa. Hki 1971. Moniste

Tveterås, Harald, Tieteellinen kirjasto ja yleisö. - Kirjastolehti 1956 s. 150-157

Törnudd, Elin, Kirjastomme virstanpylväitä I: 120 ensimmäistä vuotta. - TietäNet 1996:2 (julk. Teknillisen korkeakoulun kirjasto) s. 18-20

Törnudd, Elin, Yrityksen tietovoimalaitos. - Tehostaja 1955:1 s. 40-44

Ulkuniemi, Martti, Vaasan kauppakorkeakoulu 1959-1968
1968-1978. Vaasa 1978

Vaisto, Erkki, Helsingin kauppakorkeakoulun tutkielmat 1922-1979. Hki 1991. Helsingin kauppakorkeakoulu. Selvityksiä E-71

Valtiopäiväasiakirjat 1918-1922

Wegelius, Pirkko, Kirjastorationalisointi. - Signum 1969:3 s. 48-51

Vesikansa, Jyrki, Talouden vapauden puolesta. 75 vuotta Keskuskauppakamarin toimintaa. Hki 1993

Von Vegesack, Ulla, Hur det började. - Julkaisussa: Jansson, Birgitta, Ekonomisk information. Handelshögskolans bibliotek idag. Sthlm 1980

Vöry, Laura, Suomen tieteellisen kirjastoseuran 30-vuotiselta taipaleelta. - Julkaisussa: Suomen tieteellinen kirjastoseura 1929-1979. Juhlakirja. Hki 1979

Lähdeviitteet

1. KKK arkisto. Johtokunnan pöytäkirja 12.11.1917 liite C., KKK vuosikertomus 1916-1917
2. KKK arkisto. Johtokunnan kokouspöytäkirja 12.3.1917, 11.10.1917 liite B; Puukari 1959 s. 10-19
3. KKK vuosikertomus 1916-1917
4. Kyösti Järvinen oli esitellyt rahastoajatuksen johtokunnalle pääpiirteissään jo 29.1.1917 pidetyssä kokouksessa, jonka pöytäkirjan liitteeksi ehdotus oli kirjattu (KKK arkisto).
5. KKK arkisto. KKK:n johtokunnan kokouksen 12.11.1917 pöytäkirjan liite C; KKK:n johtokunnan kokouksen 29.1.1917 pöytäkirjaliite.
6. Eduskunnan arkisto. Kirjastovaltuuston pöytäkirjat 1913-1919; Valtiopäiväasiakirjat 1918. Pöytäkirjat 28.1.1918: "maamme valtiollinen asema asettaa suuria vaatimuksia ..."; Valtioneuvoston päätös Eduskunnan kirjaston muuttamisesta Valtioneuvoston alaiseksi Valtion keskuskirjastoksi 14.4.1919; Valtioneuvoston päätös Valtion keskuskirjaston muuttamisesta Eduskunnan kirjastoksi 30.3.1922; Ylikirjastonhoitaja, dos. Tuula Laaksovirran haastattelu 1.2.1996; Laaksovirta 1996; Eduskunnan tietopalvelutyöryhmän muistio 1996 s. 17-20
7. Suomen teknillisen korkeakoulu. Vuosikertomus korkeakoulun toiminnasta työvuotena 1908-1909

8. Järvinen 1907 s. 21, 35-36, Järvinen 1912 s. 41
9. SLKO johtokunnan pöytäkirja 1.10.1901
10. "Suomen Liikemies-Yhdistys" Kauppalehti 29.11.1916, J. Levonius "Puhe Suomen liikemies-Yhdistyksen juhlakokouksessa marrask. 29 p:nä 1916" Kauppalehti 29.11.1916, J. K. Laurila, "Muistelmia Suomen Liikemies-Yhdistyksen perustamisajoilta" Kauppalehti 29.11.1916
11. Kertomus Suomen Liikemies-Yhdistyksen 20. toimintavuodelta 1915-1916 s. 5-6
12. Kertomus Suomen Liikemies-Yhdistyksen 21.iltä toimintavuodelta 1916-1917 s. 8-9
13. Järvinen 1916 s. 24, 35
14. KKK arkisto. Suomen Liikemies-Yhdistyksen kirje Helsingin kauppakorkeakoululle 8.2.1917. KKK johtokunnan kokouspöytäkirjat 23.2.1917 liite B
15. Suomen Keskuskauppakamarin vuosikertomukset 1918-1930; Helsingin kauppakamarin vuosikertomukset 1918-1932; Vesikansa 1993 s. 46,53
16. Järvinen 1943 s. 46, 63
17. Kauppalehti 2.12.1948

18. KKK arkisto. Johtokunnan kokouksen 26.5.1919 pöytäkirjaliite
D

19. KKK arkisto. Ilmari Seitolan matkakertomus Berliinistä
3.6.1914; Järvinen 1907 s. 21, 35-36; Järvinen 1912 s. 25-28;
Järvinen 1916 s. 24, Järvinen 1919; Järvinen 1952 s. 70,73-
74, 76-84; Kauppalehti 2.12.1948; Informationsdienste.
Bibliothek. Wirtschaftsarchiv. Kiel 1995 s. 5

20. Kauppalehti 2.12.1948

21. KKK vuosikertomus 1948-1949

22. Saarsalmi 1961 s. 127

23. Pöytäkirja Kauppakorkeakoulun kirjastotoimikunnan
kokouksesta 21.3.1949

24. SLKO arkisto (Pasila). Johtokunnan pöytäkirja 1.10.1901

25. KKK. Suomen Liikemiesten Kauppaopiston
Kauppakorkeakouluosaston johtokunnan kokouspöytäkirja
2.1.1911

26. Kauppakorkeakoulun säännöt. - Kauppakorkeakoulu 1911-
1912 vuosikertomus s. 12-16

27. HKK. Kirjaston arkisto. Seminaarityöt 1903-1904

28. SLKO arkisto (Pasila). Johtokunnan pöytäkirjat 1.10.1901, 28.1.1902; Kulunkiarviot 1903-1911; Omaisuusluettelo vuoden 1902 lopussa; Suomen liikemiesten kauppapisto 70-vuotta 1898-1968. Hki 1968 s. 13; Suomen liikemiesten kauppapisto 1898-1923. Hki 1923 s. 39

29. Järvinen 1907 s. 21,35-36

30. Henriksson 1957 s. 202-203

31. Eduskunnan arkisto. A. H. Bergholmin ansioluettelo 1907; SLKO arkisto. Johtokunnan pöytäkirja 18.4.1907; Bergholm, Katri 1946 s. 50, 296-299; Häkli 1968 s. 219

32. Bergholm, Katri 1946 s. 50, 296-297, KKK vuosikertomukset 1911-1915; KKK arkisto. Kulunkiarviot 1911-1915; KKK arkisto. Suomen liikemiesten kauppapiston Kauppakorkeakoulun johtokunnan kokouspöytäkirja 15.12.1910; Eduskunnan tietopalvelutyöryhmän muistio 1996 s. 17-18

33. von Vegesack 1980

34. KKK arkisto. Kyösti Järvinen: Summittainen suunnitelma Suomen liikemiesten kauppapiston opetusvälineiden täydennykseksi Kauppakorkeakouluosastoa opistoon järjestettäessä lokakuu 1910; SLKO arkisto (Pasila). Johtokunnan kokouksen 18.10.1910 pöytäkirjan liite A (anonus); Kauppakorkeakoulu 1911-1912 vuosikertomus

35. Suomen teknillinen korkeakoulu. Vuosikertomus korkeakoulun toiminnasta työvuotena 1908-1909. I. Työvuosi. Hki 1901; Suomen teknillinen korkeakoulu vuosikertomus 1912-1913

36. Högre Svenska Handelsläroverket i Helsingfors. Svenska Handelsinstitutet. Berättelse över verksamhetsåret 1912-1913.

37. KKK arkisto. Kulunkiarviot 1911-1918

38. Kauppa- ja teollisuusministeriön arkisto. Vuosikertomukset 1911-1917; Suomen teknillinen korkeakoulu. Vuosikertomus korkeakoulun toiminnasta työvuotena 1908-1909. I. Työvuosi. Hki 1901; Suomen teknillinen korkeakoulu. Vuosikertomus 1912-1912; Eduskunnan arkisto. Kirjasto- ja kirjallisuuden osaston pöytäkirjat 1913-1919; Häkli 1968 s. 110

39. Kauppa- ja teollisuusministeriön arkisto. Luennoitsijain ... nimi- ja osoteluettelo ... sisältää opetusohjelman 1916

40. Saarsalmi 1961 s. 166

41. KKK arkisto. V. Hämeen-Anttilan kirje (Arvi A. Karisto Oy) Hämeenlinnasta 18.7.1918 Kyösti Järviselle Kintaukseen

42. KKK arkisto. V. Hämeen-Anttilan kirje Kyösti Järviselle 16.8.1918.

43. KKK arkisto. Keisarillisen Suomen Senaatin Kauppa- ja teollisuustoimituskunnan Teollisuushallitukselle lähettämä kirje 6.3.1917
44. Otteita Kauppakorkeakoulun säännöistä. Hki 1914
45. KKK arkisto. Johtokunnan kokouspöytäkirja 1.6.1917, liite C
46. KKK arkisto. Johtokunnan kokouspöytäkirja 1.6. 1917 Liite B 11.10.1917 Liite B
47. Kauppakorkeakoulukysymys nykyisessä vaiheessaan. Hki 1919 s. 22; Korkeakoulun johtokunta kirjoittaa anomuksessaan Suomen Senaatille 11.10.1917: "Kirjaston ja opetustarpeiden määräraha, yhteensä 2000 markkaa, on jo kauan osoittautunut aivan riittämättömäksi. Jotta kirjasto edes vähänkään saataisiin tyydyttämään korkeakoulun vaatimuksia, olisi sille yksinään moninverroin suurempi määräraha tarpeen." KKK arkisto. Johtokunnan kokouspöytäkirja 11.10.1917 liite B
48. Vesikansa 1993 s. 46, 53
49. Kihlberg 1979, Vöry 1979, Koski 1985
50. Kauppakorkeakoulukysymys nykyisessä vaiheessaan. Hki 1919 s. 19
51. KKK vuosikertomus 1939-1940, 1940-1941

52. Sodanjälkeisen väli vuoden 1919-1920 kirjaston käytännön hoidosta vastasi kanslisti, ekonomi Vilma Vainio

53. KKK vuosikertomukset 1919-1927

54. KKK arkisto. Kauppa korkeakoulun yleistili lukuvuonna 1920-1921, Kauppa korkeakoulun vuosilitykset 1922-1925

55. Saarsalmi 1961 s. 60; KKK vuosikertomukset 1920-1926, 1946-47; Professori Mikko Tamminen kirjoitti vielä v. 1947 Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa (s. 302):

“Kansantaloustieteen opiskelua Suomen yliopistoissa ja korkeakouluissa ... on, ainakin niin kauan kuin tämän katsauksen laatija omakohtaisesti muistaa, haitannut sopivan suomenkielisen teoreettisen yleisesityksen puute, sellaisen johdatuksen, jonka avulla opiskelija pääsisi ‘sisälle’ kansantaloustieteeseen ja joka muodostaisi vankan perustan hänen opinnoilleen.”

56. Lukuvuosi 1922-1923

57. KKK vuosikertomukset 1920-1926, Kauppa korkeakoulun luettelot 1923-1934

58. Saarsalmi 1961 s. 60, KKK vuosikertomukset 1920-1926, Suomen Keskuskauppaamarin vuosikertomukset 1918-1930

59. Vaisto 1991 s. 1-10

60. Bergholm, A. H., Riksdagsbiblioteket i Helsingfors. - Nordisk Administrativt Tidsskrift 1926:2 s. 104-107

61. Högre svenska handelsläroverket. Högskoleavdelningen och Handelsinstitutet. Berättelse över verksamhetsåret 1926-1927; Svenska handelshögskolan i Helsingfors. Årsberättelse 1927-1928; Informationsdienste. Bibliothek. Wirtschaftsarchiv. Kiel 1995 s. 5; KKK vuosikertomukset 1920-1930; Sandström 1977 s. 31-32
62. Jensen & Svendsen 1986
63. KKK vuosikertomus 1938-1939
64. KKK. Arkisto. Kirjastolautakunnan pöytäkirja 14.9.1926
65. Kauppakorkeakoulun promootiot 1928-1955 s. 45, Ekonomikoulutus Suomessa 1995 s. 29-30
66. Saarsalmi 1961 s. 66-68
67. KKK vuosikertomukset 1915-1916, 1916-1917; KKK kirjaston arkisto. Kirjastovaliokunnan kokouspöytäkirja 16.5.1927
68. KKK vuosikertomukset 1927-1928, 1943-1944; KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan kokouspöytäkirjat 1926-1943
69. 1910-luvulla toimielintä oli kutsuttu kirjastovaliokunnaksi; 14.9.1926 pöytäkirjassa puhutaan lautakunnasta, 5.11.1927 kirjastokomiteasta. Korkeakoulun hallitus vahvisti kirjaston ohjesäännössä v. 1928 nimityksen kirjastotoimikunnaksi.

70. KKK kirjaston arkisto. Kirjastolautakunnan kokouspöytäkirja
14.9.1926

71. KKK kirjaston arkisto. Kirjastolautakunnan
kokouspöytäkirja 19.10.1926; Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
3.12.1937

72. KKK arkisto. Rehtori Väinö Bonsdorffin vastaus
Suomenmaa-lehden kyselyyn 21.1.1933 englanninkielien
opetuksen lisäämisestä Suomessa; KKK kirjaston arkisto.
Hankintakirja 1926-1927; Kirjastolautakunnan kokouspöytäkirja
2.11.1926

73. KKK kirjaston arkisto. Kirjastovaliokunnan
kokouspöytäkirja 16.5.1927

74. KKK vuosikertomus 1927-1928

75. KKK kirjaston arkisto. Kirjastovaliokunnan pöytäkirjat
27.5.1927, 5.11.1927, KKK vuosikertomus 1927-1928

76. KKK vuosikertomukset 1930-1939

77. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan
kokouspöytäkirja 27.11.1929, 22.11.1930; aiheesta oli
keskusteltu jo v. 1926 (Kirjastolautakunnan kokouspöytäkirja
14.9.1926)

78. KKK kirjaston arkisto. Kirjastokomitean kokouspöytäkirja 5.11.1927, Kirjastotoimikunnan kokouspöytäkirja 9.11.1927, Kirjastotoimikunnan kokouspöytäkirja 15.11.1927, Kirjastotoimikunnan kokouspöytäkirja 22.11.1927, KKK vuosikertomus 1927-1928

79. KKK arkisto. Valtionapuanomus Kauppa- ja teollisuusministeriölle 28.4.1934, 21.4.1936 (jäljennökset)

80. Lukuvuosi 1936-1937

81. KKK vuosikertomukset 1926-1943, KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 1926-1943; Hankintakirjat 1926-1943

82. KKK vuosikertomukset 1920-1941

83. KKK arkisto. Valtionapuanomus Kauppa- ja teollisuusministeriölle 21.4.1936 (jäljennös), Suomen Keskuskauppakamarin vuosikertomukset 1918-1930; Kauppakorkeakoulun kirjaston kirjastolautakunnan kokouksessa 14.2.1927 oli päätetty ottaa yhteyttä Keskuskauppakamariin "pyynnöllä, että Keskuskauppakamari luovuttaisi kirjastonsa Kauppakorkeakoulun kirjastoon yhdistettäväksi". "Ellei tämä suunnitelma toteutuisi, tulisi Kauppakorkeakoulun kirjastoon hankkia päivän tasalla oleva luettelo Keskuskauppakamarin kirjaston kirjoista sekä Kauppakorkeakoulun oppilaille oikeus mainitun kirjaston käyttöön". Asia ei edennyt, sillä kirjastotoimikunnan kokouksessa 26.4.1933 keskusteltiin edelleen siitä, kuinka Kauppakorkeakoulun opettajat ja oppilaat "voisivat entistä paremmin käyttää hyväkseen Keskuskauppakamarin kirjastoa". (KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 26.4.1933)

84. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 1939-1945; KKK vuosikertomukset 1939-1945; Törnudd 1996 s. 18-20

85. KKK vuosikertomukset 1943-1945

86. KKK vuosikertomus 1946-1947

87. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 21.11.1944

88. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 1945; KKK vuosikertomus 1945-1946

89. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 1945-1949, KKK vuosikertomukset 1945-1950
90. KKK vuosikertomukset 1943-1950, Saarsalmi 1961 s. 79-80
91. KKK vuosikertomukset 1945-1950
92. Kirjastolehti 1951 s. 36, 61
93. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 22.11.1945
94. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 21.3.1949
95. KKK arkisto. Opettajaneuvoston pöytäkirja 14.5.1952
96. Mäkinen, Ilkka, Kirjallisuuspalvelun alkuvaiheita ja poliittishistoriallista taustaa Suomessa. - Kirjastotiede ja informatiikka 1987 s. 8-17, Okko, Marjatta, Suomen Kirjallisuuspalvelun Seura. Katsaus 25-vuotiseen toimintaan. - Signum 1972:6 s. 97-100, Informaatiopalvelu. - Tehostaja 1955:7 s. 38-39
97. Sevelius, Lasse, Kirjallisuuspalvelukoulutusta. - Tehostaja 1953:6 s. 60-61
98. Elin Törnudd, Yrityksen tietovoimalaitos. Oikea tieto oikealla hetkellä oikealle miehelle. - Tehostaja 1955:1 s. 40-44

99. Tieteellisen kirjallisuuspalvelun komitean mietintö. Hki
1965 s. 5

100. Esim. K.E. Olsoni, Mitä on kirjallisuuspalvelu? -
Kirjastolehti 1948 s. 7-10; Hilka Ahokanta, Tieteellisten
kirjastojen palvelumuodoista Yhdysvalloissa. - Kirjastolehti
1953 s. 229-231; Harald L. Tveterås, Tieteellinen kirjasto ja
yleisö. - Kirjastolehti 1956 s. 150-157; Kainulainen 1954a,
1954b; Mäkinen 1988 s. 15-26

101. Tieteellisten kirjastojen komitean mietintö 1950 s. 5-6,
31, 221, 230

102. Eino Nivanka, Tieteellisten kirjastojen komitean työstä. -
Kirjastolehti 1949 s. 58-61, Tieteellisten kirjastojen komitean
mietintö valmistunut. - Kirjastolehti 1950 s. 82-84, Mauno
Kanninen, Kirjastojen kaukolainauksesta - Kirjastolehti 1951 s.
78-82; Nivanka 1950; Tieteellisten kirjastojen komitean
mietintö 1951

103. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
5.5.1952

104. KKK vuosikertomukset 1950-1953

105. KKK arkisto. Opettajaneuvoston pöytäkirja 25.4.1952;
KKK vuosikertomus 1951-1952

106. Saarsalmi 1961 s. 182-183

107. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
15.12.1952, liite: "Suunnitelma Kauppakorkeakoulun kirjaston
uudelleen järjestelyä varten."

108. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
15.12.1952

109. KKK kirjaston arkisto. N.P. Virtanen, "Suunnitelma
Kauppakorkeakoulun kirjaston uudelleen järjestelyä varten"
1.12.1952

110. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
25.11.1954

111. Pohjoismainen dokumentaatioyhteistyö oli alkanut v.
1946. - Ruokonen 1996

112. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
4.5.1953; KKK vuosikertomus 1949-1950; Terä 1958

113. Kainulainen 1954a, 1954b

114. KKK vuosikertomukset 1952-1953, 1953-1954

115. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
4.5.1953; Työajan pidennyksestä todettiin lakonisesti: "minkä
pituihin virka-aika useissa tieteellisissä kirjastoissamme on
käytettävissä". KKK kirjaston arkisto. "Kauppakorkeakoulun
kirjaston nykyisestä työohjelmasta ja kokonaistyövoiman
tarpeesta". Muistio 23.10.1953 Henrik Virkkunen & Niilo
Paavo Virtanen

116. KKK kirjaston arkisto. N. P. Virtasen "Suunnitelma Kauppakorkeakoulun kirjaston uudelleenjärjestelyä varten" 1.12.1952

117. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 15.12.1952

118. Nivanka 1950, Elonen 1993 s. 4-5; Kirjastojen nideilmoituksiin on suhtauduttava varauksin, sillä tilastointiperusteet vaihtelivat: osa laski nidemäärään mukaan myös aikakauslehdet, osa ilmeisesti vain monografiat

119. Bruun 1952

120. Yhdysvalloissa 1949 säädetyin lain mukaan Suomen USA:lta 1919 saadun lainan korot ja lyhennykset maksettiin apurahoina, joista mm. lukuosat tieteelliset kirjastot hyötyivät; Jorma Vallinkoski, Suomen tieteelliset kirjastot 1955-1956. - Kirjastolehti 1957 s. 144-146

121. KKK vuosikertomukset 1950-1965; KKK kirjaston arkisto. Hankintakirja 1951-1952

122. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 13.4.1951

123. KKK vuosikertomukset 1950-1965

124. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 13.4.1951, 21.11.1951

125. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirjaliite
29.10.1953

126. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
20.5.1954

127. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
4.5.1953

128. KKK vuosikertomus 1959-1960

129. KKK arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 22.9.1953,
29.10.1953, 20.5.1954

130. KKK vuosikertomus 1956-1957

131. KKK arkisto. Opettajaneuvoston pöytäkirjat 13.1.1956,
5.4.1956; Saarsalmi 1961 s. 159-160; Kirjastolehti 1959 s.
154

132. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
25.11.1954

133. KKK vuosikertomukset 1956-1960

134. Kirjastolehti 1950 s. 71

135. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
20.5.1954

136. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja
8.10.1955
137. KKK vuosikertomus 1959-1960
138. Saarsalmi 1961 s. 106
139. KKK vuosikertomus 1969-1970
140. KKK vuosikertomukset 1960-1970, Kauppakorkeakoulun
kehittämistä tutkineen komitean mietintö 1967 s. 8
141. Kauppakorkeakoulun lisätilantarve. Muistio (Pekka
Heinänen, olli Tarpila). Hki 1965. Moniste
142. KKK vuosikertomukset 1960-1970
143. KKK kirjaston arkisto. Lausuntoluonnos 15.5.1968
Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunnan kirjallisuuden-
hankintojen koordinoitua ja tehostamista koskevasta
osamietinnöstä.
144. Mannerkoski 1983 s. 30-47, Sarvikivi 1983 s. 48-73
145. Kauppakorkeakoulun kehittämistä tutkivan komitean
mietintö. Osamietintö I. Tutkimus, opetus ja puitteet. Hki
1964 s. 1-5, KKK vuosikertomus 1964-1965
146. Kauppakorkeakoulun tilantarvetoimikunnan mietintö. Hki
1966 s. 4

147. Kauppakorkeakoulun kehittämistä tutkineen komitean mietintö. Hki 1967 s. 23, KKK vuosikertomus 1969-1970 rehtori Jaakko Hongon avajaispuhe

148. KKK vuosikertomus 1968-1969; Kauppakorkeakoulun kehittämistä tutkineen komitean mietintö. Hki 1967

149. KKK kirjaston arkisto. Opettajaneuvoston hyväksymä ehdotus Kauppakorkeakoulun julkaisusarjan perustamisesta 14.4.1967

150. Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunnan osamietintö III. Kirjallisuudenhankintojen koordinointi 1968 s. 9-16, 29-31. Mietinnössä esitettiin mm. henkilöstöresurssien lisäämistä tuleviin keskuskirjastoihin.; Tieteellisen informoinnin IV mietintö. Ehdotus teknistieteellisen informaatiopalvelun organisoimiseksi 1970 s. 44-46, 69-75. Kauppakorkeakoulun kirjastolle esitettiin kansallisessa tieteellis-teknisessä informaatiopalveluverkostossa liiketaloustieteiden vastuukeskuksen roolia; Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan II mietintö. Informaatiopalvelun hyväksikäytön opetuksen järjestäminen 1970 s. 5-6

151. Tieteellisten kirjastojen tilanteesta 1960-luvulla ks. esim. Eeva-Maija Tammekann, Tieteellisten kirjastojen kehittämissuunnitelmia. - Kirjastolehti 1967 s. 214-218

152. KKK kirjaston arkisto

153. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 10.11.1961

154. KKK kirjaston arkisto. Kirjaston vastaus Tieteellisten kirjastojen lautakunnan kyselyyn 28.9.1965; Muistio "Kauppakorkeakoulun kirjaston informaatiopalvelu" (1969)

155. Kauppakorkeakoulun kehittämistä tutkivan komitean mietintö. Osamietintö 2. Hki 1966 s. 24

156. Helsingin sanomat 4.3.1968; Laitoskirjastojen toimintaperiaatteista enemmän KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 14.11.1968

157. KKK kirjaston arkisto. 1960-luvun erikoisbibliografioita ja kirjallisuusvalikoimia

158. Kauppakorkeakoulun kirjaston abstraktilehdet. Selostava luettelo 9.3.1966

159. Fletcher 1972, Rogne 1975

160. KKK vuosikertomukset 1960-1970

161. KKK kirjaston arkisto. Opettajaneuvoston lausunto 15.5.1968 Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunnan kirjallisuudenhankintojen koordinoimista ja tehostamista koskevasta osamietinnöstä.

162. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 22.10.1969

163. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 18.3.1969, 22.10.1969, KKK vuosikertomukset 1960-1970

164. KKK vuosikertomus 1969-1970

165. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirjat
16.11.1962, 4.11.1965, 14.5.1968

166. KKK. Kirjaston arkisto. Muistio: "Kauppakorkeakoulun kirjaston informaatiopalvelu" (1969)

167. Professionalisoituminen näkyi mm. niissä perusteluissa, joilla kauppakorkeakoulujen rehtorit 6.3.1967 esittivät kirjastohenkilökunnan palkkatarkistusten ja kuoppakorostusten tarvetta. KKK kirjaston arkisto. Kirjeenvaihto; ks. myös kirjastonhoitaja Lempi Nurkkalan ja Svenska handelshögskolanin kirjastonhoitaja Gunvor Kerkkosen yhteinen muistio 14.3.1965 Tieteellisten kirjastojen lautakunnalle

168. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 1959-1969

169. KKK kirjaston arkisto. 1960-luvun kirjekonseptit

170. KKK arkisto. Kauppakorkeakoulun kansleri Bruno Suviranta vahvisti Kirjastonhoitajan viran kelpoisuusehdot 16.10.1959 kirjeessään Opettajaneuvostolle; Opettajaneuvoston pöytäkirjat 3.6.1959, 8.4.1960; Opettajaneuvoston virkaehdotus kirjastonhoitajan viran täyttämiseksi 3.5.1960; Kanslerin päätös 9.8.1960

171. KKK vuosikertomukset 1960-1970; Selostus automatisointitilanteesta Suomen kirjastoissa joulukuussa 1968 julk. Tieteellisten kirjastojen lautakunta. Automaatiojaosto. Moniste; Kyllikki Ruokonen, Tietokone kirjastorutiineissa. - Kirjastolehti 1970:12 s. 404-405; Pirkko Wegelius, Kirjastorationalisointi 1969:3 s. 48-51; Tieteellisten kirjastojen atk-tavitetoimikunnan mietintö 1972 B 53

172. Korkeakoulun vuosikertomuksista voidaan jäljittää 1960-luvulla 17 opintomatkaa

173. Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan IV mietintö. Ehdotus teknistieteellisen informaatiopalvelun organisoimiseksi 1970 s. 44-46,69-75; Tietokoneet kirjastoissa. - Uusi Suometar 5.4.1967; KKK vuosikertomukset 1960-1970; KKK kirjaston arkisto. Vastaus Tieteellisten kirjastojen lautakunnan kyselyyn 28.9.1965

174. KKK kirjaston arkisto. Tieteellisten kirjastojen lautakunnan kysely 2.7.1965; KKK:n kirjaston vastaus 28.9.1965

175. Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan II mietintö. Informaatiopalvelun hyväksikäytön opetuksen järjestäminen 1970 s. 6-8

176. Selostus automatisointitilanteesta Suomen kirjastoissa joulukuussa 1968. Julk. Tieteellisten kirjastojen lautakunta. automaatiojaosto. Moniste; Taloustieteellisiä aikakauslehtiä. Toim. Kyllikki Ruokonen. Hki 1969; Riitta Heikinheimo, ATK-menettelyt tiedonhaussa. - Signum 1971:4 s. 66-67; Tietokonepalvelua mittatilaustyönä. - Signum 1969:1 s. 4-9

177. Devalvaatio ja ahtaus koettelevat kirjastoja. - Helsingin Sanomat 23.10.1967

178. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan pöytäkirja 29.10.1959

179. Ruokonen 1996

180. KKK vuosikertomukset 1960-1970; Muistio tieteellisten kirjastojen kirjallisuudenhankintamäärärahoista. Hki 1970; KKK. Kirjaston arkisto. Kirjeenvaihto. "Kauppakorkeakoulun kirjaston hankintojen jakaantuminen eri tieteenalojen kesken" 31.1.1967., Kauppakorkeakoulun kirjaston kasvu 1950-1969, Hankintamäärärahojen lisäys 1962-1972, Lempi Nurkkalan vastaus 16.11.1966 Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunnan kyselyyn

181. Kaskimies 1981 s. 15-16

182. Kauppakorkeakoulun kehittämistä tutkivan komitean mietintö. Osamietintö 2. Puitteet, hallinto sekä tiedotus- ja suhdetoiminta. Hki 1966 s. 5

183. Kirjasto-ongelma Jyväskylän yliopistossa. - Ilta-Sanomat 2.5.1967

184. KKK vuosikertomus 1967-1968

185. Tuomo Laitinen, Tarvitaanko opiskelijakirjastoja? - Uusi Suomi 20.10.1966; Eeva-Maija Tammekann. Puheenvuoro: Kirjastot tutkijoille. - Uusi Suomi 25.10.1966

186. Kurssikirjakomitea: Kurssikirjalainajärjestäjien korkeakoulujen yhteyteen. - Suomenmaa 9.4.1968

187. KKK vuosikertomus 1968-1969; KKK kirjaston arkisto. Lausunto Opetusministeriölle Kurssikirjastojen organisointitoimikunnan II osamietinnöstä 14.4.1971; KKK kirjaston arkisto. Erkki Vaiston muistio kurssikirjaston perustamisesta 15.5.1968, KKK kirjaston arkisto. Kurssikirjaosaston kirjastotoimikunnan pöytäkirjat 1967-1974

188. KKK vuosikertomukset 1965-1970

189. KKK kirjaston arkisto. Kirjastonhoitaja Lempi Nurkkalan ja kirjastonhoitaja Gunvor Kerkkosen muistiojäljennös 3.4.1965 Tieteellisten kirjastojen lautakunnalle.

190. KKK kirjaston arkisto. Kauppa- ja teollisuusministeriön vastausjäljennös 1.3.1966 Kauppakorkeakoulujen rehtoreiden kirjeeseen 5.4.1965

191. KKK kirjaston arkisto. Kirjastotoimikunnan kokouspöytäkirja 15.11.1966; KKK kirjaston arkisto. Kirjastonhoitaja Lempi Nurkkalan muistio rehtori Pekka Heinäselle 7.2.1967 yhteistyöstä Svenska handelshögskolanin kanssa; KKK vuosikertomus 1966-1967

192. Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunnan osamietintö III. Kirjallisuudenhankintojen koordinointi. Hki 1968. Komiteamietintö 1968:B 6

193. KKK kirjaston arkisto. Rehtori Pekka Heinäsen lausunto 23.10.1968 Opetusministeriölle Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunnan osamietinnöstä

194. Tieteellisen informoinnin neuvottelukunnan IV mietintö. Ehdotus teknistieteellisen informaatiopalvelun organisoimiseksi. Hki 1970. Komiteamietintö 1970: B 92

195. KKK vuosikertomus 1968-1969

196. KKK. Kirjaston arkisto

197. Informaatiopalvelun atk-menetelmät 17.-18.1.1972, 7.2.1972. Monistettu kurssiaineisto. Julk. Insinöörijärjestöjen koulutuskeskus

198. Tieteellisten kirjastojen atk-tavoitetoimikunnan mietintö. Hki 1972; KKK kirjaston arkisto. Kauppakorkeakoulun lausunto 19.9.1972 Atk-tavoitetoimikunnan mietinnöstä; Salonen 1972; Tieteellisten kirjastojen atk-suunnittelu. Hki 1974

199. KKK. Kirjaston arkisto; Työterveyslaitoksen kirjasto ja Lääketieteellinen keskuskirjasto rakensivat tietokantansa 1970-luvulla HELECON-järjestelmän pohjalle.

200. HKKK kirjaston arkisto. SCANP-aineistot

201. KKK kirjaston arkisto. Informatiikan päivät 1979. Koulutusaineisto. Ulla Hirvensalo, Elektronisten julkaisujen tulevaisuudesta

202. Esim. Abstracted Business Information -tietokanta käynnistettiin 1971. Aineisto painottui amerikkalaisiin aikakauslehtiin
203. KKK kirjaston arkisto
204. KKK kirjaston arkisto. Henri Bromsin kirjeäljennös Olli Tarpilalle 31.10.1974
205. KKK kirjaston arkisto
206. KKK kirjaston arkisto
207. KKK kirjaston arkisto
208. Helsingin kauppakorkeakoulun tutkimuspoliittinen ohjelma. Hki 1977
209. Tutkimustoiminta Kauppakorkeakoulussa. Hki 1971. Moniste
210. Hyytiä & Miettinen 1974
211. KKK kirjaston arkisto. Henkilökunnan kokouspöytäkirjat 1971-1972
212. KKK kirjaston arkisto. Muistio kirjaston kehittämisestä 1.2.1972. Pöytäkirja Kauppakorkeakoulun opettajaneuvoston kokouksesta 24.3.1972; KKK vuosikertomukset 1970-1977

213. Kauppakorkeakoulu - Helsingin kauppakorkeakoulu 1961-1981. Hki 1983
214. Uusi Suomi 25.2.1972
215. KKK kirjaston arkisto
216. KKK kirjaston arkisto
217. Helsingin kauppakorkeakoulu 1980. Hki 1974
218. KKK kirjaston arkisto
219. Vaisto 1971
220. Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston nykytilanne ja toimintasuunnitelma 1977-1981. Hki 1977. Moniste
221. Hartonen 1974
222. KKK kirjaston arkisto
223. KKK kirjaston arkisto
224. KKK vuosikertomukset 1970-1980; Ruokonen 1976
225. KKK vuosikertomukset 1970-1990; Ruokonen 1981
226. KKK kirjaston arkisto
227. Helsingin kauppakorkeakoulun tiedotuslehti 1992:2

- 228. KKK kirjaston arkisto
- 229. KKK kirjaston arkisto
- 230. KKK vuosikertomukset 1980-1990
- 231. Virtanen 1995
- 232. Pirilä 1992
- 233. KKK kirjaston tilastot
- 234. KKK kirjaston arkisto
- 235. KKK kirjaston arkisto
- 236. KKK kirjaston arkisto
- 237. Koho 1996
- 238. Saarsalmi 1961 s. 125, KKK arkisto

ISSN 0356-8164
ISBN 951-791-074-6
1996